

Programmabegroting 2021-2024

Inhoudsopgave

ALGEMEEN.....	3
Voorwoord	4
Het financiële beeld.....	5
PROGRAMMA'S.....	7
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid.....	8
Programma Verkeer en openbare ruimte.....	15
Programma Lokale economie	19
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	26
Programma Werk en inkomen	35
Programma Zorg.....	40
Programma Milieu	48
Programma Ruimtelijke ontwikkeling.....	53
Programma Algemene dekkingsmiddelen	59
Programma Bedrijfsvoering.....	63
Financieel overzicht programma's	69
PARAGRAFEN.....	70
Paragraaf Lokale heffingen	71
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	76
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	84
Paragraaf Financiering	89
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	92
Paragraaf Grondbeleid	94
Paragraaf Verbonden partijen.....	97
Overzicht reserves en voorzieningen	110
Overzicht incidentele lasten en baten	112
Overzicht subsidies.....	113
Berekening algemene uitkering Gemeentefonds.....	114
Verplichte beleidsindicatoren	116
Afkortingenlijst	118

ALGEMEEN

Voorwoord

Geachte leden van de gemeenteraad,

Voor u ligt de programmabegroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024. Normaal gesproken is de basis van de programmabegroting en de meerjarenraming een door de gemeenteraad vastgestelde kadernota. Gezien onze financiële situatie stelden we dit jaar geen kadernota vast. We hebben hierdoor geen nieuwe beleidskeuzes in deze programmabegroting en meerjarenraming opgenomen. Op dit moment vallen wij nog steeds onder het preventief toezicht, omdat de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is. Preventief toezicht houdt in dat de begroting en de daaropvolgende wijzigingen eerst moeten worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland, voordat wij tot uitvoering over kunnen gaan.

U besloot als gemeenteraad tot uitvoering van een kerntakenonderzoek. Hiertoe is opdracht verleend aan het bureau KplusV. Het doel van het kerntakenonderzoek is een antwoord te krijgen op de vraag: wat voor gemeente willen we zijn? Op basis daarvan dienen we keuzes te maken: welke taken willen we (blijven) uitvoeren, welke diensten willen we (blijven) verlenen en welke voorzieningen houden we in stand? Dit zullen we ook moeten vertalen naar een duurzaam financieel perspectief. Uiteindelijk besluit u als gemeenteraad hierover in het eerste kwartaal van 2021.

Met medewerking van de gehele organisatie is de onderliggende programmabegroting en meerjarenraming tot stand gekomen. Bij het schrijven van de teksten van de programma's en paragrafen is de Scrummethode gebruikt. Deze manier van samen werken heeft bijgedragen aan de integraliteit en de kwaliteit van deze begroting. Via deze weg willen wij dan ook alle betrokken (beleids)medewerkers, financieel consultants, taalambassadeurs, vormgever, scrumcoaches en domeinmanagers bedanken voor hun inzet.

Heinkenszand, 15 oktober 2020

College van burgemeester en wethouder,
Gerben Dijksterhuis, Kees Weststrate, Arno Witkam en Marga van de Plasse-Nagelkerke

Het financiële beeld

Voor het samenstellen van deze begroting hanteren wij, zoals gebruikelijk, de volgende uitgangspunten:

- De uitgangspunten begroting 2021-2024.
- Het Bestuursprogramma 2018-2022.
- De ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds, geactualiseerd tot en met de meicirculaire 2020.
- De structurele mutaties voor de meerjarenraming tot en met de 4e wijziging van de begroting 2020.

In de onderstaande tabel geven we een overzicht van de relevante ontwikkelingen sinds de (vastgestelde) herstelbegroting van 6 februari 2020 die effect hebben op het saldo. Het vertrekpunt is het saldo van de herstelbegroting na de eerste bezuinigingsronde. In de herstelbegroting hebben we het Actieplan Sociaal Domein (verder: het actieplan) verwerkt. In het actieplan zetten we in op vroegsignalering, preventie en zelfredzaamheid om de zorg goed en betaalbaar te houden. Desondanks ontstaat er een negatief meerjarenperspectief. De belangrijkste oorzaken ziet u in onderstaande tabel. Een toelichting op de ontwikkelingen leest u onder de tabel. Andere gemeenten kiezen ervoor door middel van noodscenario's een sluitende begroting aan te bieden. Wij bieden u een niet-sluitende begroting aan en wachten het kerntakenonderzoek af om de juiste (financiële) keuzes voor onze gemeente te kunnen maken.

Jaren	2021	2022	2023	2024
Actueel saldo begroting na eerste bezuinigingsronde	€ 60.000	€ 80.000	€ 184.200	€ 184.200
Gemeenschappelijke regelingen:				
Gemeenschappelijke regelingen - VNG-norm	€ -115.000	€ -115.000	€ -115.000	€ -115.000
Tegenvaller GR de Bevelanden	€ -80.000	€ -80.000	€ -80.000	€ -80.000
Leerlingenvervoer SWVO/WMO-Abonnementstarief	€ -707.000	€ -707.000	€ -707.000	€ -707.000
GGD / IJZ	€ -1.300.000	€ -1.300.000	€ -1.200.000	€ -1.100.000
Gemeentefonds:				
Meicirculaire	€ 1.307.000	€ 1.135.000	€ 618.800	€ 506.800
Overige autonome ontwikkelingen:				
Lagere rentelasten	€ -	€ -	€ -	€ 40.000
Kunstgrasvoetbalveld Heinkenszand	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500	€ 1.500
Openbare verlichting	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
Wifi GovRam	€ -12.000	€ -12.000	€ -12.000	€ -12.000
GT-connect	€ -30.000	€ -	€ -	€ -
iBurgerzaken/iArchief	€ -6.500	€ -6.500	€ -6.500	€ -6.500
Periodiek Medisch Onderzoek (PMO)	€ -30.000	€ -	€ -	€ -
Saldo programmabegroting 2021	€ -852.000	€ -944.000	€ -1.256.000	€ -1.228.000

Sociaal domein

De ingediende begrotingen van Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio (SWVO), Gemeenschappelijke Geneeskundige Diest (GGD)/Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ) en Gemeenschappelijke Regeling De Bevelanden (onderdeel WIZ) maken een aanzienlijk deel uit van onze programmabegroting. Vanuit de visie (provinciaal toezicht) dat we reëel moeten rammen, hanteren we de cijfers uit de ingediende begrotingen van de hierboven genoemde organisaties.

De financiële gevolgen daarvan hebben grote impact op onze begroting. Met name de gevolgen voor het SWVO (€ 707.000 in 2021) en de stijgende kosten van jeugdzorg (€ 1.300.000 in 2021) zijn aanzienlijk.

Gemeentefonds

We hanteren de meicirculaire als uitgangspunt voor onze programmabegroting. Een groot voordeel is tot stand gekomen door een positieve ontwikkeling van de uitkeringsbasis/hoeveelheidsverschillen zoals aantal inwoners en WOZ-waarden. Verder mogen we van de provincie Zeeland vooralsnog € 300.000 structureel bijramen voor het sociaal domein. Daarnaast is er nog een aantal maatstaven geactualiseerd. Deze hebben een positieve invloed op de algemene uitkering.

Indicatoren en streefwaarden

U kon op sommige indicatoren moeilijk (bij)sturen. Voor veel indicatoren konden de cijfers niet ingevuld worden. U heeft nadrukkelijk aangegeven dat bestuurlijke stukken voorzien moeten worden van heldere indicatoren met bijbehorende streefwaarden. Dit is de aanleiding geweest om alle bestaande indicatoren goed tegen het licht te houden. Ook zijn we nagegaan of de bestaande indicatoren beter vervangen kunnen worden door nieuwe indicatoren. In overleg met de werkgroep begroting hebben we voor alle programma's, met uitzondering van het sociaal domein, (nieuwe) indicatoren geformuleerd. Voor deze indicatoren worden ook streefwaarden voorgesteld. Gezien het beleidsarme karakter van deze programmabegroting is gekozen om veelal aan te sluiten bij de huidige streefwaarden (2020). Voor enkele indicatoren hebben wij een toelichting geformuleerd om wat elementen te verduidelijken. Deze kunt u vinden onder de indicator. Voor de herziening van de indicatoren voor het sociaal domein volgt een apart traject via de werkgroep sociaal domein.

Coronacrisis

Momenteel ondervinden we nog steeds de gevolgen van de coronacrisis. Hoe de verdere ontwikkelingen hiervan zullen zijn, is nu moeilijk in te schatten. Financieel lijken de gevolgen vooralsnog niet zo groot. In de praktijk heeft de anderhalve-meter-samenleving ook invloed op onze manier van werken en communiceren. Thuiswerken en digitaal vergaderen lijken niet meer weg te denken uit onze organisatie. Door de coronacrisis is een aantal projecten vertraagd.

Tot slot

We betreuren het dat we u een niet-sluitende begroting moeten aanbieden. We hopen wel dat we u met deze zeer belangrijke begroting een goed inzicht geven in de positie waarin wij als gemeente Borsele verkeren. Het mag duidelijk zijn dat we ons huidige beleid niet verder kunnen ontwikkelen gezien de huidige financiële contouren.

PROGRAMMA'S

Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid

Programmadoelstellingen

Wij streven naar integraal beleid op alle beleidsterreinen. De gemeentelijke organisatie moet hierop zijn ingericht. Aanpassingen in de duale werkwijze, participatie en bestuurlijke vernieuwing staan in het teken van actieve betrokkenheid van inwoners bij het gemeentelijke beleid. Het college en de gemeentelijke organisatie geven hier nadere invulling aan via interactieve communicatie met de inwoners, bedrijven en organisaties in onze gemeente. De dorpsraden, het uitdaagrecht (Right to Challenge) en inwonerinitiatieven spelen hierbij een belangrijke rol. De wethouders zijn elk dorpswethouder van vijf dorpen.

0.1 Bestuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De raad vindt het van groot belang een goede binding met de inwoners van de gemeente te hebben en om te weten wat er bij hen leeft. Om haar volksvertegenwoordigende rol te vervullen zal de raad meer contact met de samenleving zoeken.	Om meer contact met de samenleving te hebben gaat de raad meer op werkbezoek. De raad gaat werken vanuit een lange termijn agenda. Hiermee beoogt de raad een meer sturende rol over de thema's die zij wil behandelen en verkrijgt de raad meer grip op de agenda.
Samenwerking dorpsraden.	In het visiedocument "Samenwerking dorpsraden gemeente Borsele" is de samenwerking tussen de dorpsraden onderling en tussen de dorpsraden en gemeente vastgelegd. Wij (dorpswethouder, burgemeester, college) houden jaarlijks overleg met de dorpsraden en desgewenst extra overleg.
Wij willen het politieke bewustzijn van jeugdigen (basisschoolleeftijd) aanwakkeren en de betrokkenheid tussen gemeente en kinderen vergroten.	We installeren ieder jaar een kinderburgemeester waarvan de eerste in het najaar van 2020 wordt gekozen. Naast het instellen van een kinderburgemeester willen we het bestaande (verouderde) educatieprogramma voor de basisscholen herzien en nieuw leven inblazen.
Strategische visie Borsele.	Ter verdere uitwerking van het 100 dagen-verslag van de burgemeester stellen we in 2021, na oplevering van het rapport Kerntakenonderzoek een strategische visie Borsele op. Dit doen we in overleg met diverse stakeholders. Deze visie dient als kapstok voor nader op te stellen beleid en aan te pakken uitdagingen. In aanloop naar dit traject leggen we aan de gemeenteraad een plan van aanpak voor.
Een goed leef- en woonklimaat in de grensregio Vlaanderen en Zeeland en verwerving van (Europese) subsidies.	We verwachten dat eind 2020/ begin 2021 de BGTS North Seaport District is opgericht (Benelux-samenwerking tussen Gent, Zelzate, Evergem, Borsele, Terneuzen en Vlissingen). Via de BGTS pakken we grensoverschrijdend onderwerpen op het gebied van onder andere wonen, natuur, infrastructuur en recreatie op.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Onze website geeft op minimaal 85% van alle ingevulde zoekopdrachten de juiste informatie weer	-	92%	85%	85%	85%
Oordeel van inwoners over de kwaliteit van communicatie en dienstverlening van de gemeente via het inwonerspanel DUO en eventueel aanvullende enquêtes	-	7,2	7,2	7,2	7,2
Een goed gewaardeerde externe communicatie	-	7,0	7,5	7,5	7,5

Oordeel van inwoners over de kwaliteit van communicatie en dienstverlening van de gemeente via het inwonerspanel DUO en eventueel aanvullende enquêtes

Het uitvoeren van onderzoek onder onze inwoners via het inwonerspanel DUO geeft inzicht in de wijze waarop inwoners de relatie met de gemeente ervaren, hoe men deze zou willen zien en welke veranderingen men waarneemt in deze relatie.

Een goed gewaardeerde externe communicatie

De inwoners geven de externe communicatie minimaal een 7,5.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Verbeteren van onze dienstverlening door het aspect gastheerschap (hostmanship) verder te ontwikkelen.	We gaan vervolg geven aan deze ambitie. We stellen een integrale visie op over hostmanship. Hiervoor maken we gebruik van best practices. De rol van de receptie, telefonie, de inrichting van de welkomsthal en de balies Burgerzaken en het gebruik van applicaties nemen wij in deze visie op. Op basis van de visie doen wij voorstellen voor verbetering van onze dienstverlening. De ontwikkelingen rondom het coronavirus en de samenhang met onze dienstverlening zal een belangrijke rol spelen. De integrale visie over hostmanship vormt zich in nauwe samenhang met de nieuw te ontwikkelen dienstverleningsvisie.
Optimalisering digitale dienstverlening.	Steeds meer worden producten digitaal aangevraagd en afgehandeld. Het programma iBurgerzaken biedt alle modules voor een optimale dienstverlening op het gebied van Burgerzaken. Dit biedt ons de mogelijkheid om onze dienstverlening verder te optimaliseren; veilig, efficiënt en klantvriendelijk. We houden aandacht voor inwoners die de ontwikkeling van de digitale dienstverlening niet of nauwelijks kunnen bijhouden.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Organisatie van verkiezingen	<p>De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is inmiddels (juli 2020) in overleg met gemeenten over beschermende maatregelen die bij de komende verkiezingen noodzakelijk en mogelijk zijn. De eerder aangekondigde wetswijziging voor meer gelegenheid om eventuele (tel)fouten van stembureaus te corrigeren, en voor een transparanter en controleerbaarder proces van uitslagvaststelling gaat niet voor maart 2021 in. De verkiezing in 2021 vergt veel aanpassingen op de huidige processen vanwege het coronavirus. Daarbij ligt de nadruk op de toegankelijkheid van stembureaus, maar nog geen vernieuwing in het stem- en telproces.</p> <p>Van het Rijk ontvangen wij een vergoeding voor deze extra maatregelen.</p>

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een financieel gezonde en stabiele veiligheidsregio.	<p>De Veiligheidsregio Zeeland (VRZ) heeft het beleidsplan 2016 – 2019 verlengd tot en met 2021. De VRZ hecht er grote waarde aan dat het nieuwe beleidsplan breed wordt gedragen door de interne organisatie, het bestuur, de gemeenteraden en de externe netwerkpartners. Het verlengen van het beleidsplan tot en met 2021 geeft de mogelijkheid om het beleid en de financiën goed op elkaar af te stemmen. We vragen en nemen een actieve rol om samen met de VRZ tot een gewenst en verantwoordelijk ambitieniveau te komen.</p>
Op peil houden van de brandweezorg.	<p>Een belangrijk speerpunt in de komende jaren is de ontwikkeling van een nieuwe toekomstvisie voor de uitvoering van de brandweezorg. De huidige brandweezorg wordt in Zeeland voor een groot deel verzorgd door brandweervrijwilligers. Demografische en maatschappelijke ontwikkelingen hebben een grote invloed op het op peil houden van de huidige basis- brandweezorg.</p>

1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Het uitvoering geven aan het vastgestelde Integrale veiligheidsbeleid op grond van de Nota Integrale Veiligheid.</p>	<p>Een van de speerpunten van het veiligheidsbeleid blijft de aanpak van georganiseerde criminaliteit in de zeehaven. In samenwerking met de partners van de haven- driehoek geven we uitvoering aan het uitvoeringsplan: Weerbare en integere zeehavens 2020 –2021. We hebben samen met de programmamanagers ‘Weerbare Zeehavens’ de taak om in 2021 een plan op te stellen voor de middellange termijn voor de periode 2022-2025. Jaarlijks zullen we samen met de gemeenteraad aandacht geven aan het thema veiligheid.</p>
<p>Het handhaven van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).</p>	<p>Op basis van de uitgevoerde verkenning geven we de gewenste versterking van het toezicht en de handhavende taak meer vorm. Binnen het Basisteam Oosterscheldebekken is er overleg en zijn er de nodige ontwikkelingen om de capaciteit van de Buitengewoon Opsporings Ambtenaren (BOA) op peil te brengen in 2021. Dit zal zorgdragen voor een beter toezicht op de voorschriften uit de APV. We zoeken ook samenwerking met de politie. Hiermee dragen we zorg voor een integrale aanpak. Ook kan de politie zich hierdoor beter richten op zijn kerntaken.</p>
<p>Aanpak ondermijnende criminaliteit.</p>	<p>Naast de aanpak van georganiseerde criminaliteit in de Sloehaven gaan we ook de totale aanpak van ondermijnende criminaliteit continueren. Ook in 2021 zullen we ons richten op de aanpak van ondermijnende criminaliteit in het buitengebied. Dit willen we bereiken door bewustzijnstrainingen, goede integrale uitwisseling van informatie, integrale controles en acties. We zullen de samenwerking met diverse partners versterken. We zijn intern gestart met bewustzijnstrainingen met het personeel.</p>
<p>De verbinding tussen Openbare orde en Veiligheid en het sociale domein versterken.</p>	<p>De regierol van de gemeente, met name vanuit de Wet verplichte GGZ, in het sociale domein is in ontwikkeling. Intern zijn de processen goed op elkaar afgestemd. De regionale samenwerking en uitvoering vraagt een verdere doorontwikkeling. We gaan hier integraal invulling aan geven.</p>

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Integraal veiligheidsplan (2015) Nota IVB 2015 – 2018	2021
Regionaal Beleidsplan Politie 2019-2022	Niet van toepassing
Havenveiligheidsplan (2019)	2022
Regionaal crisisplan (2011-2015)	2020
Maatwerk in brandweezorg (2015)	Niet van toepassing
Visiedocument samenstelling dorpsraden en gemeente Borsele (2018)	Niet van toepassing

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
Veiligheidsregio Zeeland

Wat mag het kosten?**Baten en lasten Bestuur, dienstverlening en veiligheid** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
0.1 Bestuur	2.613	1.369	1.327	1.327	1.327	1.327
0.2 Burgerzaken	779	873	580	580	580	580
0.4 Overhead	27	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.903	2.155	2.136	2.150	2.162	2.176
1.2 Openbare orde en veiligheid	344	287	402	404	404	404
Totaal lasten	5.666	4.684	4.445	4.460	4.472	4.486
Baten						
0.1 Bestuur	348	12	12	12	12	12
0.2 Burgerzaken	293	348	298	298	298	298
0.4 Overhead	0	0	0	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0
1.2 Openbare orde en veiligheid	14	11	11	11	11	11
Totaal baten	655	371	320	320	320	320
Saldo programma	5.011	4.312	4.125	4.140	4.151	4.165
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	572	265	33	33	33	33
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	408	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	4.848	4.048	4.092	4.107	4.119	4.133

Verschillen ten opzichte van de vorige begroting*Bestuur*

Op dit taakveld hebben wij geen relevante afwijkingen te melden.

Burgerzaken

In 2020 waren hier alle lasten van de trainees verantwoord. Vanaf 2021 is dat niet meer het geval. Grotendeels zijn deze nu toegerekend aan diverse projecten in het domein Ruimte. Onder de baten zijn de ontvangsten voor de rijksleges voor reisdocumenten op het juiste niveau geraamd. Dit is een verlaging van € 50.000. Ook onder de lasten is de afdracht aan het Rijk met hetzelfde bedrag verlaagd. Jaarlijks ramen we de lasten voor één verkiezing (ongeveer € 40.000). In 2020 waren er geen verkiezingen en is dit bedrag ingezet om te komen tot een sluitende begroting.

Crisisbeheersing en brandweer

In 2021 zijn de kapitaallasten voor de brandweerpost in Heinkenszand volledig geraamd én is er dus een stijging ten opzichte van 2020. De bijdrage aan de Veiligheidsregio Zeeland is € 17.000 hoger dan in 2020. Verder zijn er aan dit taakveld in 2021 meer salarissen toegerekend door de invulling van de vacature adviseur veiligheid (rampenbestrijding en nucleaire aangelegenheden).

Openbare orde en veiligheid

Ook op dit taakveld staan er meer salariskosten dan in 2020 door de invulling van de vacature adviseur openbare orde.

Reserves

Onder de reserves is een bate geraamd van € 33.000 ter dekking van de afschrijvingslasten van de brandweerpost in Heinkenszand. In 2020 was er ook nog een bijdrage geraamd van € 58.000 uit het algemeen weerstandsvermogen voor een eenmalige voorbereidingskosten voor de brandweerpost in Heinkenszand. Daarnaast nog een raming van € 19.000 voor de doorontwikkeling van iBurgerzaken: de modernisering van de Basisregistratie Personen (BRP).

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Verkeer en openbare ruimte

Programmadoelstellingen

In het kader van leefbaarheid is een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte van groot belang. De nog groeiende verkeersintensiteit, autonome en nieuwe economische ontwikkelingen vergen dat wegbeheerders gezamenlijk infrastructurele maatregelen nemen om de doorstroming en de veiligheid te waarborgen. Het aspect verkeersveiligheid nemen we mee in het onderhoud van de wegen. De aansluitingen op het bovenliggende wegennet van de gemeente Borsele zijn gemiddeld goed te noemen. Het aantal knelpunten is overzichtelijk. Passend openbaar vervoer, toegesneden op doelgroepen, de aard en de schaal van de dorpen, is van blijvend belang.

2.1 Verkeer en Vervoer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Duurzame veilige herinrichting van wegen.	Wij richten onze wegen in volgens het principe Duurzaam Veilig. Bij het totstandkomen van onze plannen passen wij burgerparticipatie toe. Wij streven ernaar om bewoners zoveel mogelijk bij de planvorming te betrekken.
Goed onderhouden en toegankelijke wegen.	Wij inspecteren in 2021 al onze wegen op basis van de landelijke CROW-normen. Wegen die niet aan ons ambitieniveau voldoen, nemen we op in de onderhoudsplanning 2022-2026.
Goed functionerende en duurzame openbare verlichting.	Op basis van de meerjarenonderhoudsplanning 2021-2025 voeren wij onderhoud uit aan masten en armaturen. De conventionele armaturen vervangen wij voor energie-efficiëntere led armaturen. Vanaf 2021 gaan wij werken volgens het nieuwe bestek dat in 2020 aanbesteed is.
Een goede samenwerking en visieontwikkeling met de andere wegbeheerders.	De visies voor zowel Borsele-West als Borsele-Oost zijn gereed. Vanaf 2021 geven wij verder invulling aan het uitvoeringsprogramma. Tevens zijn wij nauw betrokken bij het totstandkomen van de gebiedsontsluitingsvisie van het Veerse Meer.
Aanleg parkeerplaatsen in relatie tot de transformatie-opgave Beveland Wonen.	Wij leggen extra parkeerplaatsen aan in een aantal dorpskernen. Beveland Wonen draagt hieraan ongeveer 50 % bij uit hun Kernenfonds. In 2021 bereiden we de aanleg voor van het parkeerterrein in de Schoolstraat in 's-Gavenpolder. Dit terrein komt achter de nieuw te bouwen woningen.
Herinrichting Stenevate.	Het streven is om een dertigkilometerzone in te richten. De uitvoering hiervan is afhankelijk van de procedure voor de tweede supermarkt.
Het verbeteren van de mobiliteit van de inwoner.	Vanuit B2030 hebben we subsidie verleend voor het starten van een deelautoproject in Ovezande. Mede door corona is er vertraging ontstaan in het proces. In 2021 pakt de werkgroep het deelautoproject verder op.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Ondergrens kwaliteitsniveau wegen	-	-	15%	15%	15%
Bovengrens kwaliteitsniveau wegen	-	-	60%	60%	60%

Boven- en ondergrens kwaliteitsniveau wegen

Vanaf 2020 worden de wegen voor het eerst beoordeeld aan de hand van de CROW-methodiek. Voor de bovengrens geldt dat 60% van de verhardingen binnen de bebouwde kom in de gemeente Borsele minimaal moet voldoen aan beeldkwaliteitsniveau B volgens de CROW-methodiek. Als ondergrens hanteren wij dat maximaal 15% van de verhardingen beeldkwaliteitsniveau D mag zijn.

Kwaliteitsniveaus CROW			
	algemeen	beeldkwaliteit	technische kwaliteit
A+	Zeer goed	Prachtig	(Zo goed als) nieuw
A	Goed	Goed	Technisch goed in orde
B	Voldoende	Voldoende	Heel en veilig
C	Matig/Onvoldoende	Sober/Schraal	Discomfort, veiligheid komt in geding
D	Slecht	Verloedering	Kapitaals-vernietiging, functieverlies, aansprakelijk-stelling

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een duurzame, klimaatadaptieve en biodiverse openbare ruimte.	We geven uitvoering aan de opgestelde dorpsplannen in 2021. De biodiversiteit verbeteren wij door aangepast maaibeheer.
Duurzame dorpsbossen.	We geven uitvoering aan het beheer- en herplantingsplan. Het accent ligt de komende jaren op het beheer van de dorpsbossen. Bij de uitvoering monitoren we de biodiversiteit. Indien noodzakelijk sturen we hierop bij.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal m2 ecologisch groenbeheer	-	-	-	228.483	231.000
Aantal bomen per inwoner	0,51	0,51	0,51	0,51	0,51
Aantal m2 klimaatadaptieve verharding	1.470	1.470	1.470	1.470	2.000

Aantal m2 ecologisch groenbeheer

Het aantal vierkante meters ecologisch groenbeheer is gedefinieerd als het aantal bloemenweide waarop specifiek beheer plaatsvindt (maaïen en afvoeren) of beweiding door middel van schapen.

Aantal bomen per inwoner

Het aantal bomen is een indicator voor onder meer de klimaatadaptiviteit van de bebouwde omgeving. Bomen zorgen voor een aanzienlijke bijdrage aan de verkoeling van de omgeving. Een grote verscheidenheid aan boomsoorten draagt ook bij aan het vergroten van de biodiversiteitswaarde. Bij deze indicator is het aantal bomen wat als puntobject in het beheersysteem is opgenomen gedeeld door het aantal inwoners. Het aantal bomen in bossen en op particulier eigendom is hierbij niet meegerekend.

Aantal m2 klimaatadaptieve verharding

Het aantal vierkante meter klimaatadaptieve verharding betreft voornamelijk doorgroeienden in parkeervakken.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Toegankelijke en goed onderhouden begraafplaatsen.	Wij houden de gemeentelijke begraafplaatsen op orde en geven uitvoering aan het bestaande begraafbeleid. We streven er naar om in 2021 de begraafplaatsen van Ellewoutsdijk en Oudelande een kwaliteitsimpuls te geven.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Strategische agenda De Bevelanden (2016-2026)	2027
Economische Agenda De Bevelanden (2016)	2027
Regionaal bedrijventerreinprogramma De Bevelanden (2018)	2020
Detailhandelsvisie gemeente Borsele (2013)	2020
Omgevingsplan Zeeland (2018)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie PZEM NV (2017)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie Zeeland Seaports (2014) en Fusie-afspraken HBG (2018)	2020
Nota Grondbeleid	2022
Toeristische agenda De Bevelanden (2016-2023)	2024
Toeristisch recreatief actieplan (2019-2023)	2024

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
Geen

Wat mag het kosten?**Baten en lasten Verkeer en openbare ruimte** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
2.1 Verkeer en Vervoer	3.845	4.302	3.850	3.916	3.922	3.922
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.949	1.844	1.819	1.828	1.823	1.823
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	296	399	382	382	380	380
Totaal lasten	6.090	6.546	6.052	6.125	6.125	6.125
Baten						
2.1 Verkeer en Vervoer	96	341	42	42	42	42
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	12	66	32	32	32	32
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	388	326	326	326	326	326
Totaal baten	496	733	399	399	399	399
Saldo programma	5.594	5.813	5.653	5.726	5.726	5.726
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	535	322	0	0	0	0
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	5.059	5.490	5.653	5.726	5.726	5.726

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Verkeer en vervoer*

De kapitaallasten stijgen vanaf 2021 met € 65.000 als gevolg van het activeren van het aanpassen van parkeerplaatsen en reconstructie van verschillende wegen. In 2020 hebben we eenmalige lasten opgenomen van het project Marktstraat in 's-Heerenhoek.

Openbaar groen en openluchtrecreatie

De lasten stijgen met € 124.000 als gevolg van de hogere dotatie aan de voorziening groenstructuur en de hogere doorbelasting van personeelslasten. Een groot deel van deze personeelslasten werden voorheen verantwoord op Programma Leefbaarheid, Onderwijs Cultuur en Sport.

Begraafplaatsen en crematoria

De daling van de lasten met € 17.000 wordt veroorzaakt door dalende kapitaalslasten en een daling van het aantal ambtelijke uren.

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Lokale economie

Programmadoelstellingen

We willen de werkgelegenheid behouden en versterken. We bieden daarvoor een aantrekkelijk ondernemersklimaat. In samenwerking met de Bevelandse gemeenten werken we aan een gezamenlijk beleid op het gebied van economie, recreatie en toerisme. Dat wat Borsele uniek maakt, dragen we graag met gepaste trots uit.

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Efficiënt gebruik van gebouwen en gronden en het afstoten van gebouwen en gronden die niet (meer) nodig zijn voor gemeentelijke taken.	Verhuren, ver(erf)pachten, ruilen of verkopen van gronden. Zo mogelijk strategische inzet van (vrij van pacht komende landbouw-) gronden, bijvoorbeeld via het Kavelruilbureau Zeeland.

3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Bijdragen aan een sterk, duurzaam en veilig opererend haven- en industriecomplex, dat bijdraagt aan de werkgelegenheid in de regio.	We begunstigen een actief (8,33%) aandeelhouderschap in North Sea Port door een bestuurlijke en ambtelijke afvaardiging. We volgen de aandeelhoudersstrategie, waarin de aspecten sterk, duurzaam en veilig zijn geborgd.
Behoud van een sterk energieproductiebedrijf. Het waterbedrijf Evides rechtstreeks onderbrengen bij de aandeelhouders.	We zien als aandeelhouder toe op een goed verloop van het herstructureringsproces, mede door participatie in de aandeelhouderscommissie. Er vindt onderzoek plaats naar mogelijkheden om Evides versneld onder te brengen bij de publieke aandeelhouders. Begin 2021 wordt daar naar verwachting meer over bekend gemaakt.
Het optimaal benutten van de compensatiemaatregelen voor het verwerpen van de vestiging van de marinierskazerne in Vlissingen.	Het monitoren van de compensatiemaatregelen die direct invloed hebben op Borsele zoals: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Samenwerking tussen Rijk en regio om de verduurzaming van North Sea Port te stimuleren. ▪ Onderzoek naar het versneld onderbrengen van Evides bij de publieke aandeelhouders.
Een goed ondernemersklimaat in de gemeente Borsele.	We houden rekening met de gevolgen die de coronacrisis heeft voor onze Borselse economie. We bezoeken actief bedrijven en zijn sparringpartner voor hen. We organiseren accountgesprekken met Impuls Zeeland over economische ontwikkelingen en mogelijke nieuwe vestigingen.
Een goed ondernemersklimaat in regio De Bevelanden.	We werken samen met de vijf Bevelandse gemeenten in de werkgroepen Werken en Recreëren van het Bestuurlijk Platform De Bevelanden. We geven uitvoering aan het nieuwe regionale bedrijventerreinprogramma dat we ter vaststelling aan de raad voorleggen, begin 2021.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Waardering ondernemersklimaat	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.

Waardering ondernemersklimaat

De indicator waardering ondernemersklimaat wordt middels een enquête uitgezet. Dit is de reden dat deze nog niet is ingevuld in deze begroting. De enquête kan ruimte bieden voor adviezen en aandachtspunten. Deze kwalitatieve gegevens wendten we aan om ons ondernemersklimaat te versterken.

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
In de regio de Bevelanden willen we voldoende aanbod van kwalitatief goede en toekomstbestendige bedrijvenlocaties in de regio de Bevelanden.	We onderzoeken de toekomstbestendigheid van de bedrijventerreinen in de regio. We geven uitvoering aan acties die mogelijk voortvloeien uit het nieuwe regionale bedrijventerreinprogramma dat vanaf 2021 van kracht is.
De bestaande bedrijventerreinen aantrekkelijk houden voor ondernemers en daarmee ook proberen om leegstand tegen te gaan.	We bieden maatwerk bij de uitbreiding van solitaire bedrijfslocaties. We geven invulling aan de verduurzaming van het bedrijventerrein 's-Gravenpolder. De bouwgrond op bedrijventerrein Noordzak verkopen we of geven we in erfpacht uit.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal m2 beschikbare bouwgrond op bedrijventerreinen	22.648	22.648	22.648	17.012	12.124

3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een robuuste Zeeuwse economie, dus ook voor Borsele, met een goede kennisinfrastructuur, versterking in economische sectoren en stevige verbindingen tussen ondernemingen, onderwijs en overheid.	Wij dragen bij aan het structuurversterkingsfonds 'Zeeland in Stroomversnelling' als uitvloeisel van het rapport Balkenende. Dit fonds worden ingezet voor consortia van ondernemingen, onderwijs en overheid die haalbaarheidsonderzoek doen en demonstratieprojecten opzetten.
Het behouden van een sterke landbouwsector die bestand is tegen extreme weersomstandigheden en die een bijdrage kan leveren aan de instandhouding van ons landschap.	We houden onze ogen en oren open voor de behoeften van moderne land- en tuinbouw, onder andere door jaarlijks overleg met de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO). Waar mogelijk bieden we ondersteuning aan duurzame en innovatieve initiatieven, waaronder de opslag van zoet water.

3.4 Economische promotie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We willen de gemeente Borsele aantrekkelijk houden om te ondernemen, zowel voor bestaande als startende ondernemers.	We geven uitvoering aan de acties die we hebben geformuleerd in de Nota Economisch Beleid. We nemen deel, mits de beperkingen rondom corona dit toelaten, aan de Contacta en de regionale Startersdag. Via advertenties en redactionele artikelen in zakelijke uitgaven besteden we aandacht aan het aantrekkelijke Borselse ondernemingsklimaat.
Een toegesneden winkelbestand voor het behoud van leefbare dorpen.	De verantwoordelijkheid voor de instandhouding van winkels ligt vooral bij de consument en de ondernemer. Daar waar mogelijk faciliteren we ontwikkelingen; ook voor bedrijfsmatige activiteiten aan huis. In 2021 gaan we de Detailhandelsvisie actualiseren; de Nota Economisch Beleid vormt hiervoor de basis. We faciliteren de komst van een tweede supermarkt in Heinkenszand.
Meer bekendheid genereren voor het Landschapspark Borsele onder haar inwoners en gasten, zodat deze als ambassadeur voor ons Landschapspark kunnen optreden.	Financieel en ambtelijk ondersteunen van de Stichting Landschapspark Borsele, zodat de stichting de lokale recreatieve en toeristische promotie uit kan voeren.
De rol bepalen van Borsele in de promotie van Zeeland op het gebied van economische versnelling en toerisme.	Voor de huidige en toekomstige opgaven van Zeeland, werken wij in 2021 aan een gezamenlijke en integrale Zeeuwse marketingorganisatie.
Het stimuleren van recreatieve ontwikkelingen passend binnen het Landschapspark Borsele om zo het recreatieve product van dit gebied te versterken.	We voeren het Toeristisch Recreatief Actieplan 2019-2023 uit. Waar mogelijk bieden we maatwerk bij nieuwe initiatieven.
De vijf Bevelandse gemeenten gezamenlijk op de kaart zetten.	Samenwerken met de vijf Bevelandse gemeenten in de werkgroepen Werken en Recreëren van het Bestuurlijk platform. In 2021 geven wij verdere invulling aan de strategische doorontwikkeling van het platform.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal startende ondernemers	130	138	130	130*	130*
Aantal bezoekers van gesubsidieerde attracties	40.000	38.800	39.000	19.500*	25.000*
Aantal bedrijfsvestigingen	2.480	2.530	2.500	2.500	2.300*

*In verband met de coronacrisis verwachten wij minder startende ondernemers, aanzienlijk minder bezoekers aan gesubsidieerde attracties (SGB) en minder bedrijfsvestigingen.

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Toekomstbestendig maken van de eindpuntvoorziening van de Stoomtrein Goes-Borsele (SGB) in Hoedekenskerke.	Herinrichting van de eindpuntvoorziening, zodat deze aansluit bij de beleving en wensen van de recreant.

8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijfsterreinen)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het behouden van een financieel gezond grondbedrijf dat invulling geeft aan ruimtelijke ambities van de gemeente.	Bouwgrond voor woningen en bedrijven geven we in erfpacht uit of bieden we ter verkoop aan. We starten met de uitgifte voor de woningbouw Platepolder na de vaststelling van het bestemmingsplan door de gemeenteraad in de loop van 2021. In samenwerking met marktpartijen trekken we stagnerende plannen vlot. We actualiseren Nota Grondbeleid en vaststellen aansluitend aan de Omgevingsvisie in 2022.

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een voorraad strategische gronden beheren waardoor we adequaat kunnen inspelen op de behoefte naar bouwgrond in grondexploitaties.	We monitoren de markt. Waar nodig en mogelijk gaan we over tot (ver)koop/ruil van gronden om onze grondpositie te behouden en versterken.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Regionaal bedrijventerreinprogramma De Bevelanden (2018)	2020
Detailhandelsvisie gemeente Borsele (2013)	2021
Nota Economisch Beleid (2020/2021)	Niet van toepassing
Omgevingsplan Zeeland (2018)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie PZEM NV (2017)	Niet van toepassing
Aandeelhoudersstrategie Zeeland Seaports (2014) en Fusie-afspraken Haven Bedrijf Gent (HBG) (2018)	2020
Nota Grondbeleid	2022
Toeristische agenda De Bevelanden (2016-2023)	2024
Toeristisch recreatief actieplan (2019-2023)	2024
Strategische agenda	Niet van toepassing
Economische agenda	Niet van toepassing

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma

PZEM NV

North Sea Port

NV economische impuls Zeeland

Wat mag het kosten?**Baten en lasten Lokale economie** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	156	184	155	155	156	156
3.1 Economische ontwikkeling	141	126	137	137	137	137
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	54	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	3	6	38	38	38	38
3.4 Economische promotie	204	254	183	177	177	167
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	395	252	172	172	172	172
8.2 Grondexploitatie (niet- bedrijventerreinen)	959	1.777	1.800	1.800	1.800	1.800
8.3 Wonen en bouwen	25	32	31	31	31	31
Totaal lasten	1.884	2.684	2.517	2.510	2.511	2.501
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	272	168	179	179	179	179
3.1 Economische ontwikkeling	3	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	14	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0
3.4 Economische promotie	63	49	50	50	50	50
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	5	0	0	0	0	0
8.2 Grondexploitatie (niet- bedrijventerreinen)	2.131	1.750	1.800	1.800	1.800	1.800
8.3 Wonen en bouwen	20	0	0	0	0	0
Totaal baten	2.493	1.981	2.029	2.029	2.029	2.029
Saldo programma	-609	703	488	481	482	472
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	5.928	1.151	34	34	34	24
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	6.698	805	0	0	0	0
Totaal saldo programma	160	358	454	447	448	448

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Beheer overige gebouwen en gronden*

Op dit taakveld hebben wij geen relevante afwijkingen te melden.

Economische ontwikkeling

De stijging op dit taakveld wordt veroorzaakt door het structurele budget van € 11.000 voor het kanaalzoneoverleg.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

In 2020 hebben we de kosten voor onderzoek van het verduurzamen van bedrijfsterreinen verantwoord.

Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

De stijging op dit taakveld wordt veroorzaakt door een hogere personele inzet.

Economische promotie

Op dit taakveld is het toeristisch actieplan 2020-2023 opgenomen. Van het beschikbare budget is € 70.000 geraamd in 2020 en € 10.000 per jaar voor de daaropvolgende jaren.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

In 2019 waren de lasten € 250.000 hoger door de eenmalige lasten van de Eindpuntvoorziening SGB te Hoedekenskerke. In 2020 zijn de kosten hoger vanwege de overdracht van het project Borsele op de kaart aan de stichting Landschapspark Borsele.

Bouwgrondexploitatie

Het product bouwgrondexploitatie is budgettair neutraal in de begroting opgenomen. De reden hiervan is dat de positieve of negatieve effecten opgevangen worden door de reserve bouwgrondexploitaties. Vanaf 2021 houden we rekening met de hogere personele inzet vanwege de druk op de woningmarkt en de ontwikkeling van 'Platepolder'.

Wonen en bouwen

Dit betreft vooral de rentelasten van de strategische gronden. Deze rentelasten dekken we uit de reserve bouwgrondexploitaties.

Reserves

Ter dekking van onze lasten onttrekken we de volgende posten uit onze reserves:

- Strategische gronden uit de reserve bouwgrondexploitaties: € 47.000 in 2020 en daarna jaarlijks € 24.000.
- Voor het toeristisch actieplan € 70.000 voor 2020 en € 10.000 in de periode 2021-2023.

Incidentele baten en lasten

In dit programma hebben we de incidentele baten en lasten geraamd voor het toeristisch actieplan: € 70.000 voor 2020 en € 10.000 in de periode 2021-2023.

Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport

Programmadoelstellingen

Leefbaarheid is van groot belang voor onze inwoners. Verenigingen vormen het cement van onze samenleving. Ontwikkelingen als vergrijzing, ontgroening en individualisering vormen bedreigingen voor het goed functioneren van verenigingen. Door het bundelen van krachten staan verenigingen sterker en vitaler, waardoor zij deze ontwikkelingen beter het hoofd kunnen bieden. Wij juichen samenwerking toe en stimuleren dit ook, maar zullen dit nooit opleggen.

De school is de plaats waar kinderen hun kennis verwerven, waar zij leren omgaan met elkaar en waar zij nieuwe uitdagingen ervaren. Op lokaal niveau spelen we als overheid een belangrijke rol; we richten ons op de huisvesting van de scholen, op de bestrijding van (onderwijs)achterstanden, op de ontwikkelingen van brede scholen/integrale kindcentra en op de schoolbegeleiding. We hebben verder een taak in zaken als leerlingenvervoer en het bestrijden van schooluitval.

4.1 Openbaar basisonderwijs

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Toezicht openbaar onderwijs: Op grond van onze wettelijke verantwoordelijkheid waarborgen we de continuïteit en het specifieke karakter van het openbaar onderwijs.</p>	<p>We houden een vinger aan de pols bij het openbaar onderwijs. We doen dit aan de hand van de diverse rapportages die de stichting Omnischolien periodiek aanlevert.</p>

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Adequate huisvesting voor alle basisscholen in onze gemeente.</p>	<p>We werken met de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs, voor het behandelen van huisvestingsaanvragen van de schoolbesturen. We laten periodiek leerlingprognoses opstellen. We laten periodiek gezamenlijke meerjarenonderhoudsplanningen maken ter controle van de onderhoudsstaat van de schoolgebouwen. We maken afspraken in de beheerscommissies van de brede scholen over de uitvoering van het onderhoud. Bij de overige schoolgebouwen ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het onderhoud bij de schoolbesturen. Via de onderhoudsservice overeenkomsten bieden we scholen hulp bij de uitvoering van kleine onderhoudsklussen. Voor Nieuwdorp zijn we bezig met plannen voor een nieuwe school: een integraal kindcentrum (IKC).</p>

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Leerlingen uit het speciaal onderwijs zelfstandig laten reizen met het openbaar vervoer en/of de fiets.	Door middel van het leerlingenvervoer maken we het speciaal onderwijs bereikbaar voor kwetsbare leerlingen met een beperking. We zetten in op het vergroten van zelfstandigheid van deze leerlingen. We enthousiasmeren en ondersteunen leerlingen om uit te stromen naar openbaar vervoer (OV) en/of fietsvervoer. We zetten hiervoor maatwerk in. Dit doen we in samenwerking met scholen en OV-ambassadeurs.
Lokale Educatieve Agenda (LEA) geeft richting en stimuleert een effectieve samenwerking met als doel een optimale en brede ontwikkeling van ieder kind in Borsele.	Wij voeren het overleg over de LEA via de Overleggroep Lokaal Onderwijsbeleid (OLOB). We bespreken met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties zaken betreffende het lokaal onderwijsbeleid, we maken afspraken over de beleidsontwikkeling en de beleidsuitvoering en we wisselen informatie uit. Bij de OLOB nodigen we minimaal één keer per jaar de schooldirecteuren uit.
Ondersteuning aan basisscholen gericht op verbetering van de schoolorganisatie en de kwaliteit van het onderwijs (schoolbegeleiding).	We subsidiëren twee schoolbegeleidingsdiensten (RPCZ en Driestar Educatief) die onze basisscholen ondersteunen. Wij werken met een convenant waarin wij afspraken hebben vastgelegd over de inzet van onze subsidies. Dit convenant loopt tot en met 2022.
Voorkomen van schoolverzuim, schooluitval en thuiszitten. Een startkwalificatie of behalen van het hoogst mogelijke niveau voor iedere leerling.	We hebben een gemeenschappelijke regeling voor de uitvoering van de taken op grond van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL) voert deze taken voor ons uit. We hebben periodiek overleg met het RBL over het te voeren beleid en over de financiën. We leggen de nadruk zoveel mogelijk op preventie.
In stand houden van de basisscholen (Integrale Kind Centra).	De verantwoordelijkheid voor het in stand houden van de scholen ligt bij de schoolbesturen. We ondersteunen de schoolbesturen door flankerend onderwijsbeleid op bijvoorbeeld huisvesting, brede school/IKC.
Brede school/Integraal Kind Centrum (IKC): Samenwerking tussen scholen en andere partijen op het gebied van opvang en zorg bevorderen, teneinde de ontwikkelingskansen van kinderen te verbeteren.	We organiseren buitenschoolse activiteiten via BONS. We participeren in het IKC-fonds en beslissen mee over de aanvragen die hiervoor worden gedaan via de regiegroep. Onze bredeschoolcoördinator neemt deel aan het structurele overleg tussen de partners in de brede scholen. Via ons onderwijshuisvestingsbeleid brengen we samenwerkingspartners zoveel mogelijk onder in één gebouw.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Regionale afstemming van beleid van de schoolbesturen en de gemeenten in de Oosterschelderegio, op de terreinen aansluiting onderwijszorg, leerplicht, doorgaande lijn, leerlingenvervoer en onderwijshuisvesting.	We voeren overleg via de Regionale Educatieve Agenda (REA). We hebben een aantal thema's vastgesteld die een relatie hebben met passend onderwijs. Regionale werkgroepen werken deze thema's verder uit en gaan de hiervoor opgestelde notities actualiseren.
Voldoende en kwalitatief voorschools aanbod voor peuters met een (risico op) ontwikkelingsachterstand en een zo groot mogelijke deelname van (doelgroep)kinderen in de leeftijd van 2-4 jaar, zodat kinderen zonder of met een kleinere achterstand in het basisonderwijs starten (Voor- en Vroegschoolse Educatie).	We geven uitvoering aan het vastgestelde Bevelandse Onderwijsachterstanden beleidsplan 2020-2022 en de bijbehorende lokale paragraaf.
Aandacht voor laaggeletterden en mensen met minder digitale vaardigheden.	We informeren bij de doelgroep dat ze bij Het Taalhuis terecht kunnen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal voortijdig schoolverlaters	22	19	15	14	12

5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Sterke, vitale en financieel gezonde sportverenigingen en een goede samenwerking tussen de sportverenigingen.	We continueren de huidige inzet van de verenigingsondersteuner. We stimuleren de verenigingen om samen te werken en bieden daarbij ondersteuning aan.
Verbetering van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs.	In samenwerking met het basisonderwijs werken wij aan de uitvoering van de visie op het bewegingsonderwijs. Het praktijkexperiment op één basisschool verlengen we met een jaar. We gaan motorische screenings afnemen op basisscholen. Daardoor hebben we nulmeting van de motoriek van de leerlingen en kunnen we deze vergelijken met andere Zeeuwse en landelijke cijfers. De motorische screenings maken onderdeel uit van het Zeeuws Sportakkoord.
Dat inwoners meer gestimuleerd worden te gaan sporten.	De mogelijkheden onderzoeken om nadrukkelijk aandacht te besteden aan het realiseren van een beweegvriendelijke omgeving.
Uitvoering het huidige beleid op het gebied van sport, bewegen, gezondheid en cultuur.	Het huidige aantal combinatiefunctionarissen continueren we.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het gedachtengoed van Positieve Gezondheid zoveel mogelijk borgen in het beleid.	Het terugdringen van over- en ondergewicht bij jeugdigen (4-13 jaar), volwassenen (19-64 jaar) en ouderen (65+). We willen de zelfredzaamheid van ouderen blijvend bevorderen door middel van bewegen. Deze acties maken onderdeel uit van het Actieplan Sociaal Domein (zie programmadoelstelling Programma Zorg).
De leefstijl, het zelfvertrouwen en de zelfwaardering onder re-integratie cliënten uit de participatieladder treden 1-2 met een ongezonde leefstijl verbeteren en hun sociale netwerk uitbreiden.	We continueren het project 'Een stapje fitter' door de leefstijlcoach, in samenwerking met diverse partijen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Percentage personen dat voldoende beweegt (16+)	53,5%	54,5%	54,5%	54,5%	56,0%

5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Voldoende en geschikte locaties voor sport en bewegen.	Door verschillende ontwikkelingen, met name op het gebied van samenwerking/fusie, veranderen de wensen en behoeften betreffende sportaccommodaties. Sommige accommodaties zullen door deze ontwikkelingen (nog) intensiever gebruikt gaan worden; andere accommodaties zullen overbodig worden. Samen met de betreffende verenigingen gaan wij op zoek naar passende oplossingen.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Aantrekkelijk cultuurbeleid voor inwoners en toeristen.	We geven uitvoering aan de nota 'Borsele cultureel' in beeld. Deze wordt met een jaar verlengd.
Kinderen de mogelijkheid geven tot muziekonderwijs.	We subsidiëren De Zeeuwse Muziekschool. We nemen deel aan en subsidiëren het regionaal programma Kunst- en Cultuureducatie.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal leerlingen Muziekschool excl. groepslessen	123	113	130	123	123

5.4 Musea

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Musea en evenementen die betrokken zijn bij de lokale historie stimuleren.	We verlenen structureel subsidie aan musea op basis van de subsidieregeling musea.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Vanuit de rijksoverheid zijn wij verplicht een regionale omroep te bekostigen.	We bekostigen de aangewezen regionale omroep, samen met de omliggende gemeenten, met maximaal de door het Rijk beschikbaar gestelde middelen.
Alle inwoners kunnen gebruik maken van een kwalitatief goede bibliotheekvoorziening.	We houden het bibliotheekaanbod in stand, waarbij we in het bijzonder inzetten op de jeugd via de bibliotheek op school.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal leden Bibliotheek	4.530	4.632	4.600	4.530	4.530

5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Creëren van meer groene speelplekken in een natuurlijke omgeving en het terugbrengen van het aantal speeltoestellen, conform de nota Spelenderwijs.	De speeltuinverenigingen zijn en blijven de belangrijkste partners bij de uitvoering van het speeltuinbeleid. Bij het vervangen van toestellen en/of aanleggen van nieuwe speelplekken, gaat de voorkeur uit naar natuurlijk spelen. Dit doen we in goed overleg met de speeltuinverenigingen.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Verbreden van de dorpshuisfunctie.	We verstrekken exploitatiesubsidies en adviseren over exploitatie, beheer en onderhoud. Daar waar behoefte is aan het opknappen van een dorpshuis denken we actief mee.
We willen de bereikbaarheid van onze vijftien kernen op peil houden in het kader van de leefbaarheid en het verdwijnen van voorzieningen. Daartoe zijn goede verbindingen van belang.	We willen proefprojecten, alternatieve vervoersvormen en andere mogelijkheden ontwikkelen met een diversiteit aan partijen. Dat vergt een kritische blik op de bestaande (openbaar vervoer) lijnen en middelen. We leggen hierbij een koppeling met het programma Verkeer en openbare ruimte.
Het versterken van de talentontwikkeling van onze jongeren.	De jongerenwerker en de Jongerenraad Borsele werken samen aan een passend aanbod voor onze jeugd. Wij faciliteren het jeugd – en jongerenwerk door middel van subsidie en advisering door onze jongerenwerker. De Jongerenraad zet komend jaar onder andere in op het thema eenzaamheid en organiseert hiervoor diverse activiteiten voor de doelgroep ouders.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Algemene subsidieverordening (2016)	Niet van toepassing
Cultuurnota Borsele Cultureel In Beeld (2017-2020)	2021
Visie bibliotheekwerk Oosterschelderegio (2017-2020)	2021
Integraal Huisvestingsplan (2011)	Niet van toepassing
Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs (2019)	Niet van toepassing
Meerjarenplan Onderwijsachterstandenbeleid (2019-2022)	2023
Meerjaren onderhoudsplanning schoolgebouwen (2019)	2022
Meerjareninvesteringschema (2019)	2020
Verordening leerlingenvervoer (2016)	Niet van toepassing
Nota sport en bewegen Samenspel (2016-2019)	2021
Notitie toezicht openbaar onderwijs 'Actief op de achtergrond' (2013)	Niet van toepassing
Actieplan -Wonen, Zorg en Welzijn- : Beter (T)Huis in Borsele (2016-2020)	2021
Beleidsnota Sociaal Domein, actieplan (2020-2023)	2024

Verbonden partijen**Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma**

Stichting Omnischolen

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
4.1 Openbaar basisonderwijs	-25	3	3	3	3	3
4.2 Onderwijshuisvesting	970	869	870	864	854	854
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.609	2.108	1.921	1.922	1.897	1.874
5.1 Sportbeleid en activering	313	277	265	265	265	214
5.2 Sportaccommodaties	759	697	710	709	706	706
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	269	301	274	274	274	274
5.4 Musea	55	33	33	33	33	33
5.5 Cultureel erfgoed	66	18	8	8	8	8
5.6 Media	664	729	736	736	735	735
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	298	231	186	186	186	186
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.600	1.739	1.795	1.788	2.136	2.136
Totaal lasten	6.578	7.005	6.800	6.785	7.097	7.023
Baten						
4.1 Openbaar basisonderwijs	1	0	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	81	119	121	121	121	121
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	327	389	386	386	386	386
5.1 Sportbeleid en activering	2	0	0	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	118	74	82	82	82	82
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0	0
5.4 Musea	0	0	0	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	3	0	0	0	0	0
5.6 Media	58	60	62	62	62	62
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	18	5	5	5	5	5
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	268	285	289	289	289	289
Totaal baten	877	932	944	944	944	944
Saldo programma	5.701	6.073	5.855	5.841	6.152	6.078
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	1.981	627	134	134	134	84
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	1.813	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	5.533	5.446	5.721	5.707	6.018	5.994

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Openbaar basisonderwijs*

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Onderwijshuisvesting

De daling van de lasten vanaf 2021 is met name het gevolg van dalende kapitaallasten.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

De sterke stijging van de kosten voor leerlingenvervoer op dit taakveld de toename.

Sportbeleid en activering

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Sportaccommodaties

Vanaf 2021 houden we rekening met de kapitaallasten van het kunstgrasveld in Heinkensand voor € 38.000. In 2019 ten opzichte van 2020 zit een verschuiving van taakveld Sportaccommodaties naar Media als gevolg van het anders toerekenen van kapitaallasten van multifunctionele accommodaties.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden.

Musea + Cultureel erfgoed

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden vanaf 2021. De hogere lasten van 2019 en 2020 worden veroorzaakt door de projecten Cultuur in beeld en Slag om de Schelde.

Media

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden vanaf 2021. Zie voor de verschillen van 2019 ten opzichte van 2020 de verklaring bij het taakveld Sportaccommodaties.

Openbaar groen en (open)luchtrecreatie

Op dit programma verantwoorden we de baten en lasten aangaande de subsidiëring van de speeltuinen. Vanaf 2021 verantwoorden we de uren van onderhoud onder het programma Verkeer en Openbare ruimte.

Samenkracht en burgerparticipatie

De jaarlijkse stijging is het gevolg van hogere kapitaallasten als gevolg van investeringen. De stijging vanaf 2023 ontstaat doordat de 'stelpost' kapitaallasten van de investeringen in het Masterplan Nieuwdorp volledig op dit taakveld zijn begroot. Ook zorgt het Masterplan Nieuwdorp voor een hogere personele inzet op dit project.

Reserves

Onder de reserves hebben we een structurele onttrekking geraamd van € 53.000 van de reserve masterplan 's-Gravenpolder om de kapitaallasten van de school te dekken. Voor de periode 2020-2023 onttrekken we voor musea ieder jaar € 31.000 (€ 124.000 in totaal) aan het Algemeen Weerstandsvermogen. Voor de periode 2020-2023 onttrekken we voor de sportnota ieder jaar € 50.000 (€ 200.000 in totaal) aan het weerstandsvermogen. In 2019 heeft er een herschikking van de reserves plaatsgevonden. Dat leidt tot een groot verschil in zowel de lasten als de baten kant.

Incidentele baten en lasten

In de jaren 2020-2023 onttrekken we € 50.000 aan het algemeen weerstandsvermogen voor de uitvoering van nota Sport en bewegen 2020-2023. In de jaren 2020-2024 onttrekken we € 31.000 aan het algemeen weerstandsvermogen voor ondersteuning musea.

Programma Werk en inkomen

Programmadoelstellingen

Er zijn mensen die in een situatie verkeren, die maakt dat de afstand tot regulier werk moeilijk te overbruggen is. Voor hen biedt de gemeente mogelijkheden op een (gedeeltelijk) gesubsidieerde arbeidsplaats of op training en scholing (volwasseneneducatie). Doel hiervan is het bevorderen van uitstroom uit de uitkering naar betaald werk.

Daarnaast is het de wettelijke taak van de gemeente om uitvoering te geven aan een enkele sociale wetten (WWB, IOAW, IOAZ) die een minimale inkomensvoorziening waarborgen. In de WWB is geregeld dat werk boven inkomen gaat. Inwoners hebben recht op werk en bemiddeling van de gemeente daarbij. Pas wanneer dat (nog) niet lukt, bestaat er recht op een uitkering.

Voor diegenen die weinig tot geen financiële draagkracht hebben, bieden wij door middel van ons minimabeleid de mogelijkheid bijzondere kosten te vergoeden en deel te nemen aan activiteiten in de samenleving.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders, die wij vanuit het Rijk opgelegd krijgen. Een goede integratie van Statushouders.	We zetten in op de integratie van statushouders door met onze lokale netwerken eerder aan te sluiten bij de maatschappelijke begeleiding vanuit Vluchtelingenwerk.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal statushouders in begeleiding	-	-	-	-	-
Aantal statushouders taakstelling (huisvesting) rijk	33	16	17	17	17

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Meer eigen verantwoordelijkheid van mensen in een uitkeringssituatie.	<p>We zetten in op activiteiten ter voorkoming van armoede en schulden door vroegsignalering van schulden en het stimuleren van een actieve leefstijl om sociaal isolement en een ongezonde leefstijl door armoede te voorkomen, dan wel te verminderen.</p> <p>Door middel van een stevige poortwachtersfunctie en de inzet van re-integratie trachten we de uitkeringsbestanden te stabiliseren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Kinderen mogen niet de dupe worden van de financiële situatie van hun ouders.	We zorgen voor een volledig 'kindpakket' voor kinderen in armoedegezinnen door subsidiëring van partijen die zich richten op voorzieningen voor kinderen. Ook organiseren we lokaal activiteiten waardoor kinderen kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven. Voorbeelden hiervan zijn: Bons (Borsele Na School; laagdrempelige naschoolse activiteiten), de vakantieregeling voor minima, de stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport & Cultuur, de Kledingbank, de Voedselbank en Kinderkamp Borsele. Samen met de jeugdgezondheidszorg kijken we hoe we de betreffende gezinnen nog eerder en beter kunnen ondersteunen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal uitkeringsgerechtigden dat uitstroomt naar (regulier) werk	10	26	11	26	26
Aantal uitkeringsgerechtigden dat uitstroomt door andere redenen	54	37	13	37	37
Aantal uitkeringsgerechtigden dat instroomt	56	60	80	60	60

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We leiden onze inwoners toe naar een zo duurzaam en hoog mogelijke arbeidsparticipatie, dan wel maatschappelijke participatie.	<p>We geven uitvoering aan de zogeheten baanafspraken. Dat wil zeggen dat we personen met een arbeidshandicap plaatsen in reguliere banen.</p> <p>Voor de doelgroep jonggehandicapten met arbeidsvermogen hebben we een sluitende aanpak in samenwerking met de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, het praktijkonderwijs en het UWV.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal personen met een arbeidsbeperking	-	-	-	-	-

6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We leiden onze inwoners toe naar een stabiele arbeidsparticipatie.	<p>We begeleiden inwoners naar betaald werk en maatschappelijke participatie waarbij we zo nodig een inkomensvoorziening op basis van de Participatiewet bieden.</p> <p>Jongeren tot 27 jaar zonder startkwalificatie geven we de mogelijkheid om aan een zogeheten kwalificerend traject deel te nemen. We doen dit in samenwerking met het Regionaal Bureau Leerplicht Oosterschelderegio.</p>

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Verordening Wet Inburgering (2015)	Niet van toepassing
Verordening Individuele Inkomenstoeslag (2015)	Niet van toepassing
Verordening Individuele Studietoelage (2015)	Niet van toepassing
Verordening Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO 2017)	2020
Verordening Declaratiefonds	Niet van toepassing
Verordening Re-integratie en Tegenprestatie Participatiewet (2015)	Niet van toepassing
Verordening Cliëntenparticipatie (2015)	Doorlopend
Beleidsplan schuldhulpverlening	2020
Beleidsplan en controleplan Hoogwaardig Handhaven (2008)	Doorlopend
Handhavings- en Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ (2019)	Niet van toepassing
Besluit maatschappelijke ondersteuning (2015)	2020

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
Geen

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Werk en inkomen	(bedragen x € 1.000)
--	----------------------

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	0	0	0	0	0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	95	137	104	140	146	143
6.3 Inkomensregelingen	4.576	4.523	4.688	4.693	4.695	4.697
6.4 Begeleide participatie	1.547	1.462	1.522	1.524	1.476	1.476
6.5 Arbeidsparticipatie	524	590	643	644	645	646
Totaal lasten	6.742	6.711	6.957	7.001	6.963	6.963
Baten						
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	1.640	1.611	1.626	1.590	1.540	1.544
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	3.036	3.094	3.130	3.130	3.130	3.130
6.4 Begeleide participatie	201	62	62	62	62	62
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	4.880	4.768	4.818	4.782	4.732	4.736
Saldo programma	1.862	1.943	2.138	2.219	2.230	2.226
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	19	99	0	0	0	0
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	1.843	1.844	2.138	2.219	2.230	2.226

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Samenkracht en burgerparticipatie*

De lasten van dit taakveld stijgen ongeveer € 65.000. In de meicirculaire 2020 zijn extra middelen gereserveerd voor inburgering en statushouders vanwege de Wet Inburgering die per 1 juli 2021 in werking treedt. Deze bedragen worden gecompenseerd door een integratie-uitkering van het rijk. Ze behelzen respectievelijk € 29.000 (2021), € 65.000 (2022), € 71.000 (2023) en € 71.000 (2024).

Inkomensregelingen

De lasten van dit taakveld stijgen per saldo met € 130.000. De uitvoering van de inkomensregelingen is belegd bij GR de Bevelanden, afdeling WIZ. Het actieplan WIZ is de basis voor de geraamde bedragen vanaf 2021. Voor de kwijtschelding van belastingen houden we rekening met een stijging van € 20.000.

Vanaf 2019 is het budget voor schuld- en armoedebestrijding structureel verhoogd met € 68.000 tot het niveau van € 113.000 per jaar.

Begeleide participatie

Per saldo stijgen de lasten met € 60.000. De uitvoering hiervan ligt met name bij De Betho en is grotendeels budgettair neutraal.

Arbeidsparticipatie

Op basis van het actieplan WIZ en de begroting van De Betho stijgen de lasten met € 107.000.

Reserves

Op dit programma zijn geen mutaties in reserves geraamd. Voor eventuele voor- en nadelen kan na een raadsbesluit een beroep gedaan worden op de Reserve inkomensvoorziening.

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Zorg

Programmadoelstellingen

Het beleid op het terrein van zorg en welzijn is gericht op het creëren van een gemeente waarin het prettig samenleven is, waar mensen niet worden uitgesloten en waar zorg is voor elkaar. Doordat we problemen vroegtijdig signaleren en we passend ingrijpen, doen we op termijn minder beroep op zwaardere (en duurdere) professionele zorg. Zorg en ondersteuning voor onze kwetsbare inwoners zijn kleinschalig en dicht bij de mensen georganiseerd, waardoor mensen zo lang mogelijk binnen het eigen netwerk en in hun eigen omgeving kunnen blijven. We geven vorm aan de transformatie van de zorg in samenwerking met onze zorgpartners die actief zijn in het sociaal domein. Om handen en voeten te geven aan deze doelstelling is het Actieplan Sociaal Domein vastgesteld. In dit plan wordt integraal aandacht besteed aan de doelgroep vanuit meerdere invalshoeken.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We willen dat mensen zich meer inzetten voor burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk en mantelzorg.	Onze welzijnsmedewerkers bouwen aan stevige sociale netwerken in de dorpen vanuit Borsele Voor Elkaar. We leggen daarbij de nadruk op het betrekken van vrijwilligers en lokale partners zoals ondernemers, thuiszorgorganisaties, huisartsen, verenigingen en dorpshuizen.
We willen dat onze (kwetsbare, eenzame) inwoners zelf de regie over hun leven nemen, door vroeg te werken aan een stevig sociaal netwerk in hun eigen omgeving.	We bieden onder andere algemene, laagdrempelige activiteiten aan vanuit het VrijwilligersHuis en Borsele Beweegt. We bieden ondersteuning aan vrijwilligers en mantelzorgers. We maken inwoners bewust van hun eigen verantwoordelijkheid om te anticiperen op het ouder worden door het verstrekken van informatie en advies.
Mensen met een zorg- en hulpbehoefte blijven zo lang mogelijk in hun eigen vertrouwde omgeving wonen.	We zetten continu in op het werven van vrijwilligers met behulp van ons online dienstenplatform Borsele Voor Elkaar. We geven samen met betrokken partners inhoudelijk en financieel invulling aan een nieuwe benadering van de welzijnsactiviteiten. Daarbij haken we aan bij ons ontmoetingsproject Borsele Met Elkaar. Binnen dit project komen een preventieve aanpak van eenzaamheid en activiteiten voor onze kwetsbare inwoners samen.
Het vorm geven van de verbinding tussen preventie en zorg door een koppeling te maken van het preventieve Jeugd- en Jongerenwerk met lichte ambulante begeleiding van jongeren.	Onze jongerenwerker bevordert de overgang 18-/18+ naar jongvolwassenheid. Samen met de zorgaanbieders werken we aan een goede overgang naar de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) voor de jongeren met een zorgbehoefte zodat zij een goed onderbouwd toekomstplan hebben.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een Aanbod en aanpak waarmee we in een vroeg stadium in hulpvragen kunnen voorzien om inzet van dure zorg te voorkomen.	We geven bekendheid aan de algemene (preventieve) voorzieningen. We investeren in een breed netwerk met onze zorgpartners en vrijwilligers, waardoor formele en informele zorg goed op elkaar aansluiten. Signalering, samenwerking en doorverwijzing binnen verschillende werkvelden in het Sociaal domein worden zo meer vanzelfsprekend.
Kinderen tussen twee en vier jaar zijn voorbereid op de basisschool.	In samenwerking met de GGD zorgdragen voor het toezicht op alle locaties voor kinderopvang (inclusief peutergroepen). Wij subsidiëren de peutergroepen zodat ieder kind kan deelnemen. Vanuit het onderwijsachterstandsbeleid zorgen we voor een dekkend aanbod van Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).
In een vroeg stadium aansluiten bij de leefwereld van jonge gezinnen.	Onze opvoedcoaches bepalen samen met de kinderopvang en Jeugd Gezondheidszorg (JGZ) of ondersteuning in een vroeg stadium in het gezin nodig is.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
% personen dat eenzaam is (16-64)	39%	39%	39%	39%	35%
% personen dat eenzaam is (16-)	-	-	-	-	-
% personen dat eenzaam is (65+)	48%	48%	48%	48%	45%
% mantelzorgers dat overbelast is	15%	15%	15%	15%	13%

6.2 Wijkteams

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Wij willen een zorgstructuur creëren om passende zorg te leveren.	We breiden onze zorgstructuur uit met een multidisciplinair team voor de jeugdpreventie. Dit doen we samen met jeugdpolitie, jeugd- en jongerenwerker, leerplichtambtenaar en jeugdgezondheidszorg (JGZ).
Verbetering van de vroegsignalering door de inzet van diverse preventieactiviteiten.	We leggen de nadruk op preventie en normalisatie. We zetten in op integraal werken, ketensamenwerking, ontschotting en kwaliteitsverbetering.
Verdere professional van onze gemeentelijke toegang.	We gaan de inzet van maatwerkvoorzieningen verder verminderen door een doelgerichte aanpak gericht voor instroombeperking en uitstroombevordering.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een betere deelname aan de samenleving van inwoners met fysieke beperkingen.	We bieden maatwerk door de inzet van materiële en immateriële voorzieningen. We schakelen het netwerk van de hulpvrager in. We bieden keuzemogelijkheden aan bijvoorbeeld door het van Persoonsgebonden Budgetten (PGB).
Het stimuleren van zelfredzaamheid om de zorg betaalbaar te houden.	We geven uitvoering aan het actieplan Beter (T)Huis In Borsele: waar mogelijk koppelen we dat aan het actieplan Sociaal Domein 2020-2023 en het werkplan van ons VrijwilligersHuis, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> ▪ We onderzoeken de mogelijkheden voor preventieve huisbezoeken voor inwoners van 75+. ▪ We stimuleren de mogelijkheden om langer zelfstandig wonen mogelijk te maken. ▪ We creëren een sociale ontmoetingsplek in de dorpen voor een brede doelgroep, waarbij we aandacht hebben voor de problematiek van eenzaamheid, dementie en extramuralisering. We zien hier een kans en rol weggelegd voor onze dorpshuizen en jagen dit aan vanuit het VrijwilligersHuis. ▪ We laten mensen die zorg nodig hebben zoveel mogelijk op zichzelf of in nabijheid van hun sociale netwerk wonen; in plaats van opname in instellingen. We bieden ondersteuning in het voorliggend veld door het aanbieden van algemene voorzieningen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Percentage cliënten dat tevreden is over de wijze waarop deze geholpen is	-	85%	85%	87%	87%
Aantal maatwerkvoorzieningen WMO	1485	1535	1535	1500	1500

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een passend aanbod voor het voorkomen, verminderen of oplossen van schulden.	We continueren het project vroegsignalering. Iedere uitkeringsgerechtigde krijgt een budgetadvies. Daarnaast zetten we in op preventie via de vrijwillige thuisadministratie. Voor inwoners met schulden zoeken we een passende oplossing.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Totaal aantal casussen schulddienstverlening	-	18	-	-	-

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We willen in Borsele een integrale, adequate en kwalitatief goede jeugdhulp bieden.	<p>We voeren het nieuwe inkoopbeleid jeugd uit. We sluiten aan bij de provinciale ontwikkeling om gezamenlijk een toegang op te zetten voor de meest complexe casussen.</p> <p>Bij het toekennen van zorg geven we zowel de toegangsmedewerkers als de ouders inzicht in de daarbij behorende kosten.</p> <p>We actualiseren de verordening Jeugdhulp en passen hierop onze nadere regels en praktische werkwijze aan.</p>

6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We bieden zorg aan inwoners met psychische en/of psychosociale problemen, zo veel mogelijk in de eigen omgeving.	<p>Ambulante zorg bieden aan inwoners met psychische en/of psychosociale problemen om hen zo lang mogelijk in de eigen omgeving te laten wonen. We onderzoeken de mogelijkheden voor beschermt wonen, in samenwerking met de woningcorporatie.</p> <p>We werken verder aan het Plan van aanpak verwarde personen.</p> <p>We werken met een nieuw op te zetten OGGZ-netwerk om met de juiste partners aan tafel casussen te kunnen afstemmen.</p>

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Terugdringen en duurzaam oplossen van huiselijk geweld en kindermishandeling door specialistische voorzieningen in Zeeland beschikbaar te houden.	<p>We geven verder vorm aan de Wet verscherpte meldcode.</p> <p>We beperken de wachttijden van Veilig Thuis tot een minimum.</p> <p>We voeren diverse acties uit zoals omschreven in de regiovisie 'Voor een toekomst zonder Geweld'.</p>
We voorkomen dat kinderen (te) lang op passende hulp moeten wachten.	<p>De procescoördinatoren en de Gecertificeerde Instellingen (GI's) hebben samenwerkingsafspraken, houden toezicht en bieden zo nodig noodoplossingen. Waar mogelijk schaaft de GI-casussen voortijdig af. Deze casussen zetten we dan voort in het voorliggend veld op grond van onze pilot voor de preventieve jeugdbescherming.</p> <p>We onderzoeken of de veiligheidsketen (jeugd) verkort kan worden door intensivering van de samenwerking tussen de lokale toegang, Veilig Thuis, de GI's en de Raad voor de Kinderbescherming: het project Vaart in Veiligheid.</p>

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking.	<p>De GGD Zeeland geeft namens de dertien Zeeuwse gemeenten uitvoering aan de wettelijke taak op het gebied van preventief gezondheidsbeleid, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). De programmabegroting 2021 van de GGD sluit aan bij de ontwikkelingen in het sociaal domein. De verdere ontwikkeling van het rijksvaccinatieprogramma (RVP), de samenhang met de Omgevingswet en de aanpak van het jeugdartsentekort zijn daarbij enkele van de speerpunten.</p> <p>Naast de regionale paragraaf voor het gezondheidsbeleid hebben we onze lokale, preventieve gezondheidsactiviteiten opgenomen in het Actieplan Sociaal Domein.</p> <p>Vanuit de provinciale, regionale en lokale opgaven leggen we koppelingen tussen onder andere gezondheid, preventie, zorg, bewegen, sport en veiligheid. Deze krijgen een praktische uitwerking door middel van integrale projecten uit ons Actieplan Sociaal Domein.</p>

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Percentage inwoners 16+ dat de eigen gezondheid als goed beoordeelt	77%	77%	77%	80%	80%

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Algemene subsidieverordening (2016)	Niet van toepassing
Actieplan Wonen, Zorg en Welzijn: Beter (T)Huis in Borsele (2016-2020)	2021
Visie De brede scholen verbreed (2009)	Niet van toepassing
Verordening Wmo (2017)	2020
Financieel besluit Wmo (2017)	2020
Actieplan sociaal domein 2020-2023	2023
Beleidsregels Wmo (2017)	2020
Transformatieagenda jeugdzorg Zeeland 2018-2021	Niet van toepassing
Regionale Nota Gezondheidsbeleid (2018)	2021
(Regionale) Kadernota Sociaal Domein (2018-2021)	2022
Verordening Jeugdhulp (2015)	2021
Nadere regels Jeugdhulp (2017)	2021

Omschrijving	Herzieningsdatum
Inkoopbeleid Jeugdhulp Zeeland (2020)	2023

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
Gemeenschappelijke gezondheidsdienst Zeeland
Veiligheidsregio Zeeland
Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Zorg	(bedragen x € 1.000)
-----------------------------	----------------------

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.266	1.315	1.401	1.400	1.400	1.400
6.2 Wijkteams	1.169	1.250	1.567	1.569	1.572	1.572
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.105	944	1.083	1.083	1.083	1.083
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	4.030	4.677	4.668	4.636	4.640	4.641
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	5.661	4.549	5.926	5.926	5.826	5.726
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	100	41	42	42	42	42
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	1.024	776	776	776	776	776
7.1 Volksgezondheid	1.024	1.107	1.124	1.124	1.124	1.124
Totaal lasten	15.379	14.658	16.585	16.556	16.462	16.363
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	29	50	51	51	51	51
6.2 Wijkteams	187	0	0	0	0	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	172	408	625	920	1.253	1.253
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	0	0	0
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	1	0	0	0	0	0
Totaal baten	389	458	676	971	1.304	1.304
Saldo programma	14.990	14.200	15.909	15.585	15.158	15.059
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	1.010	217	0	0	0	0
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	0	152	0	0	0	0
Totaal saldo programma	13.980	14.135	15.909	15.585	15.158	15.059

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Samenkracht en burgerparticipatie*

Op dit taakveld hebben we geen relevante bijzonderheden te melden.

Wijkteams

Op dit taakveld hebben we geen relevante bijzonderheden te melden.

Maatwerkvoorzieningen (WMO), Maatwerkdienstverlening 18+ en Maatwerkdienstverlening 18-

We nemen de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen voor het volledige (reële) bedrag op in onze gemeentelijke begroting. Vanaf 2020 stijgen de lasten voor de maatwerkdienstverlening met circa € 1.500.000. Dit betreft de uitgaven in het kader van onder meer de Wmo maatwerkvoorzieningen (bijvoorbeeld: individuele begeleiding, huishoudelijke verzorging) en Zorg In Natura jeugdhulp (bijvoorbeeld: jeugd-GGZ, persoonlijke verzorging en kortdurend verblijf voor 18-). We kopen deze zorg in via onze samenwerkingsverbanden: Wmo via het Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio (SWVO) en de jeugdhulp via de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ). Daarnaast investeren we de komende periode extra vanuit het Actieplan sociaal domein respectievelijk € 285.000 (2020), € 418.000 (2021), € 383.000 (2022) en € 384.000 (vanaf 2023). Dit moet leiden tot bezuinigingen voor een bedrag van € 130.000 (2020), € 347.000 (2021), € 642.000 (2022) en € 975.000 (vanaf 2023).

Geëscaleerde zorg 18+

Op dit taakveld hebben we geen relevante bijzonderheden te melden.

Geëscaleerde zorg 18-

Op dit taakveld hebben we geen relevante bijzonderheden te melden.

Volksgesondheid

Op dit taakveld hebben we geen relevante bijzonderheden te melden.

Reserves

De reserve sociaal domein is nihil en dus kan er vooralsnog niet dienen voor eventuele tekorten. Voor de jaren 2020 en 2021 doen we voor het Actieplan Sociaal Domein beroep op het Algemeen Weerstandsvermogen en de reserve van het Interbestuurlijk Programma (IBP). Deze mutaties hebben we opgenomen in het programma Algemene Dekkingsmiddelen.

Incidentele baten en lasten

De investering in het Actieplan Sociaal Domein bedraagt € 285.000 in 2020 € 268.000 in 2021. Deze totale investering van € 553.000 dekken we voor € 150.000 uit het Algemeen Weerstandsvermogen en voor € 403.000 uit de reserve IBP.

Programma Milieu

Programmadoelstellingen

Het zwaartepunt van het beleid ligt op de implementatie van duurzaamheidsmaatregelen. Met name op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Doelmatige inzameling en transport van afvalwater.	Goed onderhouden van de riolering zoals is aangegeven in het Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023 (GRP). Scheiding van de afvalwaterstromen, schoon en vuilwater. Rioolvreemd water op de riolering zoals drainagewater verminderen tot maximaal 10%. Streven naar 2% minder energieverbruik voor de gemalen en drukrioleringen per jaar. Bij extreme neerslag water bovengronds bergen en afvoeren.
Verder klimaatbestendig maken van de openbare ruimte waarbij waterschade zoveel mogelijk voorkomen wordt.	Samen met het waterschap onderzoeken we locaties waar mogelijk wateroverlast op kan treden en onderzoeken we plaatsen voor (zoet)waterbuffering. Afronden regenwaterriool Fortrapastraat, Middenstraat in 's-Gravenpolder. Maatregelen in de Schoolstraat en de Kerkhoekstraat in 's-Gravenpolder. Maatregelen aan de Esdoornstraat nr. 3 in 's-Gravenpolder. Het klimaatbestendig maken van de Prinses Margrietstraat en de Maximastraat 4-12 in Nieuwdorp (masterplan) Verdere communicatie met de bewoners over het verder klimaatbestendig maken van tuinen door het aanbrengen van ontlastputjes, waterberging en de inrichting van tuinen.
Schoon oppervlaktewater, grondwater en een schone waterbodem.	Maatregelen aangegeven in het GRP zoals het baggeren van waterbodems en controle op foute rioolaansluitingen.
Een kostendekkend tarief voor de rioolheffing.	Vanaf 2020 wordt de heffing, zoals in de kadernota 2020-2023 aangegeven, in stappen verhoogd tot 100% kostendekking. Hier bovenop komt een inflatiecorrectie van 1,5%.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering (scheiding afvalwaterstromen, vuil en schoonwater)	28,9%	30%	30%	30%	30,5%

Percentage afgekoppeld regenwater van de gemengde riolering

Het afkoppelen van regenwater heeft positieve neveneffecten, zoals een doelmatiger beheer in de afvalwaterketen door minder energieverbruik, schoner oppervlaktewater en een beter zuiveringsrendement van de RWZI (rioolwaterzuiveringsinstallatie).

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Behalen van de doelstelling van het uitvoeringsprogramma Van afval naar Grondstof (VANG).	Door middel van communicatie aandacht vragen voor afvalscheiding. Om stappen te maken in de VANG-doelstelling zetten we de GFT-campagne in 2021 voort. We gaan de kledinginzameling optimaliseren. Uitgangspunt is dat ieder dorp een inzamelpunt krijgt voor de kledinginzameling. In OLAZ-verband doen we onderzoek naar het optimaliseren van de milieustraten, omdat deze een belangrijke rol vervullen bij het halen van de VANG-doelstelling. Concreet houdt de doelstelling in dat wij 75% afvalscheiding en maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar willen bereiken.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Percentage afvalscheiding (% gescheiden afval op totaal)	-	70%	70%	72%	72%
Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)	-	226	230	194	194

Aantal kilo's restafval per inwoner per jaar (VANG-doelstelling)

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling van het huishoudelijk afval. De VANG-doelstelling houdt in dat wij 75% afvalscheiding en maximaal 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner per jaar ambiëren.

De cijfers voor beide indicatoren worden sinds kort via een nieuwe manier berekend. De cijfers over 2018 geven een verkeerd beeld. Deze zijn dan ook achterwegen gelaten.

7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We voeren pilots uit waarbij bestaande woningen in de particuliere woningvoorraad worden aangepast naar 'nul op de meter (NOM)' en stellen daar ook middelen voor beschikbaar.	'Nul op de meter' en het product NOM-woningen stimuleren we nu niet actief. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat de prijsdaling van NOM-renovatieprojecten maar beperkt op gang komt. Wij geven uiteraard wel actief invulling aan de doelstelling om energiebesparing en duurzame energieopwekking in de bestaande (particuliere) woningbouw te stimuleren. We doen dit met behulp van de Transitievisie Warmte, het project RHEDCOOP en andere projecten/plannen vanuit de duurzaamheidsvisie. Hierbij zoeken we ook actief de afstemming met de doelstellingen en startprojecten van de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Nota Bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart (2010)	2022
Nota Duurzaam bodembeleid (2012)	2021
Woonvisie Borsele "groeien in kwaliteit" (2015-2019)	2020
Gemeentelijk Waterplan (2016-2023)	2022
Gemeentelijk Rioleringsplan (2019-2024)	2023
Duurzaamheidsvisie (2018)	2023
Dorpsvernieuwing 2.0 (2014)	Nader te bepalen
Structuurvisie Borsele 2015-2020 (2014)	Nader te bepalen

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
Openbaar lichaam afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)
Regionale uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)						
Baten en lasten Milieu						
	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
7.2 Riolering	1.586	1.464	1.642	1.646	1.649	1.649
7.3 Afval	2.603	2.461	2.489	2.448	2.483	2.483
7.4 Milieubeheer	1.101	1.524	1.038	1.059	1.070	1.084
Totaal lasten	5.290	5.450	5.168	5.154	5.202	5.216
Baten						
7.2 Riolering	1.580	1.761	1.874	1.907	1.969	1.999
7.3 Afval	3.144	2.931	3.058	3.083	3.108	3.133
7.4 Milieubeheer	239	172	51	51	51	51
Totaal baten	4.964	4.864	4.984	5.041	5.129	5.184
Saldo programma	327	586	185	113	73	32
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	2.590	574	94	67	39	39
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	2.255	237	0	0	0	0
Totaal saldo programma	-8	249	91	46	35	-6

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Riolering*

In het Gemeentelijk Rioleringsplan 2019 is een vacature opgenomen welke is ingevuld. De salarislasten stijgen met € 90.000. De lasten voor het onderhoud van rioolgemalen hebben we verhoogd met € 80.000. De baten zijn gestegen met € 113.000, bestaande uit € 80.000 rioolrechten en € 33.000 stijging Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023.

Afval

De baten van de het afval stijgen met € 66.000. Binnen de baten heeft een budgettaire neutrale verschuiving plaats gevonden door de daling van de verkoop van oud papier met € 85.000 te compenseren met het verhogen van de afvalstoffenheffing. In 2021 stijgt de afvalstoffenheffing met 1,5% inflatiecorrectie ter grootte van € 40.000 en met de extra verhoging uit de kadernota 2019-2021 van € 25.000.

Milieubeheer

De salarislasten dalen met € 180.000 door de verschuiving van de raming naar algemene dekkingsmiddelen. De bijdrage aan de RUD daalt met € 35.000 ten gevolge van een gunstige uitkomst van de zogeheten P&Q berekening.

Reserves

In overeenstemming met de kadernota 2020-2023 wordt de hogere dotatie aan de voorziening riolering tijdelijk onttrokken aan het algemeen weerstandsvermogen. Dit komt voor 2021 neer op € 65.000. Voor de afschrijvingslasten van investeringen en maatregelen tegen wateroverlast ten gevolge van de klimaatverandering, zijn onttrekkingen geraamd aan de reserve IBP voor € 29.000 (2021), € 35.000 (2022) en € 39.000 (2023). De baten stijgen door het streven naar 100% kostendekkendheid.

Incidentele baten en lasten

Voor het gemeentelijk rioleringsplan 2019-2023 wordt aan het Algemeen Weerstandsvermogen onttrokken ter grootte van € 240.000 (2019), € 97.500 (2020), € 65.000 (2021) en € 32.500 (2022).

Programma Ruimtelijke ontwikkeling

Programmadoelstellingen

Het bevolkingsaantal van de gemeente Borsele blijft volgens de laatste prognoses tot 2035 groeien en zal in samenstelling veranderen. Het passend faciliteren van deze groei vormt de komende jaren één van de belangrijkste uitdagingen. Onze ambitie is dan ook een passend woningaanbod te creëren voor jong en oud, arm en rijk, kleine en grote huishoudens, met of zonder zorg, waarbij vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar aansluiten.

Om voor al deze huishoudens aantrekkelijk te zijn, hebben we een woonomgeving nodig die aanspreekt. Het gaat meer om de kwaliteit van wonen: het gaat niet alleen over bouwen, maar ook over wat we vernieuwen en toevoegen en op welke plek. Daarnaast streven we naar een woningvoorraad met een meer duurzaam, robuust en toekomstbestendig karakter.

Het bieden van kwaliteit in de woon- en leefomgeving is hierdoor nog belangrijker dan in het verleden.

Om tot een passend woon- en leefklimaat te komen - dat voorziet in de behoefte op (lange)termijn - zullen we actief beleid moeten voeren. Dit beleid moet breed worden uitgedragen in onze woonomgeving en visie op ruimtelijke ordening. Hiervoor is een cruciale rol weggelegd voor onze inwoners van onze gemeente als mede voor onze andere partners: woningcorporatie, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven.

8.1 Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Opstellen omgevingsvisie.	De huidige structuurvisie Borsele 2015-2020 heeft een looptijd tot en met 2020. Op 1 januari 2022 treedt de Omgevingswet in werking. Op basis van deze wet zijn wij verplicht een omgevingsvisie op te stellen. Dit zal in 2021 verder zijn beslag krijgen. De planning is erop gericht om de Omgevingsvisie door de gemeenteraad te laten vaststellen in de eerste helft van 2022. Dus na inwerkingtreding van de Omgevingswet.
Bouwgrond voor woningbouw beschikbaar krijgen in Heinkenszand.	De planning is erop gericht om de eerste fase van het bestemmingsplan Platepolder Heinkenszand medio 2021 te laten vaststellen door de gemeenteraad.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Behouden en versterken van cultureel erfgoed.	Door samen te werken met bewoners en andere partijen kunnen we ons verder richten op het behoud en herstel van het erfgoed. Het ingezette beleid zetten we voort en daarnaast stellen wij nieuw beleid op, te weten een visie voor de toekomst van de kerken van Borsele en herziening van de erfgoedverordening. De voorbereiding hiervan zal in 2021 verder zijn beslag krijgen en de vaststelling in de gemeenteraad is gepland voor 2022. Bij het uitstromen van rijksmonumenten uit de rijkssubsidieregeling faciliteren wij het instromen van die rijksmonumenten voor een nieuwe planperiode. Verder treden wij faciliterend op bij onder andere subsidietrajecten en restauraties van erfgoed.
Tegengaan van verpaupering van bebouwing in het buitengebied.	Het herbestemmen van bedrijfsgebouwen en mogelijkheden bieden voor economische nevenactiviteiten.
Het vaststellen van de agenda Wonen in de Bevelanden 2025.	In 2021 geven we uitvoering aan de nieuwe regionale woningmarktafspraken.
Toezicht op de aanleg van Zuid-West 380 kV west.	TenneT start in het najaar van 2020 met de uitvoering van het project Zuid-West 380 kV west. Wij houden toezicht op deze aanleg. De uitvoering neemt meerdere jaren in beslag.
Het opstellen van een woonvisie.	In 2021 ronden we de Borsele Woonvisie af. Als basis hiervoor zal de in 2019 vastgestelde 'Regionale Woonvisie De Bevelanden' dienen.
Een goede woonomgeving rondom het Sloegebied.	Sloerandbeleid algemeen: bijdragen leveren aan de leefbaarheid van (de dorpen in) de Sloerandzone, onder andere door inzet van de Sloerandreserve voor in dat gebied wenselijke voorzieningen. In de loop van 2021 vindt herdefiniëring plaats van het Sloerandbeleid. Dit loopt gelijk op met de opstelling van de omgevingsvisie, aangezien de omgevingsvisie ook op hoofdlijnen zal ingaan op het Sloerandbeleid. Groenproject 't Sloe: ontwikkeling van ongeveer 200 ha multifunctioneel bos in een zoekgebied van ongeveer 280 ha. Indien er zich meer gelegenheid tot verwerving aandient, zetten wij deze mogelijkheid in.
Beschikbaarheid van een duurzame parkeergelegenheid voor vrachtwagens.	Positieve insteek inzake het idee van North Sea Port tot de ontwikkeling van een Central Gate met innovatieve faciliteiten voor vrachtwagens en chauffeurs.

8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Uitvoering geven aan het bestaande raamwerk prestatieafspraken.	In 2020 hebben we regionale prestatieafspraken gemaakt met woningcorporatie Beveland Wonen. Op basis van deze nieuwe regionale prestatieafspraken maken we de jaarlijkse prestatieafspraken voor 2021. Deze afspraken zien op voorraadbeheer, sloop en nieuwbouw.
Fatsoenlijke en humane huisvesting voor arbeidsmigranten.	We zien toe op de naleving van het regionale beleid. Waar mogelijk bieden wij maatwerk bij nieuwe huisvestingsinitiatieven.
Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan handhaving (HUP).	We geven uitvoering aan het huidige plan en een nieuw plan is in voorbereiding.
Uitvoeren van de starterslening gemeente Borsele/ leningen particuliere woningverbetering.	Het budget voor het verstrekken van starters- en stimuleringsleningen gaat in 2020 (bijna) helemaal op. Op basis van de nieuw op te stellen lokale woonvisie bezien we of deze regelingen kunnen continueren.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Aantal woningen naar eigendom (% koop)	70,9%	70,8%	70,7%	70,5%	70,6%
Aantal woningen naar eigendom (% huur)	4,8%	4,9%	4,9%	5,0%	5,2%
Aantal woningen naar eigendom (% sociale huur)	19,9%	20,1%	20,2%	20,5%	20,2%
Percentage leegstaande woningen	4,1%	4,2%	4,2%	4,0%	4,0%
Aantal nieuwbouwwoningen (start bouw)	27	51	67	75	93
Aantal afgegeven startersleningen	13	16	15	10	10
Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering	1	2	4	6	6

Aantal woningen naar eigendom (% koop, huur en sociale huur)

Met deze indicator monitoren we onze doelstelling om een passend woningaanbod te creëren voor jong en oud, arm en rijk, kleine en grote huishoudens, met of zonder zorg, waarbij vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar aansluiten.

Percentage leegstaande woningen

Langdurige leegstand kan leiden tot verloedering, verval en onveiligheid. We streven naar een maximale leegstand van 6%.

Aantal afgegeven startersleningen

Het doel van de startersleningen is om starters aan de onderkant van de markt te stimuleren waardoor doorstroming op de koopmarkt ontstaat en de koopmarkt een impuls krijgt.

Aantal afgegeven leningen particuliere woningverbetering

Met de afgegeven leningen particuliere woningverbetering krijgen we een beeld van de inzet van de gemeente bij de verbetering van de bestaande woningvoorraad. Daarnaast kunnen we deze gebruiken bij (her)formulering van beleid op het gebied van duurzaamheidsmaatregelen.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Landschapsbeleidsplan (1995)	Niet van toepassing
Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2012)	Niet van toepassing
Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (2012)	Niet van toepassing
Subsidieverordening duurzaam bouwen op bedrijfsterreinen Borsele (2014)	Niet van toepassing
WOONvisie Borsele 'groeien in kwaliteit' (2015-2019)	2021
Notitie B2030 'voortuitblik op Borsele in 2030' (2015)	Niet van toepassing
Agenda Wonen in De Bevelanden 2025 (2020)	Niet van toepassing
Planninglijst woningbouw (2016)	2021
Sloerandbeleid (1994)	2021
Visie Groenproject 't Sloe (2000)	Niet van toepassing
Projectenatlas (2017)	Niet van toepassing
Beeldkwaliteitsnota Borsele (2013)	2021
Omgevingsplan Zeeland 2018 -2021 (2018)	Niet van toepassing
Omgevingsverordening Zeeland 2018 – 2021 (2018)	Niet van toepassing
Monumentenverordening (2014)	Niet van toepassing
Subsidieverordening Monumenten en Dorpsvernieuwing (2014)	Niet van toepassing
Dorpsvernieuwing 2.0: Beleidsnota aanpak aandachtslocaties (2016)	Niet van toepassing
Structuurvisie Borsele 2015-2020 (2014)	2022
Beleidsnota toezicht en handhaving ruimtelijke regelgeving (2011)	Niet van toepassing
Beleidsnota Huisvesting arbeidsmigranten (2016)	Niet van toepassing
Verordeningen Regeling Particuliere Woningverbetering gemeente Borsele 1 en 2 (2017)	Niet van toepassing
Verordening Starterslening gemeente Borsele (2017)	Niet van toepassing
Erfgoedverordening Borsele (2017)	Niet van toepassing
Regionale woonvisie de Bevelanden 2019-2023	2023

Verbonden partijen**Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma**

Geen

Wat mag het kosten?**Baten en lasten Ruimtelijke ontwikkeling** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
7.4 Milieubeheer	5	0	0	0	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	383	1.577	384	384	384	384
8.3 Wonen en bouwen	1.437	1.760	1.052	1.052	1.052	1.052
Totaal lasten	1.824	3.336	1.435	1.435	1.435	1.435
Baten						
7.4 Milieubeheer	0	0	0	0	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	511	160	160	160	160	160
8.3 Wonen en bouwen	1.441	667	623	523	523	523
Totaal baten	1.952	827	783	683	683	683
Saldo programma	-128	2.509	653	753	753	753
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	430	2.199	0	0	0	0
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	330	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	-228	310	653	753	753	753

Verschillen ten opzichte van vorige begroting

Op de taakvelden Ruimtelijke ordening en Wonen en bouwen worden vanaf 2021 meer personele en andere lasten geraamd. De lasten van Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en dergelijke werden hiervoor, ten onrechte, op programma bedrijfsvoering (taakveld overhead) verantwoord. Dit zorgt voor een verschuiving van lasten van ongeveer € 300.000.

In 2021 werken we aan de implementatie van de nieuwe Omgevingswet, de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) én aan de overheveling van de BRIKS-taken naar de uitvoeringsdiensten. De gevolgen hiervan voor de legesinkomsten zijn vooralsnog onduidelijk.

Ruimtelijke ordening

In 2020 is voor het opstellen van een Omgevingsplan voor alle kernen van Borsele een bedrag geraamd van € 200.000. Dit bedrag wordt onttrokken aan het algemeen weerstandsvermogen.

Wonen en bouwen

In de meerjarenbegroting 2020-2023 worden jaarlijks minder baten geraamd.

Met ingang van 2021 verandert de uitvoering van de taken in het kader van Bouwen, Reclame, Inritten, Kappen en Slopen (BRIKS) van provinciale inrichtingen. Deze gaat over van de gemeenten naar de Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR). Dit geldt ook voor de taken die vallen onder het Besluit Risico Zware Ongevallen (BRZO) plusbedrijven en Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland (niet BRZO-bedrijven). Dit heeft tot gevolg dat de leges aanzienlijk dalen.

Reserves

In 2020 is de onttrekking ten behoeve van de lasten van de omgevingswet.

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Algemene dekkingsmiddelen

Programmadoelstellingen

Hier lichten we de baten en lasten van de gemeente toe, die niet direct aan een programma zijn toe te rekenen. Het gaat hierbij om lokale belastingen, die niet direct aan een prestatie zijn verbonden, de algemene uitkering uit het gemeentefonds, dividend, de financieringsfunctie, werken voor derden en onvoorzien.

0.5 Treasury

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Benodigde financieringsmiddelen aantrekken tegen zo laag mogelijke kosten.	We monitoren de geld- en kapitaalmarkt. Ook kijken we naar onze financieringsbehoefte. Afhankelijk hiervan zullen we zo goedkoop mogelijk lenen.

0.61 OZB woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	De mutaties in de WOZ-waarden compenseren we door het bijstellen van het OZB-tarief. Dit heeft een budgettair neutraal effect op de begroting. Afwijkingen zijn mogelijk als gevolg van areaaluitbreidingen.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Woonlasten eigenaar-bewoner éénpersoonshuishouden	€ 605	€ 615	€ 615	€ 660	€ 670
Woonlasten eigenaar-bewoner meerpersoonshuishouden	€ 721	€ 736	€ 736	€ 784	€ 795

0.62 OZB niet-woningen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de opbrengsten.	De mutaties in de WOZ-waarden compenseren we door het bijstellen van het OZB-tarief. Dit heeft een budgettair neutraal effect op de begroting. Afwijkingen zijn mogelijk als gevolg van areaaluitbreidingen.

0.64 Belastingen overig

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Compensatie bieden aan de inwoners voor de effecten van de precarioheffing.	Via de aanslag gemeentelijke belastingen verlenen we compensatie voor het aandeel in de betaalde precariobelasting van Evides. Het bedrag voor Enduris wordt vooralsnog gereserveerd in afwachting van de gerechtelijke uitspraak.

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het zo reëel mogelijk ramen van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen uit het Gemeentefonds.	De raming van de algemene uitkering en de decentralisatie uitkeringen stemmen we af op de circulaire van het ministerie van BZK.

0.8 Overige baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Efficiënt gebruik maken van de werkplaats en het breed inzetten van het personeel.	We streven naar een optimale bezetting van de werkplaats door het benutten van de overcapaciteit. Verder zetten we personeel efficiënt in voor projecten met andere gemeenten.

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een rechtvaardige belastingdruk voor die situaties waarbij de gemeente als 'ondernemer' optreedt.	We dienen aangiften in conform de fiscale regelgeving.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Een evenwichtige en reëel structureel sluitende meerjarenbegroting.	We houden de ramingen actueel door tussentijdse begrotingswijzigingen en rapportages.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Belastingverordeningen (2021)	December 2020
Financiële verordening (2018)	2021
Controleverordening (2011)	2021

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Samenwerkingsverband belastingen en waardebeoordeling Zeeland (SaBeWa)

Wat mag het kosten?

Baten en lasten Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
0.5 Treasury	55	491	465	430	499	451
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0
0.62 OZB niet-woningen	191	205	124	124	124	124
0.64 Belastingen overig	523	530	522	0	0	0
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	0	17	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	167	973	313	345	437	387
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	89	20	21	21	21	21
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	-31	-31	-31	-31
3.4 Economische promotie	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	1.024	2.237	1.413	888	1.049	951
Baten						
0.5 Treasury	180	619	577	567	550	525
0.61 OZB woningen	2.645	2.835	2.880	2.880	2.880	2.880
0.62 OZB niet-woningen	5.004	5.381	5.460	5.460	5.460	5.460
0.64 Belastingen overig	650	655	657	135	135	135
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	28.935	30.299	31.493	31.481	31.241	31.041
0.8 Overige baten en lasten	127	204	411	411	411	411
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	273	0	9	12	11	11
3.4 Economische promotie	29	29	31	31	31	31
Totaal baten	37.842	40.022	41.517	40.977	40.718	40.494
Saldo programma	-36.818	-37.785	-40.105	-40.089	-39.669	-39.543
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	773	1.086	341	77	80	80
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	140	273	0	0	0	0
Totaal saldo programma	-37.450	-38.598	-40.446	-40.165	-39.749	-39.623

Verschillen ten opzichte van vorige begroting*Treasury*

De rentelasten dalen door de reguliere aflossing van onze langlopende leningen. De baten dalen door een lage rente en door de lagere rentevergoeding voor de verstrekte lening aan de gemeente Kapelle. We houden rekening met stijgende rentelasten vanwege de noodzaak tot het aangaan van langlopende leningen.

Onroerendezaakbelastingen

In deze begroting houden we rekening met een stijging met een compensatie voor loon- en prijsstijgingen van 1,5%.

Belastingen overig

Onder de lasten is rekening gehouden met de terugbetaling van de precariorechten aan de inwoners van de gemeente Borsele. De baten bestaan uit de opbrengst van de precariorechten en de hondenbelasting. De precariorechten op kabels en leidingen mogen wij vanaf 2022 niet meer heffen.

Algemene uitkering gemeentefonds

De raming is gebaseerd op de meicirculaire 2020 zoals die is uitgebracht door het ministerie van BZK. In deze circulaire is voor de jaren 2020 en 2021 € 300 miljoen aan extra middelen beschikbaar gesteld voor de jeugdhulpverlening. Dit komt overeen met € 350.000 voor de gemeente Borsele. In het kader van het financieel toezicht is het door het provinciebestuur toegestaan ook in de jaren 2022 - 2024 rekening te houden met een dergelijk bedrag.

Overige baten en lasten

Zowel de baten als de lasten stijgen met € 200.000. Vanaf 2021 verantwoorden we hier ook de lasten en baten van gedetacheerd personeel.

Vennootschapsbelasting (VpB)

Op dit taakveld hebben wij geen bijzonderheden te melden. De vennootschapsbelasting voor grondexploitaties verrekenen we met de reserve grondexploitaties.

Economische promotie

Dit betreft de opbrengst van de woonforensenbelasting.

Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten opgenomen.

Programma Bedrijfsvoering

Programmadoelstellingen

Binnen dit programma worden alle kosten verantwoord die verband houden met het taakveld overhead: onder andere lasten bedrijfsvoering, management, lasten gemeentehuis en werkplaats. Met de invoering van het vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), vanaf begrotingsjaar 2017, gelden andere regels voor de wijze waarop de overhead in de begroting moet worden opgenomen. Het uitgangspunt is dat op eenvoudige wijze meer inzicht wordt gegeven in de totale kosten van de overhead.

0.4 Overhead

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Verdere verbetering van zowel onze interne als externe dienstverlening.	Bij onze nieuwe dienstverlenings- en communicatievisie 2021-2025 stellen we een uitvoeringsprogramma op. In dit uitvoeringsprogramma benoemen we concrete plannen voor verbetering van zowel de interne als de externe dienstverlening. Eén van de projecten is GT-Connect (gemeentelijke telefonie).
Een geactualiseerde zoekvraag gestuurde website.	In 2021 lanceren we onze nieuwe website. We bereiden dit traject gezamenlijk voor met de Bevelandse gemeenten en GR De Bevelanden. We blijven deze website optimaliseren door actief het zoekgedrag te monitoren. Wij passen het aanbod op de website periodiek aan op het zoekgedrag van onze bezoekers. De Wet digitale overheid vraagt van ons een volledige herziening van de website zodat deze toegankelijk wordt voor een brede doelgroep. Vanaf 2021 zijn we wettelijk verplicht om elke twee jaar onze website te laten keuren op digitale toegankelijkheid door een gecertificeerde organisatie. De financiële consequenties worden in de loop van het jaar bekend.
Een goede interne en externe communicatie.	In 2021 voeren we de herziene huisstijl verder door. Hiermee streven we naar een uniforme wijze van externe communicatie. We ontwikkelen in 2021 beleid op de toepassing van social media. Daarmee willen we de externe communicatie via social media optimaliseren. We communiceren via diverse externe kanalen om zoveel mogelijk inwoners te bereiken. We monitoren goed wat er binnen onze gemeente speelt en spelen hierop in. We stemmen onze interne communicatie af op de behoefte van onze medewerkers.
Meepratende en meedenkende inwoners.	Via het inwonerspanel willen we tenminste drie enquêtes uitzetten in 2021. De resultaten uit het inwonerspanel zijn van invloed op de beleidskeuzes en worden door ons met de inwoners gedeeld.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
We werken aan de opbouw van een volwaardig digitaal archief, inclusief voorziening voor duurzame toegankelijkheid op lange termijn (e-depot).	Het werken aan het op orde krijgen van de digitale informatiehuishouding gaat door. Over vier jaar moeten we klaar zijn voor (aansluiting op) het e-depot van het Zeeuws Archief of een andere voorziening. We werken samen met andere Zeeuwse overheden en geven uitvoering aan het plan van aanpak voor 2020 en latere jaren.
Informatiebeveiliging en privacy.	In 2021 geven wij verder uitvoering aan de functies CISO (Chief Information Security Officer) en FG (Functionaris Gegevensbescherming). Verder zetten we in op informatiebeveiliging door verbetering van ons Wifi-netwerk en GovRoam.
Een organisatie in stand houden die adequaat en flexibel inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen en behoeften van onze inwoners. Integere, betrouwbare, klantgerichte en flexibele bestuurders en medewerkers.	We werken als organisatie, ondersteund door de werkgroep cultuur, aan het verder uitrollen van onze kernwaarden: verantwoordelijk, denken en doen, vertrouwen en energiek. In het verlengde hiervan passen we de integriteitsrichtlijnen voor de organisatie en ons college aan. Met behulp van de strategische personeelsplanning (een hulpmiddel om op een effectieve en gerichte manier te sturen op de optimale bezetting van een organisatie, team) voorkomen we knelpunten op het gebied van personele bezetting en inzet of lossen deze op.
Het realiseren van een duurzaam tractieplan voor het wagenpark en materieel van de Buitendienst.	Wij gaan een nieuwe visie opstellen voor een duurzaam tractieplan voor het wagenpark en materieel van de Buitendienst. Uitgangspunt hierbij is dat dit plan aansluit op onze duurzaamheidsambities. Duurzaamheid in de breedste zin in combinatie met efficiëntie- en kwaliteitsverbetering van de werkprocessen binnen de Buitendienst is het uitgangspunt.

Prestatieindicatoren Indicator	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021
Personeelskosten per fte	€ 60.000	€ 63.500	€ 64.000	€ 64.500	€ 68.000
Het aantal afgeronde 213a-onderzoeken per jaar	0	0	2	2	2

Personeelskosten per fte

De personeelskosten per fte bedragen de totale salarislaster gedeeld door de formatie van de organisatie exclusief de gemeenteraad en het college van B&W.

Het aantal afgeronde 213a-onderzoeken per jaar

Het college verricht periodiek onderzoek (213a-onderzoek) naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur. De raad stelt bij de verordening regels hierover op.

Onder doelmatigheid verstaan we de mate waarin de gewenste prestaties en beoogde maatschappelijke effecten gerealiseerd worden met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen. Onder doeltreffendheid verstaan we de mate waarin de gewenste prestaties en beoogde maatschappelijke effecten van het beleid daadwerkelijk worden behaald.

Relevante bestuurlijke kaders

Omschrijving	Herzieningsdatum
Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)	Niet van toepassing
Financiële verordening (2018)	2021
Dienstverleningsvisie (2013)	2021
Communicatievisie (2015)	2021
Gemeentelijk informatiebeveiligingsbeleid (2020)	2025
Informatiebeveiligingsrichtlijn, informatiebeveiligingsplan en informatiebeveiligingshandboek BRP en waardedocumenten (2020)	2021

Verbonden partijen

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen op dit programma
Samenwerkingsverband GR de Bevelanden

Wat mag het kosten?**Baten en lasten Bedrijfsvoering** (bedragen x € 1.000)

	Rekening					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lasten						
0.1 Bestuur	0	206	0	0	0	0
0.4 Overhead	6.819	7.367	6.956	6.770	6.708	6.708
kp_oKostenplaatsen						
vg	0	0	0	0	0	0
Totaal lasten	6.819	7.573	6.956	6.770	6.708	6.708
Baten						
0.1 Bestuur	0	0	0	0	0	0
0.4 Overhead	321	181	190	190	190	190
kp_oKostenplaatsen						
vg	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	321	181	190	190	190	190
Saldo programma	6.498	7.392	6.766	6.581	6.518	6.518
Mutaties reserves						
Baten						
0.10 Mutaties reserves	236	509	180	60	0	0
Lasten						
0.10 Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo programma	6.263	6.883	6.586	6.521	6.518	6.518

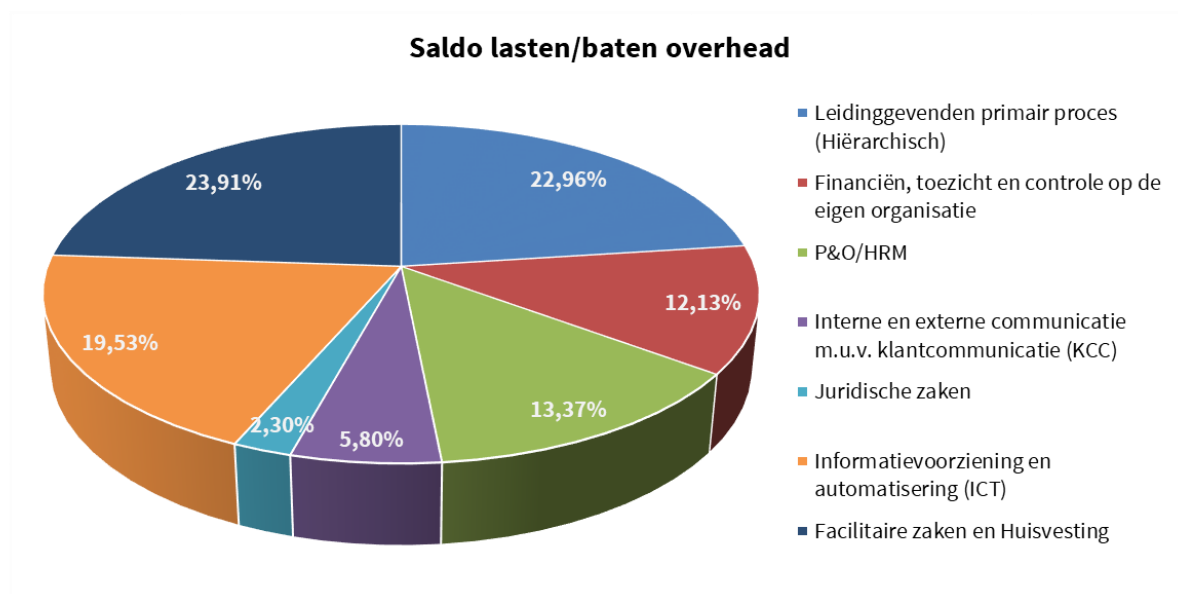
Verschillen ten opzichte van vorige begroting

In overeenstemming met de programmabegroting 2020-2023 houden we rekening met tijdelijke lasten die het nieuwe organisatiemodel met zich meebrengt. De lasten worden gedekt uit het algemeen weerstandsvermogen. Als gevolg van het nieuwe organisatiemodel en een betere toerekening van de kosten aan de taakvelden, ontstaan er op diverse programma's verschuivingen in onder andere de doorbelasting van loonkosten.

Overhead

In onderstaande tabel is een gespecificeerd overzicht weergegeven van alle activiteiten, verdeeld in de verschillende onderdelen van de overhead. Deze onderdelen komen uit de notitie overhead van de commissie BBV.

Verschillende labels overheadkosten:	Bedrag lasten:	Bedrag baten:	Saldo lasten/baten
Leidinggevenden primair proces (Hiërarchisch)	€ 1.653.492	€ 100.000	€ 1.553.492
Financiën, toezicht en controle op de eigen organisatie	€ 820.565	€ -	€ 820.565
P&O/HRM	€ 904.746	€ -	€ 904.746
Interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC)	€ 392.747	€ -	€ 392.747
Juridische zaken	€ 164.610	€ 9.014	€ 155.596
Informatievoorziening en automatisering (ICT)	€ 1.321.415	€ -	€ 1.321.415
Facilitaire zaken en Huisvesting	€ 1.698.204	€ 80.569	€ 1.617.635
Totale lasten en baten per label overheadkosten exclusief mutatie reserve:	€ 6.955.779	€ 189.583	€ 6.766.196

Percentage overhead: Indicator BBV

Voor het berekenen van het percentage overhead worden twee systematieken toegepast. In het BBV wordt een verplichte indicator voorgeschreven die de verhouding tussen de lasten van overhead en de totale gemeentelijke begroting weergeeft. Deze berekening is als volgt:

Berekening % overhead van de totale begroting	
Totale lasten begroting	58.328.948
Saldo programma Bedrijfsvoering exclusief reserves	6.766.196
percentage overhead van de directe loonkosten	11,6%

Percentage toerekening overhead aan belastingen en leges

Voor de berekening van de kostendekkendheid van de belastingen en leges is het noodzakelijk de lasten van de bedrijfsvoering/overhead toe te rekenen. Deze lasten worden toegerekend door een opslag op de salarislaster van de medewerkers die hieraan werken. Hiermee benaderen we het systeem van vóór de invoering van het BBV, waar de overhead een opslag in het uurtarief van de medewerkers was. Deze berekening is als volgt:

Berekening % overhead van directe loonkosten	
Totale loonsom	11.833.867
Raad en -comm.	-283.400
College van burgemeester en wethouders	-523.500
loonkosten programma bedrijfsvoering	-3.120.325
Directe personeelslasten	7.906.642
Saldo programma Bedrijfsvoering inclusief reserves	6.586.196
percentage overhead van de directe loonkosten	83,3%

Vervangingsinvesteringen

Onderstaand is een overzicht weergegeven van de bedrijfsmiddelen die de komende planperiode worden vervangen.

Omschrijving investering	2021	2022	2023	2024
Lichte vrachtwagen 2021 (OW 51)	€ 32.000			
Bestelbus verkeersveiligheid 2021 (OW 69)	€ 46.000			
Lichte vrachtwagen 2021 7-VZF-16 (OW 54)		€ 34.000		
Reserve huisvuilauto BV-ZN-ZK (OW 57)			€ 45.000	
Transporteur			€ 25.500	

Incidentele baten en lasten

De tijdelijke lasten die het nieuwe organisatiemodel met zich meebrengt, bedragen € 180.000 (2021) en € 60.000 (2022). Deze lasten worden gedekt uit het Algemeen Weerstandsvermogen.

Financieel overzicht programma's

Totaaloverzicht programma's 2021	Lasten	Baten	Saldo
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	4.445	320	-4.125
Programma Verkeer en openbare ruimte	6.052	399	-5.653
Programma Lokale economie	2.517	2.029	-488
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	6.800	944	-5.855
Programma Werk en inkomen	6.957	4.818	-2.138
Programma Zorg	16.585	676	-15.909
Programma Milieu	5.168	4.984	-185
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	1.435	783	-653
Programma Algemene dekkingsmiddelen	1.413	41.517	40.105
Programma Bedrijfsvoering	6.956	190	-6.766
Exploitatiesaldo	58.328	56.660	-1.668
Resultaatbestemming	0	816	816
Totaal	58.328	57.476	-852

Meerjarenoverzicht saldi programma's	2022	2023	2024
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid	-4.140	-4.151	-4.165
Programma Verkeer en openbare ruimte	-5.726	-5.726	-5.726
Programma Lokale economie	-481	-482	-472
Programma Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en Sport	-5.841	-6.152	-6.078
Programma Werk en inkomen	-2.219	-2.230	-2.226
Programma Zorg	-15.585	-15.158	-15.059
Programma Milieu	-113	-73	-32
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	-753	-753	-753
Programma Algemene dekkingsmiddelen	40.089	39.669	39.543
Programma Bedrijfsvoering	-6.581	-6.518	-6.518
Exploitatiesaldo	-1.349	-1.575	-1.488
Resultaatbestemming	404	319	259
Totaal	-944	-1.256	-1.228

PARAGRAFEN

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

Iedere inwoner van de gemeente Borsele is verplicht lokale heffingen te betalen die op hem/ haar betrekking hebben. Het doel van deze heffingen is het genereren van inkomsten, die worden gebruikt ter dekking van de uitgaven door de gemeente Borsele. In onze gemeente kennen we een negental verschillende belastingen en heffingen, die via verordeningen door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De lokale belastingdruk bestaat uit de onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing en de rioolheffing en wordt berekend op basis van een standaardgezin met een twee-onder-een-kapwoning van € 200.000.

De gemeenschappelijke regeling SaBeWa-Zeeland voert vanaf 1 januari 2013 voor de gemeente Borsele de werkzaamheden uit met betrekking tot de uitvoering Wet waardering onroerende zaken (WOZ) en de heffing en invordering van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrecht, woonforensenbelasting, hondenbelasting en precariobelasting.

Vanaf 2017 moet de kostendekkendheid van de belastingen en leges worden aangetoond. Dit doen we in deze paragraaf. De lasten van de overhead worden middels een omslagpercentage over de directe loonkosten berekend. In het programma Bedrijfsvoering is de berekening opgenomen. Deze bedraagt voor 2021 83,3%.

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente hanteert het uitgangspunt dat alle inwoners met een inkomen op maximaal 100% van de bijstandsnorm, in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, tenzij sprake is van een vermogen dat groter is dan het wettelijke normbedrag. De uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid vindt in gezamenlijkheid plaats door SaBeWa Zeeland. Voor 2021 is voor een bedrag van € 80.000 aan kwijtschelding begroot.

Opbrengstramingen belastingen en heffingen

In deze begroting stellen wij u voor de belastingen met 1,5% te laten stijgen om de geldontwaarding (inflatie) te compenseren. De lasten stijgen ook gemiddeld met dit percentage. Verder is rekening gehouden met een stijging van de afvalstoffenheffing en het rioolrecht om in een periode van 8 jaar te komen tot een kostendekking van 100%. In onderstaand overzicht geven we de geraamde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen voor 2021 weer.

Omschrijving:	Jaarverslag 2017	Jaarverslag 2018	Jaarverslag 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Onroerendezaakbelastingen	€ 7.430.827	€ 7.656.562	€ 7.648.610	€ 8.216.000	€ 8.340.000
Forensenbelasting	€ 27.238	€ 27.390	€ 29.478	€ 28.000	€ 30.000
Hondenbelasting	€ 130.530	€ 130.467	€ 131.510	€ 133.000	€ 135.000
Precariobelasting	€ 527.179	€ 518.455	€ 518.455	€ 522.200	€ 522.200
Afvalstoffenheffing	€ 2.724.497	€ 2.633.591	€ 2.760.957	€ 2.816.000	€ 2.965.000
Reinigingsrechten	€ 67.077	€ 62.233	€ 66.288	€ 69.430	€ 70.500
Lijkbezorgingsrechten	€ 300.512	€ 405.630	€ 388.049	€ 323.500	€ 323.500
Rioolheffing	€ 1.412.840	€ 1.441.535	€ 1.465.196	€ 1.649.000	€ 1.762.000
Totale belastingopbrengst	€ 12.620.700	€ 12.875.863	€ 13.008.543	€ 13.757.130	€ 14.148.200

Toelichting per belastingsoort en heffing

Onroerendezaakbelastingen

De OZB-tarieven stijgen of dalen mee met de waardeontwikkeling, waarbij het uitgangspunt is dat de opbrengsten in 2021 gelijk zijn aan die van 2020. Naast deze correctie is rekening gehouden met een stijging van de opbrengsten met een inflatiecorrectie van 1,5%.

De onroerendezaakbelastingen bestaan uit drie soorten belastingen: de eigenarenbelasting woningen, de eigenarenbelasting niet-woningen en de gebruikersbelasting niet-woningen. Het tarief bedraagt een vast heffingspercentage van de WOZ-waarde. Sinds enkele jaren wordt deze waarde jaarlijks per 1 januari van het voorafgaande jaar opnieuw bepaald conform de Wet WOZ. De tarieven leggen we ter vaststelling voor in de raad van december 2020. Vanaf 2022 worden alle woningen op basis van gebruiksoppervlakte in plaats van m3 gewaardeerd.

Woonforensenbelasting

De woonforensenbelasting heffen we van personen die niet binnen de gemeente Borsele wonen, maar wel een woning of recreatiewoning voor zichzelf ter beschikking houden (de zogenaamde 2^e woningbezitter). De heffing betreft, afhankelijk van de WOZ-waarde, een vast bedrag per woning. Wij stellen voor het tarief voor 2021 te laten stijgen met 1,5% om de gevolgen van inflatie op te kunnen vangen.

Hondenbelasting

Bij de hondenbelasting maken we qua tarief onderscheid in een tarief voor het houden van één hond, twee of meerdere honden en een zogenaamd kenneltarief (honden die gehouden worden in geregistreerde kennels). Wij stellen voor het tarief voor 2021 te laten stijgen met 1,5% om de gevolgen van inflatie op te kunnen vangen.

Precariobelasting

Bij de precariobelasting op kabels en leidingen houden we er rekening mee dat we deze belasting in 2021 voor het laatst kunnen heffen.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkend zijn. Voor 2021 stijgen de tarieven met 1,5% om de gevolgen van inflatie op te kunnen vangen. Verder stijgt de afvalstoffenheffing met 3% voor het compenseren van de daling van de opbrengst van oud papier (€ 85.000) en 1,0% om op termijn te komen tot een kostendekking van 100%. De kostendekkendheid bedraagt voor 2021 95,3%.

Afvalstoffenheffing		
Directe lasten taakveld		2.412.988
Overhead	83,3%	326.087
Btw		394.769
Indirecte lasten		720.856
Totale lasten afvalstoffenheffing		3.133.844
Opbrengst verkoop afval		20.871
Netto lasten afvalstoffenheffing		3.112.973
Afvalstoffenheffing		2.966.600
Dekkingspercentage		95,3%

Reinigingsrechten

Reinigingsrechten heffen we voor het ophalen van afvalstoffen (uitgezonderd autowrakken) van bedrijven en instellingen, die door hun aard, omvang of hoeveelheid niet periodiek worden ingezameld. Net als de afvalstoffenheffing houden we voor 2021 rekening met een stijging van de tarieven om op termijn te komen tot een kostendekking van 100%. De kostendekkendheid bedraagt voor 2021 87,8%.

Reinigingsrechten		
Directe lasten taakveld		62.231
Overhead	83,3%	8.152
Btw		9.869
Indirecte lasten		18.021
Totale lasten reinigingsrechten		80.252
Reinigingsrechten		70.500
Dekkingspercentage		87,8%

Lijkbezorgingsrechten

Deze rechten heffen we voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. Voor de lijkbezorgingsrechten was de beleidslijn om vanaf 2020 een kostendekkendheid te realiseren van 70% (in 2016 was deze 64%). De kostendekkendheid bedraagt voor 2021 59,5%. Het is duidelijk dat de kostendekkendheid zoals wij die eerder hadden voorzien de komende jaren niet meer te realiseren is.

Lijkbezorging		
Directe lasten taakveld		382.298
Overhead	83,3%	164.794
Indirecte lasten		164.794
Totale lasten taakveld lijkbezorging		547.092
Begraafrechten		325.530
Dekkingspercentage		59,5%

Rioolheffing

Voor de kosten van de gemeentelijke riolering en het bestrijden van wateroverlast heffen we rioolheffing. De totale belastingopbrengst mag hierbij de totale lasten niet overschrijden en maximaal 100% kostendekkend zijn. Vanaf 2013 is de gebruikersbelasting volledig afhankelijk van het waterverbruik. Voor 2021 stijgen de tarieven met 1,5% om de gevolgen van inflatie op te kunnen vangen. Verder stijgt de rioolheffing met 4,5% voor het compenseren van de hogere lasten van het onderhoud van de rioolgemalen (€ 80.000) en 1,0% om op termijn te komen tot een kostendekking van 100%. De kostendekkendheid bedraagt voor 2021 87,0%.

Rioolheffing		
Directe lasten taakveld		1.620.995
Overhead	83,3%	278.779
Btw		239.590
Indirecte lasten		518.369
Totale lasten taakveld rioleringen		2.139.364
Vergoeding kolkenzuiger en huisaansluitingen		113.679
Netto lasten taakveld rioleringen		2.025.685
Rioolheffing		1.762.000
Dekkingspercentage		87,0%

Leges

Voor het verstrekken van een vergunning of document heffen we leges. Er zijn verschillende soorten leges, die op verschillende posten en programma's in de begroting worden verantwoord. Zo worden de leges voor het afgeven van een paspoort of rijbewijs onder het programma Bestuur geboekt, terwijl de leges voor het afgeven van een Omgevingsvergunning onder het programma Ruimtelijke Ontwikkeling vallen. Voor 2021 stijgen de tarieven ook met 1,5% voor de compensatie van de inflatie. In onderstaand overzicht zijn de resultaten van het onderzoeksbureau met betrekking tot de kostendekkendheid van de gemeentelijke leges weergegeven.

Recapitulatie kostendekkendheid leges 2021 gemeente Borsele							
		Uren	Overhead	Overige kosten	Totale lasten	Totale baten	Dekkingspercentage
Totaal		€ 518.808	€ 432.167	€ 237.700	€ 1.191.900	€ 856.281	72%
Titel I	Algemene dienstverlening	€ 112.473	€ 93.690	€ 138.732	€ 348.120	€ 314.265	90%
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	€ 7.679	€ 6.397	€ 29.278	€ 35.899	€ 24.074	67%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	€ 43.531	€ 36.262	€ 60.874	€ 140.667	€ 123.359	88%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	€ 40.467	€ 33.709	€ 29.996	€ 104.171	€ 120.722	116%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de basisregistratie personen	€ 1.952	€ 1.626	€ -	€ 14.258	€ 3.975	28%
Hoofdstuk 9	Overige publiekszaken	€ 2.303	€ 1.919	€ 8.463	€ 12.685	€ 11.053	87%
Hoofdstuk 16	Kansspelen	€ 1.546	€ 1.288	€ -	€ 2.834	€ 622	22%
Hoofdstuk 18	Telecommunicatie	€ 10.918	€ 9.095	€ -	€ 20.013	€ 15.110	76%
Hoofdstuk 21	Naturalisatie en optie	€ 4.076	€ 3.395	€ 10.122	€ 17.593	€ 15.351	87%
Titel II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 347.292	€ 289.294	€ 98.968	€ 735.554	€ 533.689	73%
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	€ 251.424	€ 209.436	€ 98.968	€ 559.828	€ 372.000	66%
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen / Bestemmingsplannen	€ 95.868	€ 79.858	€ -	€ 175.726	€ 161.690	92%
Titel III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 59.043	€ 49.183	€ -	€ 108.225	€ 8.326	8%
Hoofdstuk 1	Horeca	€ 6.009	€ 5.005	€ -	€ 11.014	€ 2.771	25%
Hoofdstuk 2	Organiseren van evenementen of markten	€ 53.034	€ 44.177	€ -	€ 97.212	€ 5.556	6%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Over de paragraaf weerstandsvermogen zegt het BBV dat deze ten minste moet bevatten:

- Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de risico's;
- Het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's;
- Een scenario en beleidsmatige opties waardoor de risico's kunnen worden beheerst.

Op deze begrippen wordt hieronder kort ingegaan. Daarna wordt uitgewerkt wat dit betekent voor onze gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat volgens het BBV uit:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen is voldoende als financiële tegenvallers goed opgevangen kunnen worden. Het saldo van weerstandscapaciteit minus risico's dient positief te zijn.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen statisch en dynamisch weerstandsvermogen. Voor de berekening hiervan wordt respectievelijk de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit gehanteerd.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, te dekken zonder dat de begroting en het beleid aangepast hoeven te worden. Deze middelen bestaan uit bijvoorbeeld de algemene reserve, stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit. Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de capaciteit die de gemeente heeft om eenmalige tegenvallers op te vangen. Onder structurele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen die permanent inzetbaar zijn om tegenvallers op te vangen. Risico's zullen in de regel opgevangen worden binnen de incidentele weerstandscapaciteit. De gevolgen van verreweg de meeste risico's zijn éénmalig.

Bestanddeel	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit
Algemeen weerstandsvermogen	X	
Post onvoorziene uitgaven	X	
Begrotingsruimte / structureel onvoorzien		X
Stille reserves	X	
Onbenutte belastingcapaciteit		X
Kostenreductie / efficiency maatregelen		X

Met de vaststelling in 2007 van het beleid voor de weerstandscapaciteit is bepaald dat de ratio weerstandsvermogen (dit is de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit) minimaal 1,0 dient te zijn.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaald gevolg. De risico's die van belang zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn afgedekt en die een financieel gevolg kunnen hebben. Doen deze risico's zich voor, dan worden ze opgevangen vanuit het weerstandsvermogen.

Reguliere risico's, dat wil zeggen risico's die zich regelmatig voordoen en die goed meetbaar zijn, zijn niet van belang voor het weerstandsvermogen. Daarvoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd.

Van de risico's die overblijven, zijn de gevolgen uitgedrukt in een geldbedrag. De kans dat de risico's zich voordoen is uitgedrukt in een percentage. Met de formule $K \times G$ (kans in % x gevolg in €) is per risico het uiteindelijke risicobedrag bepaald. Deze vormen samen de benodigde weerstandscapaciteit. Deze risico-inventarisatie wordt jaarlijks geactualiseerd. Het opvangen van incidentele risico's is te realiseren door het aanhouden van een reserve. Echter: het opvangen van structurele risico's is lastiger. Namelijk: voor hoeveel jaren tellen we deze risico's mee? Wij gaan hierbij uit van twee jaar. Binnen deze termijn is er voldoende tijd om aanvullende maatregelen te nemen om de structurele risico's die werkelijkheid worden, het hoofd te bieden.

Daardoor is het totaalbedrag bekend dat op dit moment vanuit het weerstandsvermogen dient te worden afgedekt. In de hierna volgende berekeningen is rekening gehouden met dit aldus berekende bedrag. De belangrijkste risico's (> € 15.000) worden hierna toegelicht. Uit het overzicht blijkt dat bijna 91% van het risicobedrag veroorzaakt wordt door 27% van de risico's.

Omschrijving risico	Categorie Kans	Categorie Bedrag	Incidenteel	Structureel
De gemeente Borsele staat voor 16,66 % garant voor door North Sea Port Flanders aangegane geldleningen. Door vrijwaring door de North Sea Port SE bedraagt het uiteindelijke risico 8,33 %. Deze leningen zijn eind 2019 € 378 miljoen. Als de leningen niet (kunnen) worden terugbetaald, dan zal de gemeente Borsele formeel op haar aandeel als borg worden aangesproken.	10%	> 500.000	1.000.000	
Boetes en/of schadeclaims als gevolg van onvoldoende maatregelen ter bescherming van (persoons)gegevens.	30%	> 500.000	300.000	
Tekorten (10% eigen risico) op openeinderegeling WWB door economische recessie.	50%	100.000 – 250.000		125.000
Door niet te voldoen aan de subsidie-eisen wordt de geraamde subsidie (deels) misgelopen.	70%	100.000 – 250.000	105.000	
Aanpassingen gedurende de uitvoering van het project tasten de financiële beheersbaarheid aan.	70%	100.000 – 250.000	70.000	
Groot onderhoud schoolgebouwen is een taak van schoolbesturen, gemeente blijft eigenaar van de gebouwen.	10%	250.000 – 500.000	50.000	

Omschrijving risico	Categorie Kans	Categorie Bedrag	Incidenteel	Structureel
Aanvullende uitkering WIZ ad 10% ER wordt niet uitgekeerd.	50%	25.000 – 100.000	50.000	
Fouten bij het verlenen van een omgevingsvergunning: schadeclaims.	10%	250.000 – 500.000	37.500	
De tarieven wordt vastgesteld op voorlopige WOZ-waarden. Door interne en externe oorzaken bij SaBeWa wijzigt de definitieve WOZ-waarde van het areaal, wat een afwijking geeft ten opzichte van de geraamde belastingopbrengsten.	70%	25.000 – 100.000	35.000	
Niet voldoen aan wettelijke verplichtingen door Omnisscholen.	30%	25.000 – 100.000	30.000	
Het uittreden van een participant/ontwikkelaar in masterplannen is van invloed op de financiële exploitatie en looptijd van het plan.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Financiële fraude.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
De aannemer gaat tijdens de uitvoering van het project failliet of levert een wanprestatie.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Doordat regelgeving ongeldig wordt (verklaard) kan dit ertoe leiden dat een omgevingsvergunning niet kan worden afgegeven.	10%	100.000 – 250.000	25.000	
Hardware storing met verlies van hardware en data. Langdurige storing, reconstructie noodzakelijk	10%	100.000 – 250.000	15.000	
Subtotaal (14) stuks			1.767.500	125.000
Overige risico's (38) stuks			137.800	32.000
(Netto) Risicobedrag			1.905.300	157.000
Vermeerdering structurele risico's (factor 2)				157.000
Totaal (52) stuks				2.219.300

Verdeling risico's naar bedrag en kans.

	10%	30%	50%	70%	Totaal
25.000 – 100.000		1	1	1	3
100.000 – 250.000	4		1	2	7
250.000 – 500.000	2				2
> 500.000	1	1			2
Totaal	7	2	2	3	14

Niet te kwantificeren risico's

- Hondenbelasting: Er is een burgerinitiatief ingediend bij de Tweede Kamer om de hondenbelasting uit de Gemeentewet te halen. Het initiatief is ontvankelijk verklaard. Onduidelijk is wanneer dit op de agenda van de Tweede Kamer komt en ook of en wanneer de heffing van hondenbelasting komt te vervallen;
- Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb): Deze wet treedt naar verwachting in 2022 in werking. Er zullen taken komen te vervallen waarvoor we leges ontvangen. De omvang hiervan is nog onduidelijk en is niet in de meerjarenraming verwerkt;
- Intervence: De raad is geïnformeerd rondom de situatie van de bedrijfsvoering bij Intervence en de uitgewerkte scenario's. Het risico voor de gemeente is afhankelijk van het gekozen scenario.

Coronavirus

De uitbraak van het coronavirus eind februari 2020 heeft grote impact op de Nederlandse samenleving en ook op onze gemeente. Bij het nemen van maatregelen stond en staat nog steeds de gezondheid van onze inwoners en medewerkers voorop. Vanaf het begin van de crisis hebben wij zowel bestuurlijk als ambtelijk een belangrijke rol in de crisisorganisatie van de Veiligheidsregio Zeeland (VRZ).

Wanneer het lukt om in 2021 met een coronavaccin de impact van de coronacrisis op de samenleving terug te dringen, zijn daarmee de financiële gevolgen nog niet voorbij. Te denken valt hierbij aan:

1 Participatiewet/BUIG.

De werkloosheid neemt toe. Dit heeft nu al geleid tot meer verzoeken om een bijstandsuitkering. Het aantal verzoeken neemt verder toe. Dit leidt tot hogere lasten die wij (nog) niet geraamd hebben.

2 Sociaal domein.

Eenzijdig zien we nu dat de zorg afneemt. Anderzijds verwachten we een toename van uitgestelde zorg. Ook de baten dalen. Een voorbeeld hiervan is dat de abonnementstarieven over april en mei niet geïnd worden door het CAK.

3 Schuldhulpverlening.

Inwoners verliezen hun baan en de inkomensachteruitgang kan leiden tot meer schuldenproblematiek met hogere lasten als gevolg.

4 Bijzondere bijstand.

Meer inwoners in de bijstand (zie 1) leidt ook tot meer mensen die een beroep doen op de bijzondere bijstand. Dit leidt weer tot hogere lasten.

5 Gemeentefonds.

Dit is de belangrijkste inkomstenbron voor de gemeente. De effecten van de coronacrisis op de algemene uitkering uit het fonds zijn niet te voorspellen.

6 Eigen inkomsten.

Het is mogelijk, dat wij door onder andere faillissementen minder belastingen ontvangen. Ten slotte verwachten we dat inkomensachteruitgang van inwoners leidt tot meer kwijtscheldingen van belastingen waardoor de opbrengst minder wordt.

7 Grondexploitatie.

De coronacrisis kan leiden tot minder grondverkoop dan gepland. Dit leidt tot renteverlies op de grondexploitatie.

8 Verbonden partijen.

De crisis heeft ook gevolgen voor onze gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden. Ook die brengen de (financiële) gevolgen in beeld. Wij noemen als voorbeeld de Veiligheidsregio Zeeland en de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland.

9 Gesubsidieerde instellingen.

Wij verwachten verzoeken om extra financiële steun van verenigingen, stichtingen en andere organisaties die subsidie van ons ontvangen. Naast mogelijk meer subsidies vallen ook subsidies (gedeeltelijk) weg, omdat bijvoorbeeld gesubsidieerde activiteiten niet doorgaan.

10 Gewaarborgde geldleningen.

Mogelijk doen organisaties wegens financiële problemen een beroep op de garantie die wij verleend hebben.

11 Bedrijfsvoering.

Onder andere het faciliteren van thuiswerken en het digitaal vergaderen brengt lasten met zich mee. Ook is er meer personele capaciteit nodig voor het uitvoeren van maatregelen, ziekte en het opnemen van verlof na de crisis.

Wij hanteren vooralsnog de volgende uitgangspunten:

- 1 Het rijk vergoedt een groot deel van de hogere lasten en gedeerde baten.
- 2 De hogere lasten dekken we waar mogelijk met bestaande budgetten.
- 3 De financiële effecten die overblijven, komen ten laste van het begrotingsresultaat.

Bij het opmaken van de begroting hebben wij onvoldoende informatie om op basis van het bovenstaande voor onze gemeente een financiële risicoberekening te maken. Wij blijven de landelijke ontwikkelingen en de (financiële) impact voor onze gemeente op de voet volgen. Wij informeren de gemeenteraad via de producten uit de P&C-cyclus en op andere momenten als dat nodig is.

Benodigde weerstandscapaciteit

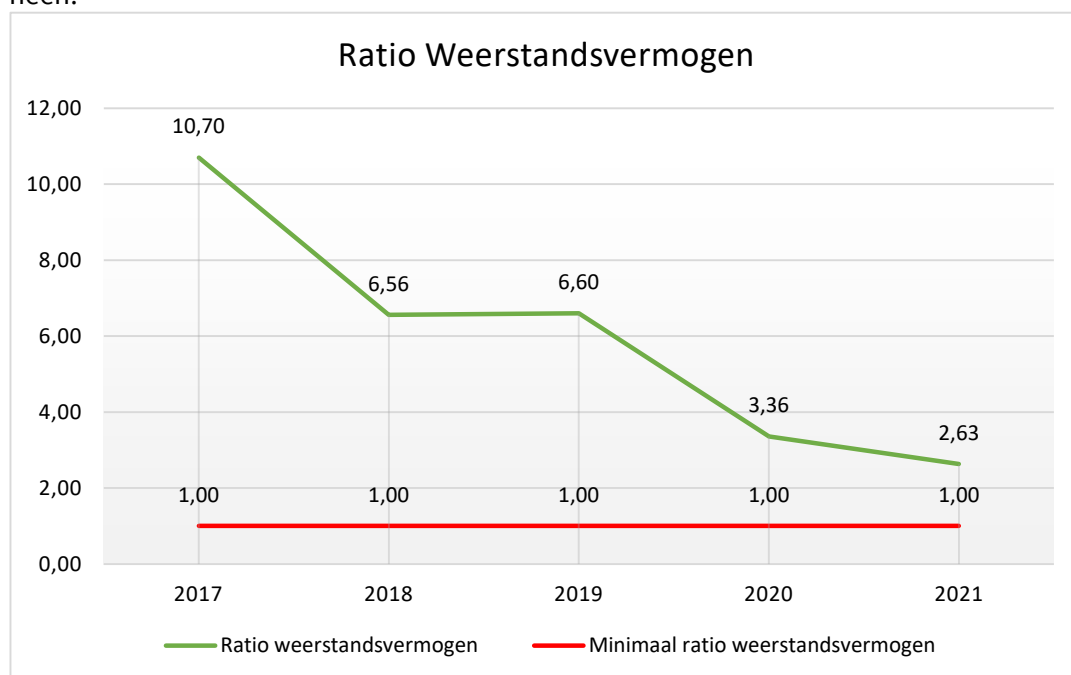
De totaal benodigde weerstandscapaciteit komt uit op € 2.219.300.

Voor de bepaling van de aanwezige weerstandscapaciteit komen in aanmerking:

Algemeen weerstandsvermogen	€ 3.440.450
Stille reserves (53 ha. verpachte landbouwgrond)	€ 2.400.000
Totaal komt de aanwezige weerstandscapaciteit uit op	€ 5.840.450

Uitgaande van de risico-inventarisatie komt de ratio weerstandsvermogen uit op 2,63. We voldoen hiermee aan de eis dat het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit afgezet tegen de benodigde) minimaal 1,0 moet zijn. Er moet wel rekening mee worden gehouden dat bij verkoop de pacht opbrengst van ongeveer € 35.000 per jaar vervalt.

In onderstaande grafiek wordt het verloop van de ratio weerstandsvermogen weergegeven door de jaren heen.

Beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's

Het beleid is sinds 2007 als volgt geformuleerd:

- De ratio weerstandsvermogen is vastgesteld op 1,0 met de kwalificatie voldoende.
- De nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' wordt elke vier jaar geactualiseerd.
- Het risicomanagement binnen de gemeentelijke organisatie wordt geïmplementeerd op de wijze zoals in de nota 'weerstandsvermogen en risicomanagement gemeente Borsele' is aangegeven.
- In nota's aan het college en voorstellen aan de raad wordt voortaan gewerkt met een rubriek risico's, waarin aandacht geschonken wordt aan de identificatie, analyse, beoordeling en beheersing van risico's.
- In de begroting en jaarrekening wordt een paragraaf weerstandsvermogen opgenomen, waarin ingegaan wordt op de ontwikkeling van risico's.

Beleidsmatige opties voor risicobeheersing

Het is niet voldoende de risico's in beeld te brengen en te waarderen. Voor elk risico moet ook besloten worden hoe er mee wordt omgegaan. Daarvoor is er een keuze uit verschillende maatregelen:

- Vermijden: aanpassen van werkprocessen of van beleid, waardoor risico's zoveel mogelijk worden vermeden;
- Verminderen: aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico;
- Afdekken: instellen van een voorziening of een budget in de begroting of afsluiten van een verzekering;
- Overdragen: het beleid dat een risico met zich meebrengt uit laten voeren door een andere partij, die ook de risico's overneemt;
- Accepteren: als een risico niet kan worden vermeden, verminderd, afgedekt of overgedragen, wordt het geaccepteerd. Bij het berekenen van de weerstandscapaciteit zal dan met dit risico rekening moeten worden gehouden. Dit betekent niet dat verder geen maatregelen genomen moeten worden. Uiteraard blijft het van belang om het risico zo klein mogelijk te houden.

We houden de risico's up-to-date door regelmatig de bestaande risico's opnieuw te beoordelen en waar nodig te actualiseren.

Om een beeld te schetsen van de ontwikkeling van de risico's, zowel in aantallen als in bedragen, is het navolgende overzicht opgenomen.

	Jaarrekening 2018		Jaarrekening 2019		Begroting 2020		Begroting 2021	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Grote risico's	17	1.892.500	15	2.042.500	15	2.042.500	14	2.017.500
Overige risico's	39	172.300	39	204.300	39	204.300	38	201.800
Totaal	53	2.221.800	54	2.246.800	54	2.246.800	52	2.219.300

Kengetallen financiële positie

Om de financiële positie in beeld te brengen stellen we jaarlijks een overzicht van de exploitatie in baten en lasten (de begroting en jaarrekening) en een balans op. Voor een goed oordeel over de financiële positie gebruiken we aanvullende kengetallen, zodat bijvoorbeeld een beeld kan worden geschetst in welke mate we de schuldpositie kunnen dragen. Dat de schuldpositie risico's met zich meebrengt zal duidelijk zijn.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van een gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Onze netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Dit is weergegeven in onderstaande tabel.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Netto schuldquote	70%	18%	37%	45%	53%	51%	48%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van zogenaamd doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op deze manier brengen we duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor onze schuldenlast. Bij de financiële vaste activa horen ook de verstrekte geldleningen.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	62%	8%	28%	37%	46%	45%	42%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Bij deze ratio wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van de gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten (resultaat jaarrekening).

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Solvabiliteitsratio	62%	46%	46%	26%	23%	24%	24%

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van gemeenten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Het kengetal van de grondexploitatie geeft aan wat de verhouding is van de gronden in vergelijking met de baten van de begroting. In onderstaande tabel geven we onze positie weer.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Grondexploitatie	9%	0%	3%	3%	3%	3%	3%

Structurele exploitatieruimte

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De overzichten van de geraamde incidentele baten en lasten en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves maken onderdeel uit van het overzicht van baten en lasten in de begroting.

Deze gegevens nemen we ook op in de jaarstukken. Op basis hiervan berekenen we het saldo van de structurele baten en lasten.

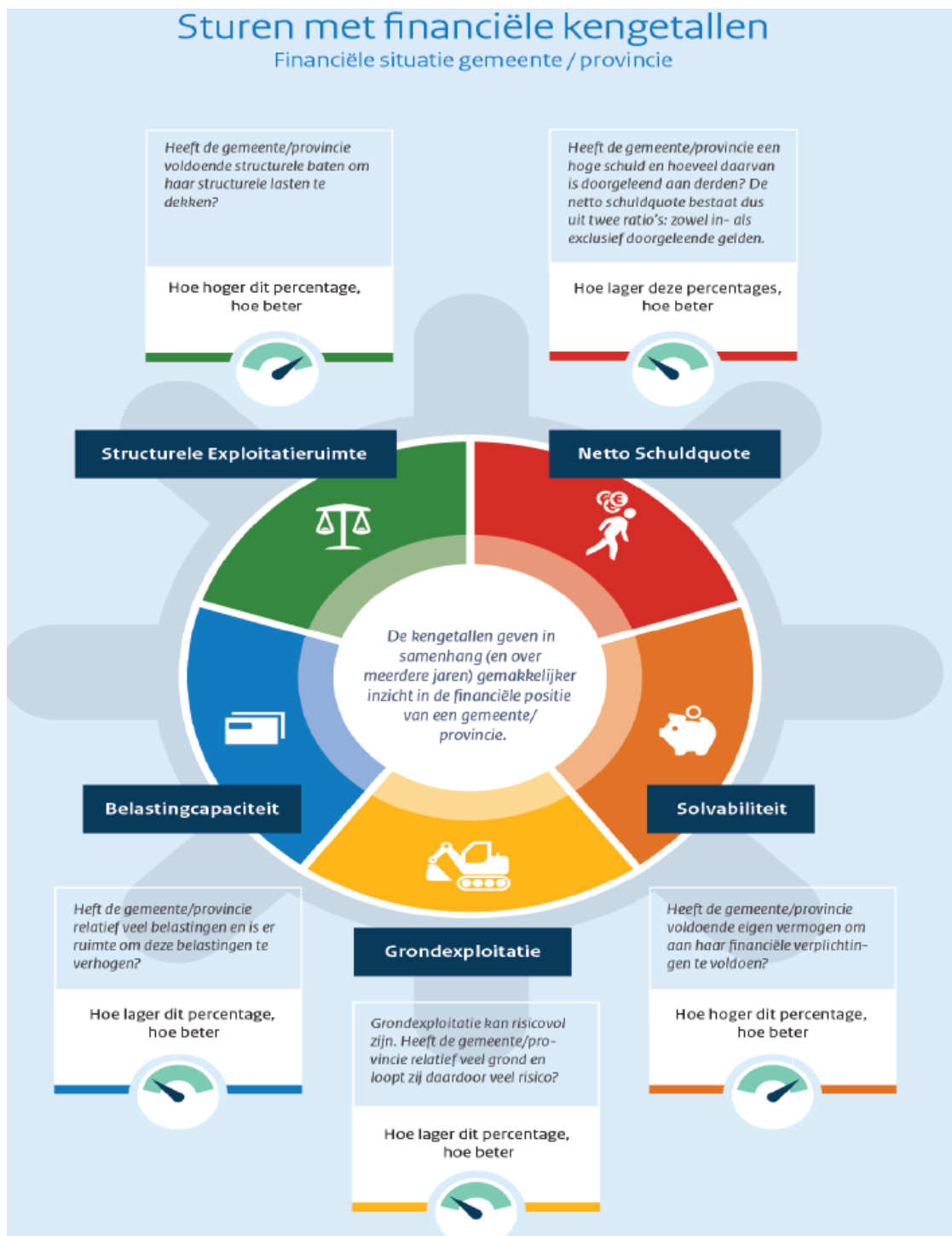
Kengetal	Landelijk gemiddelde	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Structurele exploitatieruimte	1%	-3%	1%	0%	-1%	-2%	-2%

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De totale woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing. De belastingcapaciteit van de gemeente berekenen we door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden te vergelijken met een landelijk gemiddelde.

Kengetal	Landelijk gemiddelde	Jaarverslag	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	
		2020	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingcapaciteit	100%	103%	103%	103%	103%	103%	103%	103%

Kengetallen alleen zeggen nog niet veel: het gaat enerzijds om de onderlinge relatie tussen kengetallen (en andere variabelen) en anderzijds om de ontwikkeling in de tijd die de kengetallen laten zien. In onderstaande afbeelding worden de kengetallen nog is weergegeven.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

In deze paragraaf gaan wij in op het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de 'grotere' kapitaalgoederen van de gemeente. Hierbij kan gedacht worden aan de kosten van aanleg en instandhouding van wegen, riolering, water, groen en gebouwen. De instandhoudingskosten behoren hun weerslag te vinden in onderhoudsplannen. Voor rioleringen, gebouwen, water en openbare ruimte zijn die door de gemeenteraad vastgesteld.

Onderhoudskosten maken een substantieel deel van de uitgaven uit. Tegelijkertijd kunnen zij ook voorzien worden van het etiket 'beheer' of 'uitvoering'. Zij lenen er zich daarom niet direct voor om te worden opgenomen in een van de programma's. Daar wordt immers toch meer aandacht besteed aan tot een visie terug te leiden doelstellingen en de concrete richtingen waarin de uitwerkingen moeten worden gevonden.

Echter, een groot deel van het 'vermogen' van onze gemeente ligt in de grond of op het openbaar gebied. Een zorgvuldig beheer hiervan is dan ook van wezenlijk belang.

Een tweede, wellicht nog belangrijker, aspect is dat de kwaliteit van het openbaar gebied door de inwoners vaak het meest intensief beleefd wordt. Zwerfvuil, hondenpoep, loszittende stoeptegels, boomwortels, toegankelijkheid gemeentelijke gebouwen: deze onderwerpen in de directe omgeving raken de inwoners direct en hier hebben zij vaak een eigen en duidelijke mening over. Met de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen kunnen wij de kaders stellen voor het onderhoud van wegen, riolering en gebouwen. Een individueel geval of een individuele klacht kan dan beoordeeld worden op basis van deze totale kaders.

Een derde reden voor specifieke aandacht voor het geïnvesteerde vermogen in het openbaar gebied is dat deze kapitaalgoederen vaak van belang zijn voor het realiseren van de gemeentelijke programma's.

De volgende cijfers mogen dit illustreren:

De totale oppervlakte van onze gemeente is 14.430 ha; hiervan neemt het openbaar gebied 187 ha in beslag en historische dorpskernen 43 ha. Openbaar groen omvat 167 ha en binnenwater 25 ha.

De hoeveelheid asfaltverharding bedraagt 279.152 m² en aan klinker- en tegelverharding hebben we 838.764 m² (binnen en buiten de bebouwde kom) in eigendom en beheer en aan halfverhardingen 18.228 m² (bron wegininspectie 2020). De totale vervangingswaarde van de openbare ruimte, inclusief de onder- en bovengrondse infrastructuur, bedraagt circa € 142 miljoen. De balanswaarde van de gemeentelijke gebouwen (exclusief ondergrond) bedraagt € 22,5 miljoen. De werkelijke waarde is hoger, omdat een aantal gebouwen inmiddels volledig is afgeschreven en dus een 'stille reserve' vormt. Het totaal aan kapitaallasten van de kapitaalgoederen bedraagt in 2021 circa € 1,5 miljoen.

Een groenstructuurplan, een memo wegbeheer en een rioleringsplan zijn vastgesteld. Een bijkomend aspect is dat onvoorziene ingrijpende wegverbeteringen in principe ten laste van de exploitatie gebracht moeten worden. De kosten daarvan moeten in het jaar van uitvoering van dekkingsmiddelen worden voorzien.

Wegen

Elk jaar voegen we een bedrag aan de voorziening wegen toe om middelen op te bouwen waarmee de kosten voor groot onderhoud kunnen worden bestreden. Dit is gebaseerd op algemeen aanvaarde onderhoudstermijnen. Elk jaar vindt ook een inspectie van de wegen plaats, wat resulteert in een kwalitatief oordeel.

Wegvakken die laag scoren worden vervolgens aangepakt. De jaarlijkse dotatie aan de voorziening wegen bedraagt € 1.055.000. In 2021 staan

werkzaamheden gepland aan de Kastanjestraat in 's-Gravenpolder, de 's-Gravenpoldersestraat in Hoedekenskerke en de Marktstraat in 's-Heerenhoek.

Openbare verlichting

De gemeente Borsele telt ongeveer 4.100 lichtmasten, van diverse aard, kwaliteit en leeftijd. Voor het reguliere onderhoud, reparatie en vervanging van onderdelen is een voorziening lichtmasten ingesteld. Kwaliteitsarme masten en energievervlindende armaturen worden eerst vervangen. De vervanging wordt ook afgestemd op andere uit te voeren openbare werken.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening openbare verlichting bedraagt € 130.000. In 2021 voeren wij werkzaamheden uit in het Langeweegje en Over de Dijk I in Heinkensand.

Riolering

Borsele telt ongeveer 163 km vrijvervalriolering, 50 gemalen, 72 km drukriolering en 380 drukrioleringsgemalen met een geschatte waarde van € 80 miljoen. De gemiddelde levensduur wordt landelijk geraamd op 60 jaar. Gezien de verschillende jaren van aanleg wordt het zwaartepunt van vervangingen verwacht in de periode 2020 tot 2030.

In het op 2019 vastgestelde Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2019-2023 gaat veel aandacht uit naar het onderhoud van de riolering en het voorkomen van (grond)wateroverlast.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening riolering (inclusief water) bedraagt € 815.000. In 2021 zijn er voor € 803.000 aan onderhoudsuitgaven gepland. Projecten zijn het afronden van de aanleg van de regenwaterrioleringen in de Fortrapastraat en het aanleggen van een regenwater riool in de Prinses Margriet en de Prinses Maximastraat in Nieuworp. Op verschillende locaties herstellen wij de riolering door middel van een renovatietechniek. Het klimaatbestendig maken van de 's-Gravenstraat door aanpassing van de Schoolstraat en de Kerkhoekstraat in 's-Gravenpolder.

Water

In het op 31 mei 2016 vastgestelde gemeentelijk waterplan staan normen voor de inrichting van waterpartijen en waterkwaliteit en wordt de beheerswijze van het oppervlaktewater toegelicht. Oppervlaktewater moet zoveel mogelijk ter plaatse vastgehouden worden. Als dit niet mogelijk is wordt water elders geborgen en als laatste pas afgevoerd.

Het is de bedoeling om binnen de afvalwaterketen zoveel mogelijk samen te werken. Eens in de acht jaar worden sloten en vijvers gebaggerd. Het maaien van de sloten gebeurt ieder jaar in samenwerking met het waterschap.

Het waterschap heeft een baggerdepot waar ook de gemeente Goes en Kapelle gebruik van kunnen maken. Verdroging wordt door de klimaatsverandering een steeds groter probleem. De verwachting is dat niet wateroverlast maar verdroging de grootste problemen op gaan leveren. Voor met name de landbouw is het belangrijk om samen met het waterschap en de landbouw naar oplossingen te zoeken waarbij meer ruimte gemaakt wordt voor opslag van water. Aan randen van dorpen kan de wateropslag gecombineerd worden met 'groen.'

Groen

Op 6 april 2017 is het basisdocument groenstructuur vastgesteld. Dit plan vormt het beleidskader voor de verschijningsvorm en het verzorgingsniveau van het openbaar groen. Het geeft de hoofdlijnen voor de toekomstige ontwikkelingen weer.

De hoofddoelstellingen zijn:

1. behoud en vergroting van de ruimtelijke kwaliteit;
2. inspelen op veranderingen in de leefomgeving;
3. creëren van draagvlak en participatie.

In de hoofdgroenstructuur komt het verband tussen het openbaar groen en de stedenbouwkundige opbouw van een dorpskern tot uiting. De verschijningsvorm en het kwaliteitsniveau van het groen is gekoppeld aan een groenzonering en vastgelegd in het beheersysteem. De aparte dorpsplannen per kern zijn opgesteld en worden ter vaststelling aan de raad aangeboden. De nadruk ligt naast ruimtelijke kwaliteit, op het vergroten van de biodiversiteit en het klimaat-adaptief maken van de dorpskernen. Bomen en beplanting spelen hierbij een belangrijke rol.

Jaarlijks wordt een derde van het areaal bomen gecontroleerd op veiligheid. Deze controle wordt vastgelegd in het beheersysteem.

In het Landschapsbeleidsplan Borsele is de gemeentelijke visie op de ontwikkeling van het landschap beschreven. Behoud en versterking van natuur- en landschapswaarden wordt nagestreefd. Overleg vindt plaats met de provincie, het waterschap en andere terreinbeheerders om samen projecten voor te bereiden en uit te voeren. Een actuele ontwikkeling hierbij is het opstellen van een Zeeuwse bosvisie. Verder gelden er richtlijnen voor erfbeplantingen die toegepast worden bij landschappelijke inpassingen in het buitengebied.

In Borsele zien wij - net als in heel Nederland - de laatste jaren een toename van ongewenste exotische planten, plaagdieren en ziektes in het openbaar groen. Hierbij moet gedacht worden aan de reuzenbereklaauw, Japanse duizendknoop, eikenprocessierups, essentaksterfte enzovoorts. Deze ontwikkelingen vragen de komende jaren extra aandacht.

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening groen bedraagt € 167.000. In 2021 staan werkzaamheden gepland aan de Kastanjestraat en Middenstraat te 's-Gravenpolder, de 's-Gravenpoldersestraat in Hoedekenskerke, de Zangvogelstraat in Heinkenszand en de Marktstraat 's-Heerenhoek.

Begraafplaatsen

In de gemeente Borsele zijn 13 gemeentelijke begraafplaatsen waar begraven wordt. Er is 1 gesloten begraafplaats in 's Heerenhoek. De (her)begravingen, asbezorgingen en ruimingen vinden plaats volgens de Wet op de Lijkbezorging en de Beheersverordening begraafplaatsen. Uitgangspunt bij ruimingen is dat monumenten van voor 1970 en monumenten waarvoor 40 jaar grafrecht is betaald, niet worden verwijderd na het verstrijken van de grafrechten. Voor het onderhoud is het groenstructuurplan en de beheersverordening (voor onderhoud graven) van toepassing.

De toegankelijkheid van de begraafplaatsen is belangrijk. De hoofdpaden van de begraafplaatsen zijn veelal geasfalteerd. Komende jaren vraagt het onderhoud aan deze hoofdpaden aandacht om de toegankelijkheid te blijven borgen.

Wat betreft het kwaliteitsniveau is er een teruggang in kwaliteit gesignaleerd op de begraafplaatsen van Ellewoutsdijk en Oudelande. Om de kwaliteit te behouden wordt voor deze begraafplaatsen een plan als impuls om de kwaliteit vast te houden.

Gebouwen

Kaders / doelen

Goed beheer en onderhoud van de onroerende goederen (gemeentelijke gebouwen) vraagt om een overzichtelijke onderhoudscyclus, met een omschrijving van de werkzaamheden en bijbehorende kosten. Het maken van strategische keuzes en beleid zijn hierin maatgevend. Deze paragraaf geeft inzicht in de mate van onderhoud en de financiële vertaling hiervan.

Kerncijfers

De gemeente Borsele heeft op peildatum 1 januari 2020 totaal 151 gebouwen, inclusief objecten zoals de klokken en uurwerken van bepaalde torens en kunstwerken, in eigendom verdeeld over 6 categorieën gebouwen. Het juridisch en economisch eigenaarschap is verdeeld. Deze 151 gebouwen en objecten hebben een bruto vloeroppervlakte van 52.376 m².

<i>Oppervlakte gebouwen</i>			
Binnen het totale (bvo) hebben we de volgende onderverdeling:			
Gemeentelijke gebouwen	24.190	m ² bvo	(exclusief torens)
Onderwijsgebouwen	19.314	m ² bvo	
Sportfondsen accommodaties	8.506	m ² bvo	

<i>Categorieën gebouwen</i>
Monumenten (o.a. torens)
Onderwijsgebouwen
Maatschappelijke gebouwen (o.a. dorpshuizen, gymzalen en peuterspeelzalen)
Brandweerkazernes
Eigen gebouwen (o.a. gemeentehuis, raad-trouwzaal, werkplaatsen, kunstwerken)
Geprivatiseerde gebouwen (bijvoorbeeld sport- en tennisaccommodaties)

Beleid

Vanaf 2004 zijn we gestart met het formuleren en vaststellen van beleid voor onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. Op 3 december 2015 is de nieuwe onderhoudsnota gemeentelijke gebouwen voor de periode 2016-2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Deze onderhoudsnota is mede gevraagd in de door de gemeenteraad op 6 december 2018 vastgestelde financiële verordening. De financiële vertaling uit de nota heeft betrekking op al onze gemeentelijke gebouwen en objecten, met uitzondering van de schoolgebouwen.

In het najaar van 2020 wordt er een nieuwe onderhoudsnota (2021-2030) worden aangeboden. In juli 2020 is een notitie 'Routekaart gemeentelijk maatschappelijk vastgoed Borsele' aangeboden aan het managementteam. Deze nieuwe beleidsnota zal mede antwoord geven op de vraag hoe we verder gaan met de verduurzaming en de instandhouding van het vastgoed van Borsele. In de kerntakendiscussie zal dit eveneens worden meegenomen (onderhoud-energietransitie en verduurzaming komen hier samen).

Onderhoud

We kunnen drie soorten onderhoud onderscheiden:

- Dagelijks onderhoud dat tot doel heeft om het gebouw en de installaties in een toestand te houden die voor dagelijkse functievervulling noodzakelijk zijn.
- Periodiek onderhoud waarbij in de regel geen vernieuwing plaatsvindt, zoals binnen schilderwerk. Dit betreft terugkerend onderhoud met een zekere cyclus.
- Groot onderhoud, waarbij veelal onderdelen van het gebouw of de installaties moeten worden vervangen (zoals vernieuwing van het dak of vervanging van de cv-installatie).

Bij de beoordelingssystematiek van onderhoud hanteren we de volgende conditieniveaus:

- Conditie 1: uitstekende onderhoudstoestand
- Conditie 2: goede onderhoudstoestand
- Conditie 3: redelijke onderhoudstoestand

Financieel

De voeding wordt als volgt verdeeld:

1. Voorziening Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen € 815.000 per jaar.
2. Voorziening Sportfondsen (in beheer bij derden) € 228.000 per jaar.

Realisatie nieuwe brandweerpost Heinkenszand

De brandweerposten Heinkenszand en 's-Heer Arendskerke zijn samengevoegd. Het doel van dit project is te komen tot de realisatie van een nieuwe brandweerpost in Heinkenszand, op een kavel gesitueerd op de hoek Guldenroedestraat/Hoefbladstraat. Deze centrale locatie is zowel voor de vrijwilligers uit Heinkenszand als de vrijwilligers uit 's-Heer Arendskerke goed en snel bereikbaar. In juli 2019 zijn we gestart met de ontwerpfase en de voorbereiding van de planologische procedure. We verwachten dat het totale project, waaronder aanpassingen van de openbare ruimte in het plangebied, in het eerste kwartaal van 2022, is gerealiseerd.

Paragraaf Financiering

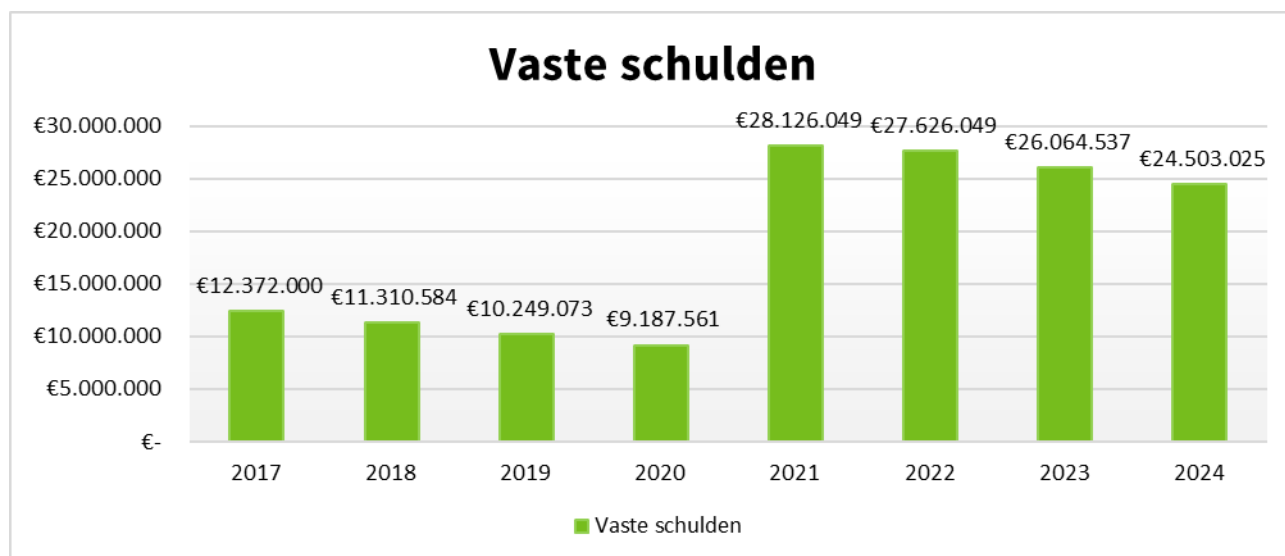
De belangrijkste uitgangspunten van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, evenals het beheersen van renterisico's. Om dit te bereiken worden in de Wet fido diverse regels gesteld. De gemeenteraad heeft het treasurystatuut vastgesteld op 11 december 2014. Naast het statuut is een paragraaf financiering verplicht in de begroting en de jaarrekening.

Gemeentefinanciering

Financieringen voor een periode van één jaar en langer worden enkel aangetrokken ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak. We hebben momenteel vier vaste geldleningen uitstaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze komen niet voor vervroegde aflossing in aanmerking. Voor 2019 verwachten wij de volgende mutaties in onze leningenportefeuille:

Opgenomen geldleningen	
Stand leningen per 1 januari 2020	€ 9.187.560
Reguliere aflossingen	€ 1.061.512
Vervroegde aflossingen	€ -
Nieuw aan te trekken leningen	€ -
Stand leningen per 31 december 2020	€ 8.126.048

In onderstaande tabel is het verloop van de vaste schulden (geldleningen) weergegeven. Het grote verschil is het effect van de investering in het masterplan Nieuwdorp en de raadsbesluiten die een beroep doen op het weerstandsvermogen.

Liquiditeitsbeheer

De liquiditeitspositie zal voldoende zijn om te garanderen dat de verplichtingen tijdig worden nagekomen. Om de saldi optimaal te beheren, maken wij gebruik van het pakket voor geïntegreerde dienstverlening op het terrein van betalingsverkeer en kredietverlening van de NV Bank Nederlandse Gemeenten. Het betalingsverkeer verloopt via het digitale communicatiekanaal BDS online.

Uitgeleende middelen

We hebben een uitstaande geldlening aan de gemeente Kapelle die eindigt in 2028.

Verstrekte geldleningen	gemeente Kapelle
Stand leningen per 1 januari 2021	€ 2.160.000
Reguliere aflossingen	€ 270.000
Vervroegde aflossingen	€ -
Stand leningen per 31 december 2021	€ 1.890.000

Risicobeheer

In 2011 ontwikkelden we een beleidskader ontwikkeld voor het garant staan voor leningen van derden. In de beleidsregeling hebben we criteria opgenomen onder welke voorwaarden we een gemeentegarantie afgeven.

De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie. Voorwaarden zijn dat deze uitzettingen een prudent karakter hebben en niet gericht zijn op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. Het prudente karakter van deze uitzettingen wordt gewaarborgd middels de richtlijnen en limieten van het treasurystatuut.

Het gebruik van derivaten is niet toegestaan; verder mogen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm niet worden overschreden conform de Wet fido.

Kasgeldlimiet

Een kortlopende geldlening moet voldoen aan de geldende regelgeving. Deze regelgeving staat beschreven in de Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden (Ufdo).

De kasgeldlimiet bepaalt welk bedrag aan kortlopende leningen mag worden afgesloten. Het maximale bedrag bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Bij overschrijding van de kasgeldlimiet is het aantrekken van een vaste geldlening verplicht. Wij verwachten dat een overschrijding in 2021 niet zal voorkomen.

Kasgeldlimiet	2021	2022	2023	2024
Begrotingstotaal	€ 58.327.948	€ 57.685.268	€ 58.023.326	€ 57.770.189
Percentage	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	€ 4.957.876	€ 4.903.248	€ 4.931.983	€ 4.910.466

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het renterisico op de langere termijn weer. Hieronder vallen alle leningen met een rentetypische looptijd vanaf 1 jaar. Het doel is op deze wijze spreiding te krijgen in de rentetypische looptijden in de leningenportefeuille waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten in de administratie. In een jaar mogen de herfinancieringen als gevolg van aflossingen en de renteherzieningsmomenten gezamenlijk niet meer dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari bedragen. In de onderstaande tabel wordt de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven.

Omschrijving	2021	2022	2023	2024
Lasten primaire begroting	€ 58.327.948	€ 57.685.268	€ 58.023.326	€ 57.770.189
Percentage renterisiconorm	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	€ 11.665.590	€ 11.537.054	€ 11.604.665	€ 11.554.038
Reguliere aflossing geldleningen	€ 1.061.512	€ 1.061.512	€ 1.061.512	€ 1.061.512
Geldleningen met renteherziening	-	-	-	-
Ruimte onder risiconorm	€ 10.604.078	€ 10.475.542	€ 10.543.153	€ 10.492.526

Renteomslag

De rente wordt via een omslagstelsel toegerekend aan de kostendragers (producten). Dit heet het zogenaamde 'renteomslag percentage'. Het renteomslag percentage wordt berekend over alle producten. Dit percentage wordt met de in begroting opgenomen gegevens zo goed als mogelijk ingeschat en wordt toegerekend aan die investeringen welke lineair worden afgeschreven. Het renteomslag percentage waarmee gerekend is voor de begroting 2021 bedraagt: 1,11%.

Renteomslag	
Rentelasten korte financiering	€ 3.000
Rentelasten lange financiering	€ 432.000
Totaal door te rekenen externe rente	€ 435.000
Af: ontvangen rente leningen derden	€ -48.270
De aan taakvelden toe te rekenen rente	€ 432.000
Boekwaarde per 1 januari 2021	€ 39.000.000
Renteomslag percentage	1,11%

Renteontwikkeling

Het blijft een onzekere tijd op monetair gebied. Voor de korte termijn verwachten we nog weinig verandering en gaan we ervan uit dat de rentetarieven nog historisch laag blijven. Op de langere termijn zullen de rentetarieven wel weer een keer gaan stijgen, alleen is onduidelijk wanneer dit gebeurt.

Schatkistbankieren

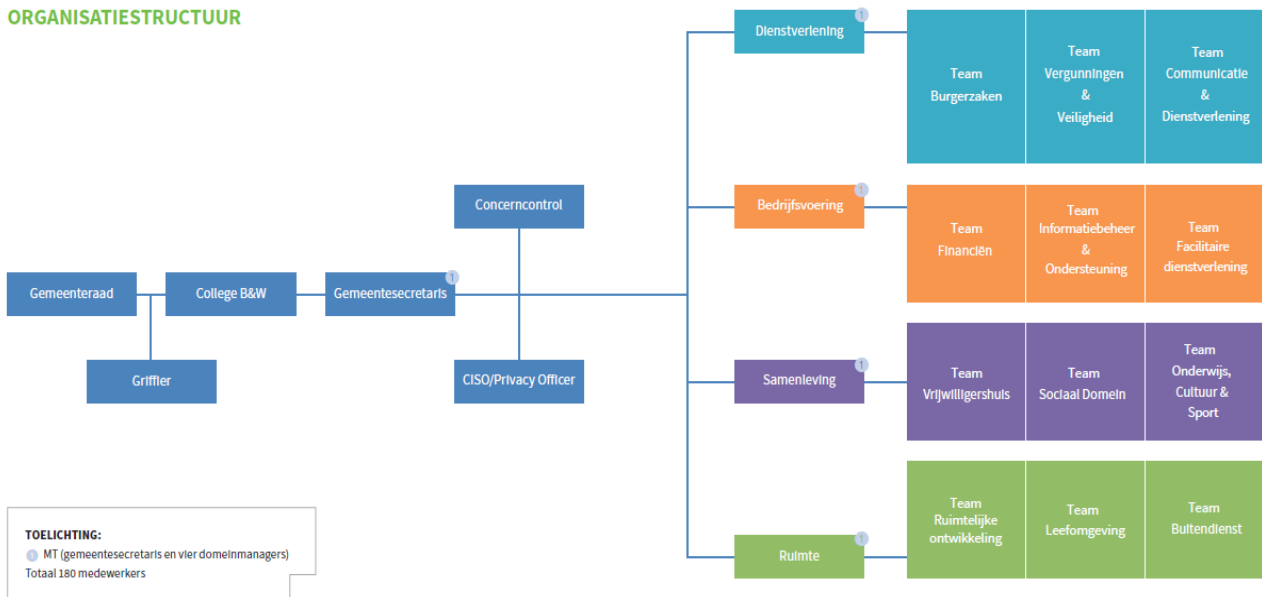
Sinds december 2013 is de gemeente verplicht tot schatkistbankieren. Hierbij geldt een minimum drempel van 0,75% van het begrotingstotaal, dit betekent voor Borsele een drempel van ongeveer € 440.000. De overtollige liquide middelen worden in Rijks schatkist aangehouden, waarbij de rentevergoeding momenteel 0% bedraagt.

Geprognosticeerde Balans

	T-2	T-1	T	T+1	T+2	T+3
	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024
Activa						
(im) Materiële vaste activa	33.555.044	35.243.839	39.797.260	44.088.885	42.870.437	40.880.547
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkings	284.345	284.345	284.345	284.345	284.345	284.345
Financiële vaste activa: Leningen	4.590.306	4.320.306	4.050.306	3.780.306	3.510.306	3.229.582
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	465.900	415.900	365.900	315.900	265.900	215.900 +
Totaal Vaste Activa	38.895.595	40.264.390	44.497.811	48.469.436	46.930.988	44.610.374
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	-574.957	100.000	1.500.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	321.736	321.736	0	0	0	0
Uitzettingen <1 jaar	8.190.580	5.000.000	7.000.000	7.000.000	7.000.000	7.000.000
Liquide middelen	12.939	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Overlopende activa	109.724	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000 +
Totaal Vlottende Activa	8.060.022	5.546.736	8.625.000	8.725.000	8.725.000	8.725.000
Totaal Activa	46.955.617	45.811.126	53.122.811	57.194.436	55.655.988	53.335.374
Passiva						
Eigen vermogen	21.973.860	14.523.856	13.841.531	13.437.106	13.117.681	12.858.256
Voorzieningen	6.497.385	6.129.236	6.097.586	6.075.736	5.950.386	5.894.536
Vaste schuld	10.249.073	9.187.561	28.126.049	27.626.049	26.064.537	24.503.025 +
Totaal Vaste Passiva	38.720.318	29.840.653	48.065.166	47.138.891	45.132.604	43.255.817
Vlottende schuld	8.189.971	15.870.473	4.957.645	9.955.545	10.423.384	9.979.557
Overlopende passiva	45.328	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000 +
Totaal Vlottende Passiva	8.235.299	15.970.473	5.057.645	10.055.545	10.523.384	10.079.557
Totaal Passiva	46.955.617	45.811.126	53.122.811	57.194.436	55.655.988	53.335.374

Paragraaf Bedrijfsvoering

ORGANISATIESTRUCTUUR

Eind 2019 hebben we onze nieuwe organisatiestructuur doorgevoerd zoals in bovenstaand figuur is weergegeven. Deze structuur vraagt een andere rol van leidinggevend en medewerkers. De medewerkers dragen in deze structuur veel meer hun eigen verantwoordelijkheid. Het is de taak van de domeinmanagers ze deze verantwoordelijk te geven, maar vooral ze hierin te ondersteunen en te begeleiden (in zijn/haar kracht zetten).

Dit proces is in 2019 gestart en heeft in 2020 een vervolg gekregen. Door de coronacrisis is er vertraging ontstaan en zal dit ook in 2021 een vervolg krijgen. Omdat het een grote impact heeft op het personeel willen we dit proces zorgvuldig en onder een goede begeleiding doorlopen.

De werkgroep cultuur ging aan de slag om onze nieuwe kernwaarden 'verantwoordelijk, denken en doen, vertrouwen en energiek' uit te werken. Ook dit heeft door de coronacrisis vertraging opgelopen, waardoor de implementatie in 2021 een vervolg zal krijgen. Hiernaast zal in 2021 het beleid voor Human resource management (HRM) worden aangepast.

Personeel & Organisatie

De totale formatie in 2021 bedraagt circa 161,64 fte (ten opzichte van 157,95 fte in 2020). De totale salariskosten voor 2021 bedragen circa € 11 miljoen. De toename van het aantal fte wordt veroorzaakt door het aantrekken van 3 fte voor het Sociaal Domein (Actieplan Sociaal Domein) en uitbreiding bij op het gebied van Veiligheid.

Als gemeente willen we een aantrekkelijke werkgever zijn voor ons personeel. Belangrijk hierin zijn goede secundaire arbeidsvoorwaarden, een goede werksfeer en een marktconform salaris.

In 2021 maken we de overstap naar het sectorale functiewaarderingsstelsel HR21. Dit is een instrument dat is ontwikkeld in opdracht van de VNG. Het biedt een makkelijke en toegankelijke manier voor het opbouwen van een generiek functieboek. Daarnaast nemen we met HR21 de eerste stap voor een integrale HR-benadering. Vervolgstappen zijn de ontwikkeling van competentieprofielen en resultaatbeschrijvingen die de basis vormen voor een nieuwe HR-cyclus.

Ook evalueren we in 2021 het generatiepact en maken wij nieuwe beleidskeuzes op het gebied van vitaliteit van onze werknemers. In 2021 laten we een periodiek medisch onderzoek (PMO) uitvoeren.

Informatiebeveiliging en privacy

De adviseur gegevensbescherming adviseert de organisatie op het gebied van informatiebeveiliging en privacy vanuit de rollen CISO (Chief Information Security Officer) en PO (Privacy Officer). De CISO coördineert bij beveiligingsincidenten en de jaarlijkse ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) -cyclus. Dit is een verplichte audit op informatiebeveiliging. De Adviseur Gegevensbescherming is daarnaast verantwoordelijk (gezamenlijk met de FG) voor bewustwording op de thema's informatiebeveiliging en privacy. De Controller controleert de organisatie op het gebied van Informatieveiligheid en Privacy vanuit de FG (Functionaris Gegevensbescherming) -rol. De CISO en FG hebben een onafhankelijke plaats in de organisatie en vallen in de nieuwe organisatiestructuur direct onder de gemeentesecretaris.

Concerncontrol

In de nieuwe organisatiestructuur is de rol van de controller nadrukkelijk vastgelegd.

De concerncontroller heeft als speerpunt het aanbrengen van samenhang en structuur rondom sturing en beheersing, waarbij het toetsen van de doelmatigheid en de rechtmatigheid van zaken cruciaal is.

In 2020 is een visiedocument voor control opgesteld, dat geldt voor de jaren 2020 en 2021. In dit visiedocument wordt de rol van de controlfunctie verder uitgewerkt en wordt tevens een plan gepresenteerd om control de komende jaren op een hoger niveau te brengen. Hieraan gekoppeld is ook een controleplan. In dit controleplan wordt eveneens voor de jaren 2020-2021 aangegeven waar de focus op komt te liggen qua interne beheersing. Dit alles met het doel om van gegevensgerichte controles toe te groeien naar meer systeemgerichte controles. Dit plan is ook afgestemd met onze accountant. In 2020 is ook een doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd met als titel zicht op de financiële positie van de gemeente Borsele. De uitkomsten hiervan zullen nog in 2020 worden gedeeld met de raad.

In december 2020 zal op grond van het bepaalde in de verordening artikel 213a Gemeentewet een onderzoeksplan aan de raad worden voorgelegd met betrekking tot de te verrichte onderzoeken voor het jaar 2021.

Paragraaf Grondbeleid

Algemeen

Voor 2021 hanteren we het beleid zoals vastgesteld in de nota Grondbeleid 2015-2019. In 2021 treffen we de voorbereidingen voor de actualisering van deze nota. We streven ernaar om de nieuwe nota begin 2022 voor te leggen aan de gemeenteraad om vast te stellen. Dit in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2022 en de geplande vaststelling van onze nieuwe Omgevingsvisie begin 2022. Op deze wijze bereiken we de benodigde samenhang tussen beide beleidsdocumenten.

De twee belangrijkste kerndoelstellingen van het grondbeleid:

- het bevorderen van het gewenste ruimtegebruik en de ruimtelijke kwaliteit;
- het streven naar een financieel gezond grondbedrijf. Winstgevende plannen moeten verlieslatende kunnen compenseren.

Visie

De nota Grondbeleid geeft inzicht in het gemeentelijk handelen bij locatieontwikkelingen. Met het grondbeleid als instrument kunnen de ruimtelijk-economische opgaven zoals die in andere beleidsdocumenten zijn vastgelegd uitgevoerd worden. Dit geldt met name voor de woningbouwplanning en het bedrijventerreinprogramma. De kerndoelstellingen zijn vertaald naar specifieke beleidsuitgangspunten waaraan de uitvoering van het grondbeleid kan worden getoetst. De Nota Grondbeleid 2022-2026 geeft het beleid weer voor de komende vier jaar.

Wijze waarop grondbeleid wordt uitgevoerd

De gemeente streeft traditiegetrouw zoveel mogelijk naar een actief grondbeleid. Hiermee heeft de gemeente meer invloed en kunnen de kerndoelstellingen beter gerealiseerd worden. Als gevolg van de achter ons liggende economische crisis en de verwachte demografische ontwikkelingen schuiven we meer op naar faciliterend grondbeleid. Wanneer kansen zich aandienen, risico's overzienbaar zijn en sterke sturing gewenst is, blijft de mogelijkheid van actief optreden aanwezig. Om deze laatste reden is ervoor gekozen het gebied Platepolder in Heinkenszand zelf te exploiteren. Hierbij is rekening gehouden met de in de nota Grondbeleid genoemde hoeveelheid aan projectontwikkelaars uit te geven kavels. Met dit plan kan aan de toekomstige op Heinkenszand gerichte vraag aan woningbouw voldaan worden.

Actuele prognose resultaten

Op basis van de jaarrekening 2019 prognosticeren wij op termijn nog een positief resultaat van € 4.000.412 van alle in exploitatie zijnde plannen. Op deze plannen is al een winst genomen van € 11.885.182. Het resultaat betreft de gehele looptijd van de plannen.

Bouwgronden in exploitatie	aantal m2	Boekwaarde 31-12-2019	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Geraamd eindresultaat	Gerealiseerde winstnemingen
Woningbouw:						
Borssele, Stadshoek	5.530	281.740	478.268	914.550	-154.542	118.264
's-Gravenpolder, Oostgaarde	5.220	-1.633.561	1.642.794	1.109.565	-1.100.332	1.543.800
's-Heer Abtskerke.Colenshoek 2	856	-95.490	234.747	139.870	-613	-166.711
's-Heerenhoek, De Blikken 2	14.523	668.017	1.314.007	2.050.825	-68.801	-238.500
Heinkenszand, Over de Dijk 2/3	4.622	-1.000.207	986.371	867.525	-881.361	7.977.393
Heinkenszand. Stenevate	2.169	222.107	180.521	489.150	-86.522	136.551
Kwadendamme, 2001	1.992	-234.836	426.377	327.600	-136.059	370.282
Lewedorp, Nieuwe Kraaijertpolder	2.752	-902.050	450.997	481.600	-932.653	2.779.238
Ovezande, 2001	17.370	1.276.783	930.560	2.211.240	-3.897	-830.378
Bedrijventerreinen:	0				0	
Heinkenszand, Noordzak fase 3	20.416	728.426	802.472	2.166.530	-635.632	195.243
Totaal	75.450	-689.071	7.447.114	10.758.455	-4.000.412	11.885.182

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de notities van de commissie BBV zijn regels bepaald hoe de grondexploitaties berekend moeten worden en hoe tussentijds winst en verlies moet worden genomen. Ieder jaar wordt ieder complex opnieuw doorberekend naar de laatst bekende inzichten en grondslagen. Dit kan leiden tot jaarlijkse winst- en verliesnemingen. Deze mutaties verwerken wij ieder jaar in de jaarrekening. In de grondslagen van de jaarrekening nemen wij uitgangspunten voor onze berekeningen op zoals rentepercentage en kostenindexatie. Winst en verliezen worden gecompenseerd door onttrekkingen of dotaties aan de reserve bouwgrondexploitaties. De reserve is gemaximeerd op € 3.000.000. Jaarlijks wordt in de jaarrekening beoordeeld of de hoogte van de reserve toereikend is om de geschatte risico's op te vangen.

Als gevolg van wetswijzigingen behoren vanaf 1 januari 2016 de zogeheten 'Niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG) niet meer tot het grondbedrijf. Zij worden vanaf 2016 opgenomen onder de materiële vaste activa als 'strategische gronden'. Als een bestemmingsplan door de raad wordt vastgesteld, wordt die strategische grond overgeheveld naar dat bestemmingsplan. In principe dienen strategische gronden op marktwaarde gewaardeerd te worden. De marktwaarde kan afwijken van de aankoopprijs en kan leiden tot afwaardering van de grond. Al onze strategische gronden zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Woningbouw en industrie

Regionale samenwerking en afstemming

Periodiek maken de vijf Bevelandse gemeenten regionale woningafspraken. De huidige woningafspraken bevatten per gemeente een woningbouwplanning voor de periode tot 2025. Die woningbouwplanningen zijn zodanig op elkaar afgestemd dat er een evenwichtige woningmarkt ontstaat binnen de regio. Die woningmarkt is afgestemd op de veranderende samenstelling van de bevolking en de daarmee veranderende vraag. Voor Borsele is een relatief beperkt contingent woningen beschikbaar zodat het moeilijk is om aan alle wensen op elk moment te kunnen voldoen.

De behoefte aan levensloopbestendige woningen blijft aanhouden. Bij de inrichting van nieuwe plannen moeten we hiermee rekening houden. Die behoefte merken we ook bij de ontwikkeling van de Platepolder in Heinkensand. Aan de hand van de concrete behoefte aan woningbouw gaan we gronden in ontwikkeling nemen.

Bedrijventerreinenprogramma

Gedeputeerde Staten heeft een geactualiseerde prognose vastgesteld voor de behoefte aan bedrijfterreinen. Aan de hand daarvan werken de regio's de programmering van de terreinen verder uit. De vijf Bevelandse gemeenten, vertegenwoordigd in het Bestuurlijk Platform De Bevelanden, hebben het geactualiseerde Bedrijventerreinprogramma De Bevelanden 2017-2025 in juli 2018 ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. In dit programma zijn afspraken gemaakt over de regionale uitgifte. In 2021 is een nieuw regionaal bedrijventerreinprogramma van kracht.

Vooruitlopend daarop concluderen we dat de verwachte vraag tot 2030 redelijk in evenwicht is met het aanbod op de Bevelanden. Daarnaast geldt als beleidsuitgangspunt dat nieuwe terreinen alleen mogen worden gerealiseerd op locaties voor grootschalige bedrijfterreinen.

Voor Borsele betekent dit dat alleen bedrijventerrein Noordzak nog beschikbaar is. Daarnaast spannen wij ons ervoor in dat er in de regionale programmering ruimte komt voor noodzakelijke uitbreiding van bestaande solitaire bedrijven.

Grondprijzen

Wij rekenen marktconforme uitgifteprijzen. Hierbij kijken we zowel naar kostprijs, de prijzen in de regio en het voorzieningenniveau van de betreffende woonkernen. De gemeenteraad stelt de prijzen eenmalig vast bij de vaststelling van het bewuste bestemmingsplan. Bij de jaarlijkse actualisatie van de exploitatieplannen kijken we of we nog op koers liggen.

Erfpacht

Wij blijven gronden voor woningbouw en bedrijven aanbieden op twee manieren. Zowel koop als erfpacht is mogelijk. Erfpacht is mogelijk onder voor beide partijen aantrekkelijke voorwaarden.

Reserves

Omdat grondexploitatie omgeven is door risico's, is er een reserve weerstandsvermogen bouwgrond-exploitaties. Deze reserve is bedoeld als:

- Buffer voor verlieslatende grondexploitaties;
- Dekking voor onverwachte (meer)uitgaven in de grondexploitatie;
- Egalisatie van jaarlijkse winsten en verliezen;
- Dekking van de lasten van vennootschapsbelasting;
- Egalisatie voor herwaardering strategische gronden.

Verwant met de bouwgrondexploitaties is de Reserve Kwaliteit Openbare Ruimte.

Deze reserve wordt met name gevoed uit verkoop van bouwgronden in bestemmingsplannen. Ook nieuwe initiatieven van particuliere ontwikkelaars dragen bij aan deze reserve. Wij gebruiken deze reserve voor openbare voorzieningen, zoals wegen, groen en waterberging.

Overige ontwikkelingen

Hoewel de woningmarkt de laatste tijd herstel vertoont, zijn er toch ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op het tempo van de bouw. Er kunnen extra investeringen nodig zijn voor technische voorzieningen ten behoeve van het milieu. Zo vereisen gasloos bouwen en klimaatadaptatie en mogelijk ook de stikstofproblematiek extra maatregelen. Wij kunnen nog niet inschatten wat hiervan de financiële gevolgen zijn.

Paragraaf Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de definitie van en het beleid voor verbonden partijen. Van de belangrijkste verbonden partijen wordt vermeld: de vestigingsplaats, het publieke belang, het bestuurlijke belang, wie namens onze gemeente vertegenwoordigd is in het bestuur, wat de stemverhouding in het bestuur is, wat ons financiële belang is en de belangrijkste beleidsvoornemens van de verbonden partij.

Definitie verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, ofwel door vertegenwoordiging in het bestuur ofwel door het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld op een bedrag dat aan de verbonden partij ter beschikking wordt gesteld en dat niet verhaalbaar is als verbonden partij failliet gaat en/of het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Deze definities houden in dat gemeenschappelijke regelingen en participaties in N.V.'s, B.V.'s, V.O.F.'s en commanditaire vennootschappen verbonden partijen zijn. Ook stichtingen en verenigingen kunnen onder de verbonden partijen vallen, indien de gemeente een zetel in het bestuur heeft en financiële risico's loopt. Een stichting of vereniging die jaarlijks subsidie krijgt, maar waaraan geen andere financiële verplichtingen verbonden zijn met een juridische afdwingbaarheid door derden is geen verbonden partij.

Beleid

De belangrijkste uitgangspunten voor deelname aan verbonden partijen zijn:

- De gemeente participeert uitsluitend in verbonden partijen als daarmee een publieke taak wordt gediend.
- De gemeente participeert uitsluitend in privaatrechtelijke rechtsvormen als de desbetreffende taak niet vanuit een publieke rechtsvorm kan worden uitgevoerd.

Kernvragen die de gemeente zichzelf hierbij regelmatig dient te stellen zijn:

- Corresponderen de doelstellingen van de verbonden partij nog steeds met die van de gemeente?
- Worden de doelstellingen van de gemeente via de verbonden partij gerealiseerd?

Besliskader

Besliskader voor het oprichten van of deelnemen in verbonden partijen:

1. Vaststellen of er sprake is van een publiek belang dat door de gemeente moet worden behartigd.
Als dit het geval is:
2. Vaststellen of de gemeente, in de hoedanigheid van publiekrechtelijk rechtspersoon, zelf het publieke belang kan behartigen.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
3. Vaststellen of de gemeente de bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid beter kan overdragen aan een andere publiekrechtelijke organisatie.
Als dit niet mogelijk of wenselijk is:
4. Het oprichten van of deelnemen in een besloten vennootschap, naamloze vennootschap, stichting, vereniging of publiek- private samenwerking.

Criteria

Het ontwerpbesluit voor het oprichten van of deelnemen aan een verbonden partij dat aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, behandelt ten minste de volgende punten:

- Het besliskader verbonden partijen;
- De vertegenwoordiging in het bestuur;
- De andere betrokkenen in de verbonden partij;
- De financiële gevolgen voor de gemeente;
- De juridische aspecten.

Beleidskaders

Beleidskaders voor het aanwijzen van gemeentelijke vertegenwoordigers:

A. Gemeentelijke vertegenwoordiging in publiekrechtelijke organisaties.

Er worden geen raadsleden benoemd als vertegenwoordiger van de gemeente in een publiekrechtelijke organisatie, tenzij de publiekrechtelijke organisatie dit zelf voorschrijft.

B. Gemeentelijke vertegenwoordiging in privaatrechtelijke organisaties.

1. Het college benoemt geen collegeleden in:

- a. Een raad van commissarissen,
- b. Een raad van toezicht of
- c. Het bestuur, tenzij het benoemen van collegeleden in genoemde functies in het bijzonder bij kan dragen aan het publieke belang en het private belang van de verbonden partij ook overeenstemt met het publieke belang. Het college dient de afweging tussen het publieke belang en belangenverstrengeling voor een dergelijke benoeming nadrukkelijk te motiveren.

2. Het college benoemt geen gemeenteambtenaren in:

- a. Een raad van commissarissen;
- b. Een raad van toezicht.

3. Gezien de controlerende functie van de raad kunnen raadsleden niet de functie van gemeentelijke vertegenwoordiger in privaatrechtelijke organisaties bekleden.

4. Voor benoeming als gemeentelijke vertegenwoordigers in toezichthoudende en adviserende organen als genoemd onder 1. en 2. komen in beginsel gekwalificeerde buitenstaanders ('externen') in aanmerking.

5. In geval van vennootschappen maakt de gemeente in ieder geval actief gebruik van haar rechten als aandeelhouder in de algemene vergadering van aandeelhouders voor het inbrengen van het gemeentelijk belang.

Naast bovenstaande uitgangspunten wordt in het college de richtlijn gehanteerd dat, indien er om dwingende redenen toch voor een overheidscommissaris wordt gekozen, de portefeuillehouder als vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders zal optreden en de wethouder van Financiën in de raad van commissarissen.

De belangrijkste verbonden partijen voor onze gemeente zijn hieronder nader toegelicht.

PZEM NV

Vestigingsplaats	Middelburg
Publiek belang	Het maatschappelijk kapitaal is verdeeld in 15.280 aandelen. Hiervan is 50% in eigendom van de provincie en 50% in eigendom van de gemeenten in Zeeland en enige gemeenten in Noord-Brabant en Zuid-Holland en de provincie Noord-Brabant.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 2,644% deel in het maatschappelijk kapitaal (404 van de 15.280 aandelen) en oefent zeggenschap uit in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering en in de aandeelhouderscommissie.
Stemverhouding in het bestuur	Stem in de aandeelhoudersvergadering naar rato van het aandelenkapitaal.
Financieel belang	Er wordt geen dividend uitgekeerd. In de gemeentebegroting is het dividend als structureel dekkingsmiddel vervallen.
Belangrijkste risico's	De economische situatie met lage prijzen op de energiemarkt is voor PZEM een belangrijk risico dat ook de winstgevendheid en daarmee het dividend onder druk zet. De coronacrisis vormt een extra risico voor PZEM.
Jaarcijfers	Het totale nettoresultaat over 2019 bedroeg € 19,8 miljoen positief. Per eind 2019 is het balanstotaal € 2.287 miljoen en het eigen vermogen bedroeg € 1.347 miljoen.
Bijdrage 2021	n.v.t.
Beleidsvoornemens	Actieve deelname in de discussie over de toekomst van het bedrijf en verdere herstructurering, waaronder rechtstreeks aandeelhouderschap in het onderdeel Evides. Mogelijk kan de ontvlechting van Evides versneld doorgevoerd worden door de compensatiemaatregelen voor het uitblijven van de vestiging van de Marinekazerne te Vlissingen.

North Sea Port

Vestigingsplaats	Sas van Gent
Deelnemers	Borsele, Terneuzen, Vlissingen en de provincie Zeeland als Zeeuwse aandeelhouders. Gent, Evergem, Zelzate en de provincie Oost-Vlaanderen als Vlaamse aandeelhouders
Publiek belang	North Sea Port SE beheert en ontwikkelt de Zeeuwse en Vlaamse havens van Gent en omstreken. Zij heeft het doel om door middel van het ontwikkelen en exploiteren van de havens welvaart te genereren in de grensoverschrijdende regio. Dit wordt nagestreefd door het accommoderen van nieuwe en het faciliteren van reeds gevestigde haven- en industriebedrijven. North Sea Port ontwikkelt en beheert hiervoor vele vormen van infrastructuur: havenbekkens, kades, wegen, spoorwegen, buisleidingen enzovoorts. Daarnaast levert North Sea Port een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van investeringsplannen van bedrijven. North Sea Port exploiteert voor eigen risico, maar verricht ook publieke taken zoals (water)wegenonderhoud.
Bestuurlijk belang	De gemeente is sinds juni 2019 rechtstreeks voor 8,33% aandeelhouder in North Sea Port.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis vertegenwoordigt de gemeente in de aandeelhoudersvergadering.

Stemverhouding in het bestuur	Voor besluiten is een meerderheid van stemmen nodig. Voor besluiten met een groter impact is 76% meerderheid nodig.
Financieel belang	<p>North Sea Port SE exploiteert voor eigen rekening en risico. Exploitatieverliezen komen ten laste van de SE en hebben uiteindelijk hun effect op de waarde van het aandeel. Exploitatiewinsten kunnen leiden tot dividenduitkeringen. Gelet op de toekomstige investeringsplannen en de garantiestelling voor de leningen is een dividenduitkering nog niet aan de orde, in principe zolang de garanties gelden.</p> <p>Borsele staat voor 16 2/3% garant voor de eerder door North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) afgesloten leningen. Het garantiëplafond is per 01-01-2021 € 400 miljoen. Hiervan is medio 2019 ongeveer € 317 miljoen benut. De reeds eerder aangegane garantie voor WarmCo2 bedraagt € 65 miljoen, waarvan € 62,3 miljoen is ingezet. Samen dus € 379,3 miljoen plus de daarop van toepassing zijnde en aflopende derivaten. De extra garantie op leningen WarmCO2 van 6,6 miljoen in 2013 en € 7,5 miljoen in 2014 zijn opgenomen in de garantie van € 400 miljoen. Door de fusie met Gent in een 50/50 verhouding daalt het risico effectief van 16 2/3% naar 8.33%. North Sea Port SE heeft een 100% vrijwaring gegeven voor de eventuele garantieverplichtingen van de Zeeuwse participanten.</p>
Belangrijkste risico's	De gemeente kan worden aangesproken voor uitstaande leningen van North Sea Port Netherlands (voorheen ZSP NV) waarvoor de gemeente zich garant heeft gesteld. Bij structureel slechte bedrijfsresultaten van North Sea Port kan het gemeentelijk aandeel in waarde achteruit gaan.
Jaarcijfers	Het positieve resultaat van North Sea Port SE over 2019 bedroeg € 25,3 miljoen. Eigen vermogen ongeveer € 416 miljoen. Het balanstotaal bedroeg ongeveer € 941 miljoen.
Bijdrage 2021	Niet van toepassing
Beleidsvoornemens	Voortzetting van de economische ontwikkeling van de havens.

NV Economische Impuls Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	De 13 Zeeuwse gemeenten, ABN AMRO, Dow Benelux, Kamer van Koophandel, Rabobank, provincie Zeeland
Publiek belang	<p>Ontwikkelingsmaatschappij NV Economische Impuls Zeeland (Impuls) heeft als doel het vergroten van de dynamiek van de Zeeuwse economie.</p> <p>De kerndoelen van Impuls zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Structuurversterking en ontwikkeling van de regionale economie door grote projecten te faciliteren. ▪ De ontwikkeling en uitvoering van projecten voor de Zeeuwse kenniseconomie (in het kader van het Akkoord Zeeuwse Kenniseconomie, waarbij de nadruk wordt gelegd op het verhogen van het opleidingsniveau, betere uitwisseling tussen onderwijs en arbeidsmarkt en innovatie). ▪ Economische promotie en acquisitie.
Bestuurlijk belang	De gemeente is aandeelhouder van Impuls Zeeland.
Vertegenwoordiging in het	Burgemeester G.M. Dijksterhuis is vertegenwoordiger in de

bestuur	aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Elke aandeel geeft recht tot het uitbrengen van één stem. Borsele heeft 1.503 van de totaal 750.000 aandelen. Alle besluiten van de algemene vergadering worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen, voor zover bij de wet of de statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven.
Financieel belang	Op basis van een meerjarenbegroting stemmen de aandeelhouders jaarlijks in met de deelnemersbijdrage (nu ongeveer € 1,03 per inwoner).
Belangrijkste risico's	Het risico beperkt zich tot mogelijk een hogere jaarlijkse bijdrage per inwoner.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2019 bedroeg € 53.612 positief.
Bijdrage 2021	De bijdrage bedraagt ongeveer € 23.500.
Beleidsvoornemens	Impuls zet in op het verder versterken van Zeeland als kwalitatief sterkste economie van Nederland.

Openbaar lichaam afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)

Vestigingsplaats	Kapelle
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Behartiging van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemers op het gebied van de afvalstoffenverwijdering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder C. Weststrate. (voorzitter)
Stemverhouding in het bestuur	De gemeente Borsele brengt in het algemeen bestuur 5 stemmen uit.
Financieel belang	Het nadelig saldo wordt omgeslagen zowel naar rato van de hoeveelheid aangeboden afval als naar rato van het aantal inwoners.
Belangrijkste risico's	Tariefontwikkelingen in de afvalmarkt Ook voor 2021 wordt verwacht dat de opbrengsten voor verschillende deelstromen dalen. Naar verwachting nemen de verwerkingskosten van andere stromen toe. Deze ontwikkeling werkt kostenverhogend op voor de begroting 2021 en de jaren erna.
Jaarcijfers	Het positieve resultaat over 2019 bedraagt € 51.898.
Bijdrage 2021	In de begroting is een bedrag opgenomen van € 21.872.347. Voor Borsele € 1.376.833.
Beleidsvoornemens	Uitwerking van het kabinetsprogramma 'Van Afval Naar Grondstof' waarbij de ambitie is geformuleerd om te komen tot 75% afvalscheiding in 2020 en om uiteindelijk richting 100% te gaan. Van de gemeenten wordt in dat kader een inzet verwacht op het gebied van de gescheiden inzameling. Veranderingen in de wijze van verzamelen zijn daarvan een uitvloeisel Onderzocht wordt verder of een nieuw concept voor regionale milieustraten uitgewerkt kan worden.

Sportfondsen Borsele B.V.

Vestigingsplaats	Heinkenszand
Deelnemers	Borsele
Publiek belang	De gemeente Borsele heeft het beheer van drie grote

	sportaccommodaties ondergebracht in de Sportfondsen Borsele B.V. Ze dragen zorg voor de exploitatie, beheer en onderhoud van Sporthal De Zwake in 's-Gravenpolder, het vergader- en congrescentrum De Stenge in Heinkenszand en het zwembad Stelleplas in Heinkenszand. Ze voeren ook de exploitatie van dorps huis De Jeugdhoeve en de Burcht, de jeugdsozen in Heinkenszand en 's-Gravenpolder.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door een directie die wordt benoemd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Tweemaal per jaar is er een klant-/leverancieroverleg.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing
Stemverhouding in het bestuur	Niet van toepassing
Financieel belang	De gemeente verstrekt een exploitatie- en onderhoudssubsidie, evenals een bijdrage voor het gebruik van de sporthal ten behoeve van het gymnastiekonderwijs.
Belangrijkste risico's	De voeding van het onderhoudsfonds vormt een belangrijk risico. Daarnaast is ook de coronacrisis een risico.
Jaarcijfers	Resultaat 2019 was €164.000.
Bijdrage 2021	De gemeentelijke bijdrage in de exploitatie en het klein -en groot onderhoud is vastgesteld op circa € 840.000.
Beleidsvoornemens	Sportfondsen heeft de intentie tot investeren in verduurzaming van De Zwake, De Stenge en het zwembad Stelleplas. Als Sportfondsen het contract niet meer zou verlengen, moet de gemeente de boekwaarde van de investeringen vergoeden.

Veiligheidsregio Zeeland

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Het instellen en instant houden van een overkoepelend orgaan voor fysieke veiligheid in Zeeland. De taken zijn brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, de gezamenlijke meldcentrale, de voorbereiding en uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft 1 zetel in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Burgemeester G.M. Dijksterhuis.
Stemverhouding in het bestuur	De leden van het algemeen bestuur vertegenwoordigen 1 stem per 5.000 inwoners.
Financieel belang	Eind september 2014 is na bemiddeling door de provincie de nieuwe verdeelsleutel vastgesteld.
Belangrijkste risico's	De VRZ staat voor meerdere opgaven. De verwachte ontwikkelingen in relatie tot nieuwe wetgeving, landelijke richtlijnen, demografie, klimaatveranderingen en de digitalisering zullen impact hebben op het beleid van de organisatie. Er wordt onderzoek gedaan naar de rechtspositie van brandweervrijwilligers.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 891.000.
Bijdrage 2021	De bijdrage 2021 bedraagt € 1.817.000.
Beleidsvoornemens	De VRZ hecht er grote waarde aan dat het nieuwe beleidsplan breed wordt gedragen door de interne organisatie, het bestuur, de gemeente-

	raden en de externe netwerkpartners. Het beleidsplan 2016-2019 is verlengd tot en met 2021 en ze streven naar een nieuw beleidsplan voor de jaren 2022-2025. Het verlengen van het beleidsplan geeft de mogelijkheid om het beleid en de financiën goed op elkaar af te stemmen.
--	--

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Zeeland (GGD)

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten
Publiek belang	Het primaire doel betreft het bevorderen van de algemene gezondheidstoestand van de bevolking. De GGD Zeeland geeft uitvoering aan de wettelijke taak op gebied van de uitvoering van preventief gezondheidsbeleid van gemeenten, zoals beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg).
Bestuurlijk belang	De GGD Zeeland is een gemeenschappelijke regeling. Alle Zeeuwse gemeenten zijn vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. De gemeente moet zich conformeren aan meerderheidsbesluiten. De gemeente heeft zitting in zowel het dagelijks als het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	De stemverhouding is per stem met een weging naar verhouding van het aantal inwoners.
Financieel belang	De bijdrage voor de jeugdgezondheidszorg wordt voor 100% gedekt uit rijksbijdragen. De bijdrage voor de algemene gezondheidszorg wordt vanuit het gemeentefonds gedekt.
Belangrijkste risico's	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het COVID-19 (Corona) virus heeft mogelijk (financiële) gevolgen voor – naar verwachting – veel beleidsterreinen van de GGD voor 2020 en de jaren daarna. ▪ Er bestaat het risico dat bij terugloop van de markt taken wachtgeldverplichtingen ontstaan. ▪ Een risico voor de inkoop van de jeugdzorg - de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland is als bestuurscommissie gekoppeld aan de GR GGD Zeeland - is het negatieve herverdeeleffect vanuit het gemeentefonds voor Borsele in combinatie met het loslaten van financiële solidariteit tussen de Zeeuwse gemeenten. <p>Een business case, met betrekking tot de mogelijke gezamenlijke huisvesting van de GGD/RUD/VRZ, zal de risico's inzichtelijk maken.</p>
Jaarcijfers	Resultaat 2019 van de GGD Zeeland bedroeg € 620.738 positief exclusief de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (IJZ).
Bijdrage 2021	De bijdrage 2021 voor de GGD bedraagt € 1.022.521 en voor de IJZ € 6.351.538. De uitvoeringskosten voor de IJZ bedragen € 86.878.
Beleidsvoornemens	De GGD Zeeland is de gezondheidsdienst voor alle dertien gemeenten in Zeeland. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de Zeeuwse bevolking, op grond van de Wet publieke gezondheid. De GGD adviseert en ondersteunt gemeenten hierbij op een professionele en adequate wijze, in overleg met hen en in samenwerking met alle relevante partners in en buiten de provincie. Er zijn taken die voor alle Zeeuwse gemeenten worden uitgevoerd op basis van afspraken in de gemeenschappelijke regeling, zoals infectieziektebestrijding, jeugdgezondheidszorg, en het

	rijksvaccinatieprogramma. Ook zijn er taken die voor individuele gemeenten worden uitgevoerd, zoals preventieprojecten, gezondheidsenquêtes enzovoort. Daarnaast worden opdrachten uitgevoerd voor politie en justitie (forensische geneeskunde) en incidenteel voor andere externe partijen (markt taken). Ook is de GGD Zeeland verantwoordelijk voor het toezicht op de kinderopvang.
--	--

Stichting Omnisscholen

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Borsele
Publiek belang	Het openbaar onderwijs van de gemeente Borsele is per 2013 verzelfstandigd: de stichting Omnisscholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur wordt gevormd door één bestuurder. De bestuurder wordt benoemd door de raad van toezicht.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Niet van toepassing. Echter, jaarlijks legt de stichting de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag ter informatie voor aan de gemeenteraad. De extern toezichthoudende rol van de gemeente ziet in het bijzonder toe op de instandhouding van de scholen en vestigingen en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs.
Stemverhouding in het bestuur	Er is één bestuurslid.
Financieel belang	De gemeente verstrekt diverse subsidies aan de stichting Omnisscholen.
Belangrijkste risico's	In hoeverre kan de krimp van het aantal leerlingen een halt worden toegeroepen, onder meer door het starten van Integrale Kindcentra (IKC).
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 was € 28.147 positief.
Bijdrage 2021	In 2021 kennen we € 37.200 aan subsidie toe in het kader van de Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Borsele.
Beleidsvoornemens	De Omnis Kindcentra (OKC) staan midden in de Borselse samenleving en dragen door hun activiteiten bij aan de leefbaarheid van de dorpen, nu en in de toekomst. Op ieder OKC is een doorgaande lijn voor kinderen van 2 tot 12 jaar. Door het geven van onderwijs op maat komt ieder kind tot zijn of haar recht.

Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio
Publiek belang	Realisering van de gezamenlijke beleidsvoorbereiding, besluitvorming en beleidsuitvoering ten aanzien van nader aangeduide bovengemeentelijke voorzieningen en activiteiten op het terrein van de welzijnzorg.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Naar verhouding van het inwoneraantal. Per 1.000 inwoners wordt één stem toegekend.
Financieel belang	Bijdrage in de kosten van het secretariaat. Daarnaast is het SWVO

	intermediair voor de financiering van het AMW/SMWO, volwasseneducatie, Wmo (indiceringen, verstrekkingen, huishoudelijke hulp), doelgroepenvervoer, gezondheidsbeleid, culturele zaken en incidentele regionale projecten.
Belangrijkste risico's	De gemeente Borsele kan door een meerderheidsbesluit in het bestuur met een hogere bijdrage worden geconfronteerd, ingeval van een afwijkend Borsels standpunt over financiële kwesties.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 65.853.
Bijdrage 2021	De totale bijdrage voor de uitvoering van taken voor SWVO voor Borsele bedraagt voor 2021 € 5.728.089.
Beleidsvoornemens	Het SWVO geeft uitvoering aan het programma Sociaal Domein Oosterschelderegio in samenwerking met de GR De Bevelanden en de zeven afzonderlijke gemeenten die samen het SWVO vormen.

De Betho

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Gemeenten in de Oosterschelderegio m.u.v. Schouwen-Duiveland.
Publiek belang	Het op een bedrijfsmatig verantwoorde wijze uitvoeren van alle taken die voortvloeien uit de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), waaronder het bieden van beschutte werkplaatsen aan inwoners van de deelnemende gemeenten die behoren tot de doelgroep van de Wsw.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in zowel het algemeen als het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur is afhankelijk van de gemeentegrootte. In totaal zijn er 17 stemmen; Borsele heeft er 3.
Financieel belang	Er is een directe koppeling gelegd tussen de gemeentelijke bijdrage en de hoeveelheid uit te besteden werk door de gemeenten aan De Betho. Een eventueel nadelig exploitatietekort wordt als volgt berekend: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het aandeel van niet-deelnemende gemeenten wordt berekend naar rato van hun aandeel in het totaal aantal werknemers van het openbaar lichaam; ▪ Het resterende tekort wordt als volgt verdeeld: <ul style="list-style-type: none"> - 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal inwoners van de gemeenten; - 50% wordt omgeslagen naar rato van het aantal werknemers in dienst van het openbaar lichaam en woonachtig in de gemeenten.
Belangrijkste risico's	De mogelijkheid bestaat dat in de nabije toekomst bezuinigingen worden doorgevoerd op de Wsw-subsidie waardoor de gemeentelijke bijdrage zou kunnen stijgen.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 1.340.000 positief waarvan het aandeel voor Borsele € 202.700 bedroeg (aandeel winst € 202.300 euro plus een omzetbonus € 400).
Bijdrage 2021	De bijdrage voor 2021 bedraagt € 70.200. De rijksbijdrage voor Borsele is ongeveer € 1.600.000 en wordt doorbetaald aan de Betho.
Beleidsvoornemens	Eén van de belangrijkste pijlers van de modernisering van de Wsw is

	dat de regierol bij de gemeenten is komen te liggen. In samenspraak met de Betho is de uitbreiding van de taken van de Betho op het gebied van re-integratie uitgevoerd. De meerjarenraming van de Betho laat nog steeds een positief saldo zien ondanks de rijksbezuinigingen.
--	---

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Deelnemers	Alle Nederlandse gemeenten en het Rijk
Publiek belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Bestuurlijk belang	De gemeente Borsele neemt voor 0,07% deel in het maatschappelijk kapitaal (39.273 van de 55.590.720 aandelen) en heeft zitting in de aandeelhoudersvergadering.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam is vertegenwoordiger in de aandeelhoudersvergadering.
Stemverhouding in het bestuur	Stemrecht op de aandelen die in bezit zijn: 1 stem per aandeel van 2,50. Borsele bezit 39.273 aandelen.
Financieel belang	Het uit te keren dividend 2019 bedroeg € 71 miljoen waarvan het aandeel voor Borsele € 49.867 bedroeg. Voor 2021 hebben wij een bedrag van € 30.000 als dividenduitkering in onze begroting opgenomen.
Belangrijkste risico's	Het verplicht schatkistbankieren voor lagere overheden zet de concurrentiepositie van de bank onder druk.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 163 miljoen positief.
Bijdrage 2021	Niet van toepassing
Beleidsvoornemens	Er zijn geen specifieke beleidsvoornemens. Behoud van het aandelenkapitaal als duurzame belegging.

Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa - Zeeland)

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Borsele, Hulst, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen, waterschap Scheldestromen
Publiek belang	Uitvoeren van de gemeentelijke en waterschapstaken op het gebied van de gemeentelijke en waterschapsbelasting - met uitzondering van de leges - en de Wet waardering onroerende zaken. Dat wil zeggen het bepalen van de waardes van de onroerende zaken en het heffen en invorderen van de aanslagen onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing, rioolrechten, forensenbelasting en hondenbelasting.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Ieder lid brengt één stem uit.
Financieel belang	Het aandeel in de totale kosten wordt bepaald door de verhouding van het aantal aanslagen en inningen.
Belangrijkste risico's	Een belangrijk risico is het onjuist of niet tijdig versturen van de

	belastingaanslagen waardoor de belastingopbrengsten niet of later worden geïnd. Door de relatief nieuwe organisatie en de implementatie van een nieuwe belastingapplicatie is er in de opstartfase een grotere kans op fouten in de aanslagen en de administratieve inning en verwerking ervan.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 145.172 positief.
Bijdrage 2021	De bijdrage 2021 bedraagt € 371.922.
Beleidsvoornemens	2021 blijft in het teken staan van het verbeteren van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Samenwerkingsverband GR De Bevelanden

Vestigingsplaats	Afhankelijk van het samenwerkingsonderdeel
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal en Noord-Beveland
Publiek belang	Efficiency en kwaliteitsborging uitvoering gemeentelijke taken door samenwerking op diverse onderdelen van de bedrijfsvoering.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur en in het dagelijks bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Twee leden van het college van burgemeester en wethouders vanuit elk van de deelnemende gemeenten
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	Verdere kostenstijging ten gevolge van organisatieontwikkeling.
Jaarcijfers	De jaarrekening 2019 sloot af met een negatief saldo van € 74.818 na bestemming.
Bijdrage 2021	De bijdrage in 2021 bedraagt € 3.221.382.
Beleidsvoornemens	Verdere uitbouw van de samenwerking met name op bedrijfsvoeringsonderdelen.

Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland

Vestigingsplaats	Terneuzen
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten, provincie en waterschap
Publiek belang	Uitvoering VTH-(basis)taken milieu. VTH staat voor vergunningverlening, toezicht en handhaving.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder A.P. Witkam.
Stemverhouding in het bestuur	Gemeenten en waterschap ieder één stem. Provincie 7 stemmen.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten.
Belangrijkste risico's	Het grootste risico betreft een aanzienlijke onbalans tussen de omvang en aard van taken en de omvang en kwaliteit van personele capaciteit en flexibele schil. Met de deelnemers moet overeenstemming bereikt worden om dit risico te verminderen.
Jaarcijfers	Het resultaat over 2019 bedroeg € 490.000.
Bijdrage 2021	De bijdrage van Borsele bedraagt € 595.500. De totale begroting bedraagt € 1.000.153.
Beleidsvoornemens	Vanaf 1-1-2021 starten met afrekenen op uren per deelnemer. (PxQ). Dit naar aanleiding van de evaluatie PxQ.

Regionaal Bureau Leerlingzaken

Vestigingsplaats	Goes
Deelnemers	Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen
Publiek belang	Op een hoger plan brengen van de kwaliteit en de dienstverlening, volgen van een eenduidige en consistente handhavingsstrategie.
Bestuurlijk belang	Het behartigen van de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie. De gemeente heeft zitting in het algemeen bestuur.
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder mw. M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	Gelijke stemverhouding. Ieder lid van het bestuur brengt één stem uit.
Financieel belang	Aandeel in de totale kosten van de samenwerkingsonderdelen.
Belangrijkste risico's	De inkomsten van het RBL bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten en rijksbijdragen voor kwalificatieplicht en het RMC (Regionaal Bureau voor Leerplicht). Daarnaast ontvangt het RBL bijdragen uit de VSV convenanten (Voortijdige School Verlaters) en ESF (Europees Sociaal Fonds) -middelen. Als deze extra middelen komen te vervallen kan geen sluitende begroting worden gemaakt.
Jaarcijfers	Het resultaat 2019 bedroeg € 31.318 negatief.
Bijdrage 2021	De bijdrage bedraagt € 65.889.
Beleidsvoornemens	Inzetten op preventie: leerlingen binnenhouden op de opleidingen en zorgen dat ze die afronden, met name op de mbo-opleidingen. Extra inzetten op kwetsbare jongeren.

Zeeuwse Muziekschool

Vestigingsplaats	Middelburg
Deelnemers	Borsele, Goes, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Noord-Beveland, Middelburg
Publiek belang	Het verzorgen van muziekonderwijs aan particulieren, muziekverenigingen en scholen.
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit wethouders van alle betrokken gemeenten
Vertegenwoordiging in het bestuur	Wethouder M.C.J. van de Plasse-Nagelkerke.
Stemverhouding in het bestuur	In de vergaderingen van het AB wordt bij stemming het gewicht van de stem van het door de betreffende gemeente aangewezen lid bepaald door de som van het bedrag in euro's dat de deelnemende gemeente in het lopende begrotingsjaar bijdraagt in de vaste kosten, de niet-toerekenbare kosten en de variabele kosten, afgerond naar boven op een veelvoud van 100.000, gedeeld door de factor 100.000.
Financieel belang	De gemeente verstrekt subsidie aan de ZMS
Belangrijkste risico's	De gemeente Sluis en Vlissingen zijn uitgetreden. Zij hebben een afkoopsom moeten betalen. Momenteel vindt besluitvorming plaats over de wijze waarop deze middelen ingezet moeten worden, om muziekschool toekomstbestendig te maken. Als andere gemeenten het voorbeeld van Sluis en Vlissingen gaan volgen kan de toekomst van de ZMS in gevaar komen.
Jaarcijfers	Het resultaat van 2019 was € 411.000 positief. Het grootste deel hiervan

	bestaat uit de uittreedsommen van Sluis en Vlissingen (€ 379.000). Het positief resultaat op de bedrijfsvoering bedroeg € 32.000. In 2020 zal via een begrotingswijziging een voorstel worden gedaan voor de inzet van de uittreedsommen.
Bijdrage 2021	In 2021 kennen wij een bedrag van € 109.000 aan subsidie toe.
Beleidsvoornemens	Wij erkennen het belang van muziekonderwijs voor kinderen en van muziek in het algemeen. Ook het rijk hecht hier veel belang aan via diverse stimuleringsregelingen.

Naast de hiervoor genoemde regelingen zijn er nog enkele regelingen waarin Borsele deelneemt, waarvan het belang en de risico's gering zijn.

Naam regeling	Gevestigd	Deelnemende gemeenten
Stichting administratiekantoor Dataland	Gouda	Nederlandse gemeenten

Behalve de formele verbonden partijen nemen wij ook deel aan een aantal andere gemeentelijke samenwerkingsverbanden. Het betreft hier op contractbasis het uitvoeren van diensten voor andere gemeenten en informele samenwerkingsverbanden.

Contractbasis
Rattenbestrijding voor de gemeenten Goes, Kapelle en Noord-Beveland.
Voertuigonderhoud voor de gemeenten Goes en de VRZ.
Dataland, het leveren van gebouwgegevens.
Legen ondergrondse containers door de gemeente Goes.
Reiniging kolkenzuiger en afvalinzameling voor de gemeente Goes
Zeeuwind, energicoöperatie

Informele samenwerking
Werkgeversservicepunt.
Samenwerking afvalwaterketen Zeeland (Zeeuwse gemeenten, waterschap en provincie).
Samenwerking openbare verlichting (Zeeuwse gemeenten, Zeeland Seaports en provincie).
Samenwerking SAP-gemeenten op ICT-gebied (financiële applicaties).
Bestuurlijk platform de Bevelanden (samenwerking 5 Bevelandse gemeenten op beleidsterreinen ruimtelijke ordening, recreatie en economische zaken).
Bureau en College Zorg en Welzijn (Zeeuwse gemeenten).
Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland (ROVZ) (Zeeuwse gemeenten, provincie en waterschap).
Taskforce Jeugd Zeeland (Zeeuwse gemeenten en provincie).

Overzicht reserves en voorzieningen

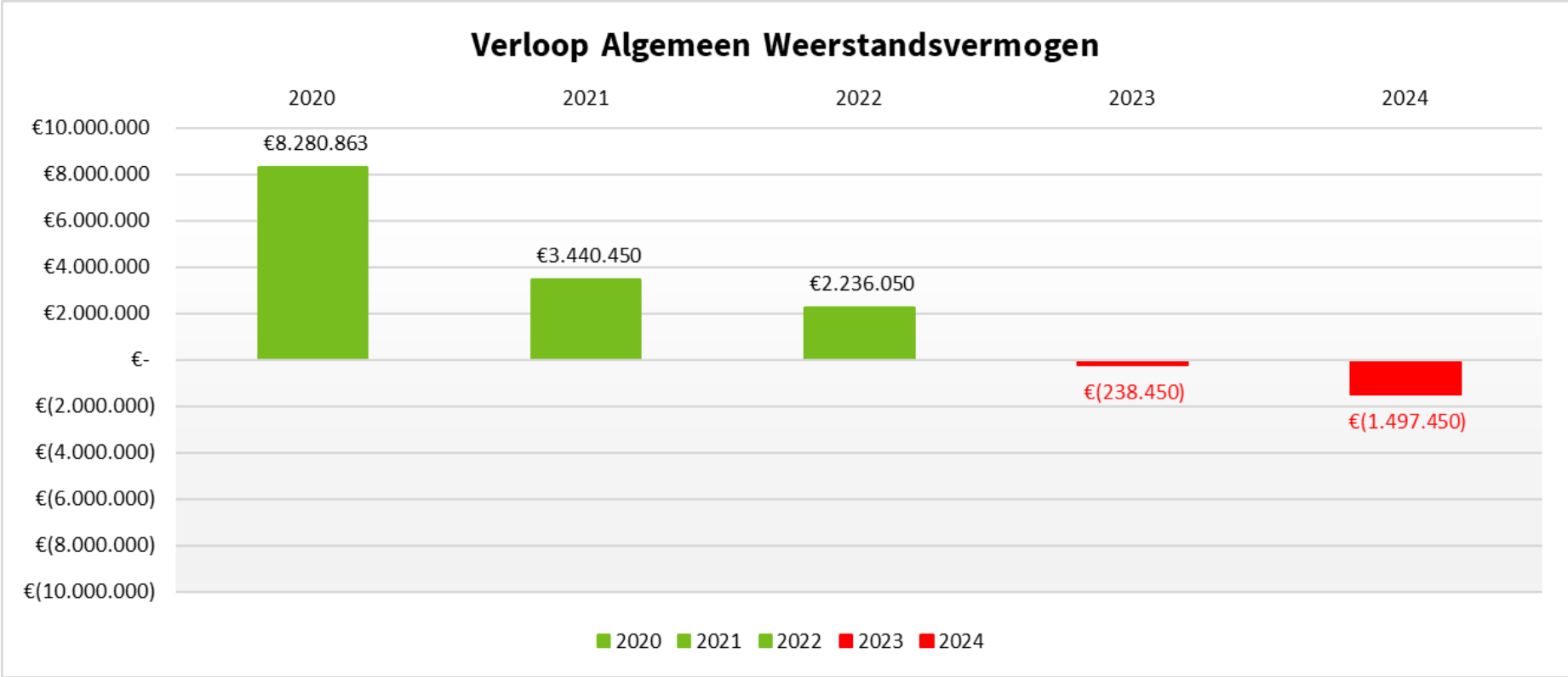
Het volgende overzicht geeft de begrote stand van de reserves en voorzieningen in 2020-2023.

Overzicht reserves en voorzieningen	2020			2021			2022			2023			2024			
	Saldo 01-01-2020	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2021	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2022	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2023	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2024	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2024
Algemene reserves																
Algemeen weerstandsvermogen	8.280.863	904.000	5.744.413	3.440.450		352.400	3.088.050		183.500	2.904.550		91.000	2.813.550		31.000	2.782.550
Totaal algemene reserves	8.280.863	904.000	5.744.413	3.440.450	0	352.400	3.088.050	0	183.500	2.904.550	0	91.000	2.813.550	0	31.000	2.782.550
Bestemmingsreserves																
Weerstandsvermogen bouwgrondexploitatie	3.804.606		851.606	2.953.000		24.000	2.929.000		24.000	2.905.000		24.000	2.881.000		24.000	2.857.000
Reserve kwaliteit openbare ruimte	1.058.328		165.414	892.914			892.914			892.914			892.914			892.914
Reserve kapitaallasten gebouwen	3.621.018		155.800	3.465.218		158.800	3.306.418		162.300	3.144.118		165.800	2.978.318		165.800	2.812.518
Reserve investeringen maatschappelijk nut	190.000	175.000	56.875	308.125	217.500	29.125	496.500	110.000	34.625	571.875	80.000	38.625	613.250		38.625	574.625
Reserve egalisatie dividend													0			0
Reserve inkomensvoorziening	193.555		99.000	94.555			94.555			94.555			94.555			94.555
Reserve Sloebos/Groenproject 't Sloe	1.752.090		977.125	774.965			774.965			774.965			774.965			774.965
Reserve Sloerand	1.094.865		200.000	894.865			894.865			894.865			894.865			894.865
Reserve Sociaal Domein	0			0			0			0			0			0
Reserve IBP	1.874.960		551.460	1.323.500		335.500	988.000		110.000	878.000		80.000	798.000			798.000
Reserve Precario kabels en leidingen	376.264			376.264			376.264		0	376.264			376.264			376.264
Totaal bestemmingsreserves	13.965.686	175.000	3.057.280	11.083.406	217.500	547.425	10.753.481	110.000	330.925	10.532.556	80.000	308.425	10.304.131	0	228.425	10.075.706
Totaal reserves	22.246.549	1.079.000	8.801.693	14.523.856	217.500	899.825	13.841.531	110.000	514.425	13.437.106	80.000	399.425	13.117.681	0	259.425	12.858.256
Voorzieningen																
Voorziening sportvelden	181.425	56.500	15.925	222.000	51.000	51.000	222.000	51.000	93.000	180.000	51.000	100.000	131.000	51.000	94.000	88.000
Voorziening lichtmasten	286.412	147.500	431.912	2.000	130.000	120.000	12.000	130.000	137.000	5.000	130.000	129.000	6.000	130.000	120.000	16.000
Voorziening groot onderhoud gebouwen	1.928.148	808.000	500.000	2.236.148	822.000	850.000	2.208.148	815.000	900.000	2.123.148	815.000	900.000	2.038.148	815.000	900.000	1.953.148
Voorziening groot onderhoud wegen	249.081	873.000	1.073.081	49.000	633.000	682.000	0	633.000	633.000	0	633.000	633.000	0	633.000	633.000	0
Voorziening riolering	73.057	796.000	869.057	0	815.000	811.000	4.000	820.000	742.000	82.000	824.000	894.000	12.000	824.000	836.000	0
Voorziening groenstructuur	249.174	154.000	313.174	90.000	167.000	145.650	111.350	177.000	132.850	155.500	177.000	99.350	233.150	177.000	102.850	307.300
Voorziening Precariorechten	1.354.404			1.354.404			1.354.404			1.354.404			1.354.404			1.354.404
Voorziening APPA	2.175.684	62.000	62.000	2.175.684	63.000	63.000	2.175.684	63.000	63.000	2.175.684	63.000	63.000	2.175.684	63.000	63.000	2.175.684
Totaal voorzieningen	6.497.385	2.897.000	3.265.149	6.129.236	2.681.000	2.722.650	6.087.586	2.689.000	2.700.850	6.075.736	2.693.000	2.818.350	5.950.386	2.693.000	2.748.850	5.894.536
Totaal reserves en voorzieningen	28.743.934	3.976.000	12.066.842	20.653.092	2.898.500	3.622.475	19.929.117	2.799.000	3.215.275	19.512.842	2.773.000	3.217.775	19.068.067	2.693.000	3.008.275	18.752.792

Rekening houdend met het negatief meerjarenperspectief toont het Algemeen Weerstandsvermogen het volgende saldo:

Overzicht reserves en voorzieningen	2020			2021			2022			2023			2024			
	Saldo 01-01-2020	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2021	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2022	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2023	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2024	vermeer- dering	vermin- dering	Saldo 01-01-2024
Algemene reserves																
Algemeen weerstandsvermogen	8.280.863	904.000	5.744.413	3.440.450		352.400	3.088.050		183.500	2.904.550		91.000	2.813.550		31.000	2.782.550
Saldo begroting			0	0		852.000	-852.000		944.000	-1.796.000		1.256.000	-3.052.000		1.228.000	-4.280.000
Totaal Algemeen weerstandsvermogen	8.280.863	904.000	5.744.413	3.440.450	0	1.204.400	2.236.050	0	1.127.500	1.108.550	0	1.347.000	-238.450	0	1.259.000	-1.497.450

In onderstaande tabel ziet u het verloop van het Algemeen Weerstandsvermogen, rekening houdend met het negatief meerjarenperspectief. Zonder bezuinigingen is het noodzakelijk een beroep te doen op het Algemeen Weerstandsvermogen.

Overzicht incidentele lasten en baten

Incidentele lasten:	2021		2022		2023		2024	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma Bestuur, dienstverlening en veiligheid								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Verkeer en openbare ruimte								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Lokale economie								
Toeristisch Actieplan	10.000		10.000		10.000			
Onttrekking weerstandvermogen		10.000		10.000		10.000		
Leefbaarheid, Onderwijs, Cultuur en sport								
Nota sport en bewegen 2020-2023	50.000		50.000		50.000			
Onttrekking weerstandvermogen		50.000		50.000		50.000		
Musea	31.000		31.000		31.000		31.000	
Onttrekking weerstandvermogen		31.000		31.000		31.000		31.000
Programma Werk & inkomen								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Zorg								
Actieplan Sociaal Domeinen (ongedekt deel)	268.000							
Onttrekking weerstandsvermogen en reserve IBP		268.000						
Programma Milieu								
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2019-2023	65.000		32.500					
Onttrekking weerstandvermogen		65.000		32.500				
Programma Ruimtelijke ontwikkeling								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Algemene dekkingsmiddelen								
Geen incidentele lasten en baten								
Programma Bedrijfsvoering								
Toekomstbestendige organisatie	180.000		60.000					
Onttrekking weerstandvermogen		180.000		60.000				
Totaal	604.000	604.000	183.500	183.500	91.000	91.000	31.000	31.000
Structurele lasten	57.724.000	56.873.000	57.501.500	56.557.500	57.932.000	56.677.000	57.739.000	56.511.000
Totaal begroting	58.328.000	57.477.000	57.685.000	56.741.000	58.023.000	56.768.000	57.770.000	56.542.000

Overzicht subsidies

Overzicht subsidieregelingen	Realisatie 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Sportfondsen	€ 810.000	€ 833.000	€ 815.000
Dorpshuizen	€ 250.500	€ 280.000	€ 292.000
Amateurkunst	€ 17.799	€ 20.000	€ 20.000
Culturele raad	€ 38.700	€ 43.000	€ 43.000
Deskundigheidsbevordering en eenmalige subsidies	€ 9.976	€ 4.800	€ 4.800
Dorpsraden	€ 18.372	€ 18.000	€ 18.000
EHBO	€ 2.315	€ 2.900	€ 2.900
Evenementen	€ 13.473	€ 13.550	€ 13.550
Regionale instellingen	€ 21.000	€ 16.000	€ 16.000
Speeltuinverenigingen	€ 56.963	€ 60.500	€ 60.500
Amateursport	€ 36.165	€ 41.950	€ 41.950
Jeugd- en jongerenwerk	€ 45.371	€ 49.000	€ 49.000
Maak werk van je idee	€ 7.577	€ 6.400	€ 6.400
Ouderenwerk	€ 41.498	€ 47.000	€ 47.000
Peutergroepen	€ 213.750	€ 230.355	€ 234.000
Subsidiëring schoolbegeleiding	€ 100.200	€ 100.100	€ 100.100
Vluchtelingenwerk	€ 67.318	€ 74.934	€ 75.000
Bibliotheek	€ 593.411	€ 610.565	€ 621.451
Musea	€ -	€ 31.000	€ 31.000
Zeeuwse Muziekschool	€ 100.889	€ 108.472	€ 109.057
Stoomtrein Goes - Borsele	€ 63.565	€ 50.050	€ 50.050
Zeeuwse Marketing	€ 20.386	€ 21.000	€ 21.000
Sociale Zaken	€ -	€ 38.495	€ 39.075
Dorpsvernieuwing	€ 357.908	€ 200.000	€ 50.000
Totaal	€ 2.887.136	€ 2.901.071	€ 2.760.833

Berekening algemene uitkering Gemeentefonds

Basis: meicirculaire 2020

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven				
Maatstaf	2021	2022	2023	2024
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-1.335.264	-1.357.518	-1.379.773	-1.390.900
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-1.035.729	-1.053.664	-1.071.598	-1.080.566
1a Waarde woningen eigenaren	-1.627.517	-1.645.402	-1.666.863	-1.681.171
Subtotaal	-3.998.510	-4.056.584	-4.118.234	-4.152.637

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is				
Maatstaf	2021	2022	2023	2024
1e OZB waarde niet-woningen	319.242	319.242	319.242	319.242
8a Bijstandsontvangers (vanaf UJR 2016)	450.402	447.463	444.599	444.599
3a Eén-ouder-huishoudens	448.404	419.683	419.846	419.846
2 Inwoners	3.690.120	3.717.890	3.741.747	3.765.367
5 Inwoners: ouderen boven 64 jaar	463.818	463.680	463.450	463.128
5a Inwoners: ouderen 75 t/m 84 jaar	37.295	37.559	37.824	38.088
7 Lage inkomens	82.035	82.341	82.647	82.647
7c-2 Lage inkomens (drempel) (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	1.146.955	1.153.152	1.158.741	1.157.104
12 Minderheden	108.218	109.827	111.442	113.057
11a Uitkeringsontvangers (vanaf UJR 2016)	100.473	99.756	98.607	97.918
3b Huishoudens	883.350	883.350	883.350	883.350
3c Eenpersoonshuishoudens	144.953	144.869	144.645	144.364
8b Loonkostensubsidie	39.084	39.084	39.084	39.084
4a Inwoners: jongeren jonger dan 18 jaar (vanaf uitkeringsjaar 2019)	3.474.215	3.270.667	3.271.671	3.271.671
7g-2 Jeugdigen in gezinnen met armoederisico	87.833	79.773	79.816	79.816
7h-2 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen huishoudens	-802.791	-733.701	-734.094	-734.094
7i-2 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen huishoudens met kinderen	-778.700	-711.653	-712.026	-712.026
3h Ouders met (langdurig) psychisch medicijngebruik	727.333	660.574	660.929	660.929
3g Eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	300.286	274.438	274.584	274.584
8c-2 Bijstandshuishoudens met minderjarige kinderen	42.356	38.317	38.337	38.337
8d Bijstandsontvangers eenouderhuishoudens	85.991	78.585	78.106	78.106
11b-2 Uitkeringsontvangers minus bijstandsontvangers	1.015.473	937.223	925.365	916.989
11c-2 Wajong	227.099	226.874	226.284	225.520
3i-2 Medicijngebruik met drempel	1.370.786	1.378.815	1.384.999	1.390.779
8e Re-integratie klassiek	53.463	53.439	53.417	53.394
4b Inwoners jonger dan 65 jaar	76.622	76.622	76.622	76.622
5b Inwoners: ouderen 65 t/m 74 jaar	496	496	496	496
5c Inwoners: ouderen 85 jaar en ouder	105	105	105	105
3d Eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	7.853	7.853	7.848	7.848
3e Eenpersoonshuishoudens 75 t/m 84 jaar	29.207	29.207	29.189	29.189
3f Eenpersoonshuishoudens 85 jaar en ouder	31.466	31.466	31.446	31.446
7d-2 Huishoudens met laag inkomen 65 t/m 74 jaar	33.403	33.578	33.729	33.702
7e-2 Huishoudens met laag inkomen 75 t/m 84 jaar	81.773	82.203	82.574	82.509
7f-2 Huishoudens met laag inkomen 85 jaar en ouder	58.912	58.635	58.899	58.853
7j-2 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (65 t/m 74 jaar)	82.553	82.040	81.984	81.984
7k-2 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (75 t/m 84 jaar)	205.122	205.126	204.982	204.982
7l-2 Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (85 jaar en ouder)	143.582	143.584	143.483	143.483
13 Klantenpotentieel lokaal	834.048	836.171	838.292	840.230
14 Klantenpotentieel regionaal	127.764	127.764	127.764	127.764
15j Basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 0,3	-191.794	-175.304	-175.399	-175.399
15k Basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 1,2	-112.872	-103.163	-103.219	-103.219
38 Bedrijfsvestigingen	194.480	198.220	201.960	205.700
31a ISV (a) stadsvernieuwing	4.004	4.004	4.004	4.004
31b ISV (b) herstructurering	759	759	759	759
36 Kernen	163.292	163.292	163.292	163.292
37 Kernen * bodemfactor buitengebied	299.947	299.947	299.947	299.947
36a Kernen met 500 of meer adressen	361.775	361.746	361.672	361.576
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	29.534	29.534	29.534	29.534
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	33.291	33.508	33.725	33.942
32b-2 Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	190.254	191.010	191.201	191.393
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	281.826	281.826	281.826	281.826
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	415.227	415.227	415.227	415.227
21 Oppervlakte bebouwing	167.685	167.685	167.685	167.685
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	317.109	317.109	317.109	317.109
22a Oppervlakte bebouwing woonkernen	274.195	274.195	274.195	274.195
19 Oppervlakte binnenwater	10.640	10.640	10.640	10.640
20 Oppervlakte buitenwater	115.608	115.608	115.608	115.608
16 Oppervlakte land	580.730	580.730	580.730	580.730
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	425.852	425.852	425.852	425.852
24b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	581.922	582.207	582.492	582.778
25b-2 Woonruimten (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016) * bodemfactor woonkernen	580.339	580.623	580.908	581.192
39 Vast bedrag	250.082	250.082	250.073	250.073
Subtotaal	20.404.482	20.191.429	20.219.844	20.245.453

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2021	2022	2023	2024
Uitkeringsfactor	1,656	1,674	1,675	1,677
Subtotaal (B x C (=uf))	33.789.822	33.800.452	33.868.239	33.951.624
Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2021	2022	2023	2024
56d Suppletie-uitkering integratie sociaal domein	-26.811	-26.811	-26.811	-26.811
Subtotaal	-26.811	-26.811	-26.811	-26.811
Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2021	2022	2023	2024
71 Brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches (DU)	111.500	111.500	111.500	111.500
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (DU)	331.744	331.744	331.744	331.744
64 Knelpunten verdeelproblematiek (DU)	122.000	122.000	122.000	122.000
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	48.501	48.501	48.501	48.501
223 Armoedebestrijding kinderen (DU)	66.684	66.684	66.684	66.684
290 Vergoeding raadsleden kleine gemeenten (DU)	77.780	77.780	77.780	77.780
383 Inburgering (IU)	29.177	64.846	71.339	71.339
Subtotaal	787.386	823.055	829.548	829.548
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2021	2022	2023	2024
260 Participatie (IU)	1.626.146	1.589.693	1.540.171	1.544.617
261 Voogdij/18+ (IU)	940.582	940.582	940.582	940.582
Subtotaal	2.566.728	2.530.275	2.480.753	2.485.199
Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker				
Aanvullingen v/d gebruiker	2021	2022	2023	2024
Gemeenteposten:				
Herverdeling gemeentefonds	0	0	-350.000	-350.000
Subtotaal	0	0	-350.000	-350.000
Totaal	33.118.615	33.070.388	32.683.495	32.736.924

Verplichte beleidsindicatoren

Prog	Naam Indicator	Eenheid	Borsele	Nederland	Bron
1	1.06 Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	155	132	Bureau Halt
1	1.07 Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	0,7	1,2	CBS
1	1.08 Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,45	2,34	CBS
1	1.09 Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	1,8	5	CBS
1	1.10 Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	1,6	2,80	CBS
1	1.11 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2,4	4,5	CBS
3	2.12 Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	11,0%	8,0%	VeiligheidNL
3	2.13 Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	%	9,0%	9,0%	VeiligheidNL
4	3.14 Functiemenging	%	49,4%	52,8%	LISA
4	3.16 Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	149	129	CBS
6	4.17 Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0,2	1,8	DUO
6	4.18 Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	49	23	DUO
6	4.19 Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,1	2	DUO
6	5.20 Niet-sporters	%	56%	49%	RIVM
7	6.21 Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	691	792	LISA
7	6.22 Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	0,00%	1,00%	CBS
7	6.23 Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3%	7%	CBS
7	6.24 Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	71,8%	67,8%	CBS

Prog	Naam Indicator	Eenheid	Borsele	Nederland	Bron
7	6.26 Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2,3%	3,4%	CBS
7	6.27 Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	15	38	CBS
7	6.28 Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	23,73	30,5	CBS
7	6.29 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	11,3%	10,5%	CBS
7	6.30 Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,8%	1,1%	CBS
7	6.31 Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,3%	0,4%	CBS
7	6.32 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	63	61	GMSD
9	7.33 Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	21	31	CBS
9	7.34 Hernieuwbare elektriciteit	%	19,7%	16,8%	RWS
10	8.35 Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	218	248	CBS
10	8.36 Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	3	9	Basisregistratie adressen en gebouwen
10	8.37 Demografische druk	%	77,50%	69,80%	CBS
11	8.38 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	660	700	COELO
11	8.39 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	784	773	COELO
12	0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,06	-	Eigen gegevens
12	0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,06	-	Eigen gegevens
12	0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	297	-	Eigen begroting
12	0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	3,64%	-	Eigen begroting
12	0.05 Overhead	% van totale lasten	11,6%	-	Eigen begroting

Afkortingenlijst

ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
AMHK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en Huiselijk Geweld
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
B2030	Borsele 2030
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BDU	Brede Doel Uitkering
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon Opsporingsambtenaar
BONS	Borsele Na School
BRIKS	Bouwen, Reclame, Inritten, Kappen en Slopen
BRZO	Besluit Risico Zware Ongevallen
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZZB	Behoud de "Zak van Zuid-Beveland"
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CEO	Chief Executive Officer
CISO/FG	Chief Information Security Officer/functionaris gegevensbescherming
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CMHF	Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden
COVRA	Centrale Organisatie Voor Radioactief Afval
CRB	Culturele Raad Borsele
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek Wegenbouw
DCMR	Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EMU	Europese Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
ESF	Europees Sociaal Fonds
Fido	Financiering decentrale overheden
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging
FPU	Flexibel Pensioen en Uittreden
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GFT	Groente-, Fruit- en Tuinafval
GGD	Gemeenschappelijke Geneeskundige Dienst
GI	Gecertificeerde Instelling
GMSD	Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GVVP	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
HABOG	Hoogradioactief Afval Behandelings- en Opslag Gebouw
IBP	Inter Bestuurlijk Programma
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
IKC	Integraal Kindcentrum

i-NUP	i- Nationaal Uitvoeringsprogramma
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IVB	Integraal Veiligheidsbeleid
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KLPD	Korps landelijke politiediensten
LEA	Lokale Educatieve Agenda
LISA	Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen
MDO	Multidisciplinair Overleg
NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
OGGZ	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKC	Omnis Kindcentra
OKE	Wet Ontwikkeling door Kwaliteit en Educatie
OLAZ	Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland
OLOB	Overleggroep Lokaal Onderwijsbeleid
OZB	Onroerendezaakbelasting
PGB	Persoonsgebonden Budget
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij
RBL	Regionaal Bureau Leerplicht
REA	Regionale Educatieve Agenda
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
RODIN	Referentie Opbouw Digitaal Informatiebeheer
RPCZ	Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RvC	Raad van Commissarissen
SaBeWa	Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling
SGB	Stoomtrein Goes-Borsele
SISA	Single Information Single Audit
SLOK	Stimulering Lokaal Klimaatbeleid
SMWO	Stichting Maatschappelijk werk en Welzijn Oosterschelderegio
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten
SVRZ	Stichting Verpleeg- en Rusthuizen Zeeland
SWVO	Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
Ufdo	Uitvoeringsregeling financiering decentrale overheden
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VANG-HHA	Van Afval Naar Grondstof-Huishoudelijk Afval
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRZ	Veiligheidsregio Zeeland
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
VVE	Vroegtijdig Voorschoolse Educatie
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
VZG	Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
WIZ	Werk, Inkomen en Zorg
WMO	Wet Maatschappelijke Ontwikkeling
WNT	Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen

WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WPG	Wet Publieke Gezondheid